

ALTINCI ÇAĞIRIŞ
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MİLLİ MƏCLİSİNİN
NÖVBƏDƏNKƏNAR
II SESSİYASI İCLASININ

PROTOKOLU № 17

Milli Məclisin iclas salonu.
12 iyun 2020-ci il.

İclasa Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin
Sədri S.Qafarova sədrlik etmişdir.

İclasda Milli Məclisin 113 deputatı iştirak etmişdir.

Qeydiyyat	(saat 11.07 dəq.)
İştirak edir	106
Yətərsay	83

İclasa dəvət olunmuşlar:

Samir Şərifov, Azərbaycan Respublikasının maliyyə naziri.

Azər Əmiraslanov, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin İqtisadiyyat və maliyyə-kredit siyasəti şöbəsinin müdiri.

Sevinc Həsənova, Azərbaycan Respublikası iqtisadiyyat nazirinin müavini.

Vüqar Gülməmmədov, Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının sədri.

Natiq Şirinov, Azərbaycan Respublikasının İqtisadiy-

yat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidmətinin baş idarə rəisi.

Fazil Fərəcov, Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin şöbə müdiri.

Fikrət Əzizov, Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin şöbə müdiri.

İclasın gündəliyinə aşağıdakı məsələlər daxil idi:

1. Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il dövlət büdcəsinin icrası haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (ikinci oxunuş).

2. “Məhkəmə-Hüquq Şurası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

3. Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (ikinci oxunuş).

4. Naxçıvan Muxtar Respublikasının Babək rayonunun inzibati ərazi bölgüsündə qismən dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə.

5. “Sanitariya-epidemioloji salamatlıq haqqında”, “Yerin təki haqqında” və “Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

6. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsində, “Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” və “Reklam haqqında” Azərbaycan Respublikasının

qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

7. “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (birinci oxunuş).

Qeyd. 2020-ci ilin mart ayında Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı COVID-19 koronavirusunun törətdiyi yoluxucu xəstəliyi pandemiya elan etmişdir. Bu pandemiya qarşı ölkəmizdə həyata keçirilən tədbirlərlə əlaqədar Milli Məclisin 22 deputatı plenar iclas salonunun lojasında ayləşdiyinə görə əl qaldırmaqla səs vermişdir.

Aşağıdakı məsələlər müzakirə edilmişdir:

Gündəlik haqqında.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Sadiq Qurbanov, Elşən Musayev, Musa Quliyev, Ramil Həsən, Zahid Oruc, Tural Gəncəliyev, Səməd Seyidov, Azay Quliyev, Ceyhun Məmmədov, İlham Məmmədov, Cavid Osmanov, Fəzail Ağamalı

Təklif: Gündəlik qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 11.14 dəq.)

Lehinə 113

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 113

Nəticə: Qəbul edildi

1. Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il dövlət büdcəsinin icrası haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Tahir Mirkişili, Jalə Əliyeva, Siyavuş Novruzov, Erkin Qədirli, Mələhət İbrahimqızı, Fazil Mustafa, Emin Hacıyev, Malik Həsənov, Razi Nurullayev, İltizam Yusifov, Əziz Ələkbərov, Bəxtiyar Əliyev, Səttar Möhbalıyev, Sevinc Fətəliyeva, Elman Məmmədov, Zahid Oruc, Rauf Əliyev, Əli Hüseynli

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.01 dəq.)

Lehinə 99

Əleyhinə 0

Bitərəf 3

Səs vermədi 0

İştirak edir 102

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 1-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.55 dəq.)

Lehinə 106

Əleyhinə 3

Bitərəf 2

Səs vermədi 1

İştirak edir 112

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 2-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.56 dəq.)

Lehinə 107

Əleyhinə	3
Bitərəf	2
Səs vermədi	0
İştirak edir	112
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: 3-cü maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.56 dəq.)

Lehinə	106
Əleyhinə	2
Bitərəf	2
Səs vermədi	1
İştirak edir	111
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.57 dəq.)

Lehinə	107
Əleyhinə	3
Bitərəf	2
Səs vermədi	0
İştirak edir	112
Nəticə: Qəbul edildi	

2. “Məhkəmə-Hüquq Şurası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əminə Ağazadə, Qüdrət Həsənzuliyev, Musa Quliyev, Siyavuş Novruzov

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.05 dəq.)

Lehinə	108
--------	-----

Əleyhinə	2
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	111
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.05 dəq.)

Lehinə	109
Əleyhinə	2
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	112
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.06 dəq.)

Lehinə	109
Əleyhinə	2
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	112
Nəticə: Qəbul edildi	

3. Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əminə Ağazadə, Razi Nurullayev, Fəzil Mustafə, Tahir Kərimli, Bəxtiyar Əliyev, Hicran Hüseynova, Zəhid Oruc, Erkin Qədirli, Kamal Cəfərov, Arzu Nağıyev

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.08 dəq.)

Lehinə	108
--------	-----

Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	109
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: 1-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.32 dəq.)

Lehinə	110
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	110
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: 2-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.32 dəq.)

Lehinə	109
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	2
İştirak edir	111
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.33 dəq.)

Lehinə	108
Əleyhinə	3
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	112
Nəticə: Qəbul edildi	

4. Naxçıvan Muxtar Respublikasının Babək rayonunun inzibati ərazi bölgüsündə qismən dəyişiklik

edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Siyavuş Novruzov, Fəzail Ağamalı

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.50 dəq.)

Lehinə 108

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 109

Nəticə: Qəbul edildi

5. “Sanitariya-epidemioloji salamatlıq haqqında”, “Yerin təki haqqında” və “Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əhliman Əmiraslanov, Sadiq Qurbanov, Aqil Abbas

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.56 dəq.)

Lehinə 105

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 105

Nəticə: Qəbul edildi

6. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsində, “Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” və “Reklam haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əli Hüseynli, Məzahir Əfəndiyev

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvərmənin nəticələri (saat 14.00 dəq.)

Lehinə 107

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 107

Nəticə: Qəbul edildi

7. “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Anar Məmmədov, Əhliman Əmiraslanov

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvərmənin nəticələri (saat 14.05 dəq.)

Lehinə 108

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir
Nəticə: Qəbul edildi

108

Cari məsələlər.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Fazil Mustafa, Tahir Kərimli, Əli Məsimli, Sadiq Qurbanov, Qüdrət Həsənquliyev, Adil Əliyev

**Azərbaycan Respublikası
Milli Məclisinin Sədri**

S.QAFAROVA

MİLLİ MƏCLİSİN İCLASI

12 iyun 2020-ci il. Saat 11.

*Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Sədri
Sədri Sahibə Qafarova sədrlik edir*

Sədrlik edən. Xoş gördük, hörmətli deputatlar, hörmətli media nümayəndələri! Hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, qeydiyyatdan keçək.

Qeydiyyat	(saat 11.07 dəq.)
İştirak edir	85
Yətərsay	83

Şakir müəllim, Sızdə vəziyyət necədir?

Ş.Şabanov, *Milli Məclis Aparatının Milli Məclisin, komitələrin və komissiyaların işinin təşkili şöbəsi müdirinin müavini.*

Qeydiyyatdan 21 deputat keçmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Yətərsay var, iclasa başlaya bilərik. Hörmətli həmkarlar, bir neçə gündən sonra xalqımız tariximizə qızıl hərflərlə yazılmış 15 iyun – Milli qurtuluş gününü qeyd edəcəkdir. Bu, bizim üçün, sadəcə, təqvim bayramı deyil, onun ictimai-siyasi və tarixi əhə-

miyyəti olduqca böyükdür. Milli qurtuluş günü Azərbaycanın müasir tarixinin dönüş nöqtəsidir, xalqımızın, Azərbaycan dövlətçiliyinin, sözün həqiqi mənasında, xilas tarixidir. Bu tarixi yaradan, yazan isə milli, müstəqil dövlətçiliyimizin banisi ulu öndər Heydər Əliyevdir.

Mən bilərəm ki, bu gün bu zalda əyləşən bir çoxları müstəqilliyin ilk illərində dövlətimizin üzleşdiyi təhdidlərin, xalqımızın yaşadığı faciələrin canlı şahidi olub. Həmin dövrdə müşahidə olunan siyasi xaos və anarxiya, dərin iqtisadi tənəzzül, separatizm meyilləri yenicə əldə olunmuş müstəqilliyimizi itirmək təhlükəsi yaratmışdı. Belə bir zamanda xalqımızın dəstəyi, etimadı və tələbi ilə ölkəmizdə hakimiyyətə gələn Heydər Əliyevin yüksək səriştəsi, liderlik bacarığı, zəngin dövlətçilik təcrübəsi Azərbaycanı siyasi təlatümlərdən, beynəlxalq təcriddən xilas etdi. Ölkəmizdə hökm sürən özbaşınalıq aradan qaldırıldı və ictimai-siyasi sabitlik təmin olundu. Qısa müddət ərzində ümummilli liderin rəhbərliyi ilə köklü islahatlar başlandı, dövlətçiliyin əsasları yaradıldı. Buna paralel olaraq, cəmiyyətimizin ideoloji əsasları formalaşdırıldı, azərbaycançılıq məfkurəsi dövlət ideologiyası kimi qəbul edildi. Demokratik inkişaf, insan hüquqları ilə bağlı çox ciddi islahatlara start verildi. Azərbaycan müstəqil, demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət kimi inkişaf etməyə başladı. Heydər Əliyev Azərbaycanın müstəqilliyinin əbədi, sarsılmaz və dönməz xarakter almasına nail oldu.

Hörmətli həmkarlar, 15 iyun tarixinin bizim üçün müstəsna əhəmiyyəti həm də onunla əlaqədardır ki, möhtəşəm qurtuluş tarixi məhz bu binada – Milli Məclisdə yazılmağa başlamışdır. Ulu öndərin parlamentimizə rəhbərlik etməsi Azərbaycan parlamentarizm tarixinin parlaq bir səhifəsini təşkil edir. O vaxta qədər siyasi çaxnaşmaların, marginal

qrupların mübarizələrinin mərkəzi olan Azərbaycan parlamenti Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə demokratiya məbədinə, Azərbaycanın gələcək inkişaf yolunun müəyyən olduğu strateji bir mərkəzə çevrildi.

Ulu öndər məhz 1993-cü il iyunun 15-də keçirilən parlament iclasındakı çıxışında Azərbaycan dövlətçiliyinin gələcək inkişaf strategiyasını elan etdi və sonrakı illərdə onu həyata keçirdi. Xalqımız haqlı olaraq ölkəmizin bugünkü uğurlarını, sabitlik və firavanlığı məhz Heydər Əliyevin tarixi qayıdışı ilə bilavasitə əlaqələndirir. Ölkəmizin inkişafı ilə bağlı fundamental istiqamətlər ulu öndər tərəfindən müəyyən edilmişdir.

Çox sevindirici haldır ki, qurtuluşdan başlanan tarixi yol bu gün də uğurla davam etdirilir. Ölkəmizin bugünkü yüksək inkişafı və tərəqqisi Heydər Əliyev ideyalarından güc alır, qurtuluş məfkurəsinə istinad edir. Möhtərəm Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən çoxşaxəli siyasət sayəsində Azərbaycan Respublikası inkişaf edir. Dövlət quruculuğu istiqamətində əhəmiyyətli nailiyyətlər əldə edilir. Cənubi Qafqaz regionunun lider dövləti olan Azərbaycan müasir beynəlxalq münasibətlər sisteminə də etibarlı tərəfdaş kimi tanınır və bu gün tam əminliklə deyə bilərik ki, Heydər Əliyevin şah əsəri olan müstəqil Azərbaycan ən yüksək zirvələri fəth edir.*(Alqışlar.)*

(Ulu öndər Heydər Əliyevin xilaskarlıq missiyasına həsr olunan videoçarx nümayiş etdirilir.)

Sədrlik edən. Hörmətli həmkarlar, indi isə xahiş edirəm, gündəliyin qəbul olunmasına münasibət bildirək. Buyurun.

Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	91
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, xahiş edirəm, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 22 səs verilib.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul olundu.

Hörmətli həmkarlar, gündəlik ətrafında müzakirəyə ehtiyac var?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Buyurun, yazılın. Sadiq Qurbanov. Sadiq müəllim, buyurun.

S.Qurbanov. Dəyərli Sahibə xanım, hörmətli deputat həmkarlarım! Sizi və Azərbaycan xalqını qarşıdan gələn 15 iyun – Milli qurtuluş günü münasibəti ilə səmimi qəlbdən təbrik edirəm. Xalqın taleyində böyük önəm daşıyan elə tarixlər var ki, həmin günlərdə onun gələcək həyatını müəyyən edən əhəmiyyətli başlanğıcların əsası qoyulub. Belə günlərdən ən önəmlisi tariximizin qızıl səhifələrində özünəməxsus yeri olan 15 iyun – Milli qurtuluş günüdür. Xalqımız Heydər Əliyev şəxsiyyəti ətrafında sıx birləşməklə öz gələcək taleyini həll etdi. “Mənim həyatım da, fəaliyyətim də yalnız və yalnız Azərbaycanın müstəqilliyinin qorunub saxlanmasına, ölkəmizin bu ağır vəziyyətdən çıxmasına həsr olunacaqdır” – deyən ümum-milli lider problemlərin həlli üçün ölkədə vətəndaş həmrəyliyi, sabitliyi son dərəcə vacib sayırdı. Əgər müstəqilliyi qazanmaq ilkin şərt idisə, ikinci vacib məsələ onu qoruyub inkişaf etdirmək idi ki, ümum-milli lider bunun da öhdəsindən söylə və layiqincə gəldi.

Heydər Əliyev milli dövlətçiliyimizin konsepsiyasını yaratdı. Respublikanın qarşısında duran problemləri mərhələlərlə həll etdi. Əmin-amanlıq, sabitlik yaratdı. İctimai-siyasi, sosial-iqtisadi, elmi və mədəni həyatda əsaslı dönüş başlandı. Xalqımızın bütövlüyü, həmrəyliyi, milli birliyi təmin edildi. Azərbaycanda bu gün də Heydər Əliyev siyasətinin alternativini yoxdur. Bütün nailiyyətlərin əsasında ümummilli lider tərəfindən müəyyənləşdirilən siyasi kurs və Prezidentimiz cənab İlham Əliyevin bu siyasi kursu uğurla davam etdirməsi faktı dayanır. Tam əminliklə deyə bilərik ki, Azərbaycan, onun gələcəyi işıqlı və firavan görünür. Prezidentimiz cənab İlham Əliyevin və ölkənin Birinci vitse-prezidenti çox hörmətli Mehriban xanım Əliyevanın bu siyasəti uğurla həyata keçirməsi nəticəsində Azərbaycan dünyanın dinamik inkişaf edən, modernləşən, beynəlxalq miqyasda nüfuzu gündən-günə artan dövlətinə çevrilib, ötən dövr ərzində isə möhtəşəm iqtisadi uğurlara imza atıb.

Onu da qeyd etməliyik ki, biz dəyişən dünyada hər an risklərlə, yeni çağırışlarla üzləşirik və ölkəmizin qarşısında bu gün də təhlükələr vardır. Azərbaycanın müstəqilliyini gözü götürməyən qüvvələr az deyil. Onların heç bir mənfur planı həyata keçməyəcəkdir. Sadəcə, onlar dərk etməlidirlər ki, Azərbaycan 27 il bundan əvvəlki dövlət deyil. Bu gün Heydər Əliyev ideyalarının sadıq, həyatlarını bu ideyaya qurban verə biləcək çox sayda davamçıları var.

Bir daha hamınızı və Azərbaycan xalqını bu bayram münasibəti ilə səmimi qəlbdən təbrik edirəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Sadiq müəllim.

Hörmətli həmkarlar, mən bilmirdim, bizim qonaqlarımız artıq zaldadırlar. Mən hamınızı salamlayıram. Hörmətli həmkarlar, bizdə yuxarıdakı cərgələrdən 5 nəfər yazılıb.

Şakir müəllim, mən bir nəfərdən bir söz verəcəyəm. Siz bilirsiniz, xahiş edirəm, təmin edin ki, vaxtında yerlərinde olsunlar. İndi isə yuxarıdakı cərgədən Elşən Musayev. Buyurun, Elşən müəllim.

E.Musayev. Təşəkkür edirəm, Sahibə xanım. Hörmətli millət vəkilləri, hər birinizi salamlayıram. Mən keçən dəfə burada Zaqatala, yəni təmsil olunduğum rayonla bağlı bəzi problemləri qaldırmışdım. İnsanlar mənə növbəti müraciətlərini ediblər. Bu müraciət turizmlə bağlıdır. Bu gün bu haqda danışmaq istəyirəm. Zaqatala nəinki Azərbaycanın, mən deyərdim ki, Avropanın, hətta dünyanın ən gözəl məkanlarından biridir. Buranın təbiəti də insanları kimi olduqca möhtəşəmdir. Zaqatalanın çox böyük turizm potensialı var, amma çox təəssüf ki, bu gün həmin potensialdan minimum belə istifadə olunmur.

Mən hər zaman yeni yaradılmış Dövlət Turizm Agentliyinin fəaliyyətini təqdir etmişəm, bu gün də edirəm. Çünki Azərbaycan adına çox böyük işlər görülüb. Bu gün onlardan xahiş etmək istəyirəm. Lütfən, Zaqatalaya olan diqqəti artırın. Hətta birə beş, birə on artırın. Lütfən, iş adamlarını bu rayona cəlb edin, təşviq edin. Bu rayonla bağlı xüsusi konsepsiyalar, proqramlar hazırlayın. Ölkənin ən gözəl mineral bulaqları Zaqataladadır. Ən qədim tarixi abidələr Zaqataladadır. Hətta Niaqaraya belə meydan oxuyacaq şlalələr Zaqataladadır. Car, Yuxarı Çardaxlar, Cımcımax, Ələsgər, Sabunçu, Tala kimi dünya gözəli kəndlər Zaqataladadır. Niyə biz bu potensialdan normal istifadə edə bilmirik? Niyə 130 min əhalisi olan rayonun cəmi 2 oteli var, onlar da 3 ulduzludur, əgər “3 ulduzlu” demək mümkündürsə. Mən buradan mədəniyyət nazirinə üz tuturam, orada IV, V əsrə aid tarixi abidələr var, təcili bərpa olunmalıdırlar. O abidələr uşaqların gizlənqaç oyna-

dığı meydançaya çevrilməməlidir.

Nəhayət, Zaqatalada bir hava limanı var, uzun illər bundan əvvəl tikilib. Amma bu gün fəaliyyətsizdir. Təsəvvür edin ki, bu hava limanının gözetçisi, bağbanı, mühasibi, mühendisi, əlqərəz, təyyarəsindən savayı hər şeyi var. Halbuki hava limanının bəzəyi təyyarədir. Bu gün o reyslər açılsa, əminəm ki, bu, turizmə də böyük töhfə verəcək. Həmçinin əminəm ki, aidiyyəti qurumlar mənim səsimi eşidəcəklər. Çünki Zaqatalanın dəyərli əhalisi kimi dəyərli təbiəti də ən böyük diqqəti və özünə qarşı həssasiyyəti haqq edir. Minnətdaram, çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Musa Quliyev, buyurun, söz Sizindir.

M.Quliyev. Çox sağ olun. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkili! Düz 27 il bundan öncə bu günlərdə bu salonda çox kəskin çıxışlar, mübahisələr, debatlar gedirdi. Əslində, bu, normal parlament müzakirələri deyildi. Bu, Azərbaycan boyda bir səhnədə istedadsız və uğursuz komediya artistlərinin oynadığı bir faciə, absurd teatr idi. O absurd teatrı, personajlarının birinin təbirincə desək, “bu tamaşanı əli xalqın qanına batmış spiker idarə edirdi”. O absurd teatr ki ölkənin Baş naziri “xalqın 95 faizi əleyhimizə olsa belə, hakimiyyətdən getməyəcəyik” – deyə bağırdı. O absurd teatr ki 2 ay öncə Kəlbəcər kimi bir qalanı qoruya bilməyən dövlət başçısı Çinə, Hindistana bayraq sancmaq illüziyaları ilə yaşayırdı. Nə yaxşı ki, Azərbaycanın alışıb-yandığı o günlərdə tanrının xalqımıza rəhmi gəldi və xalqı böyük faciələrdən qurtarmaq üçün ulu öndər Heydər Əliyevi bir xilaskar kimi göndərdi.

Hörmətli Sahibə xanım, Siz çox doğru vurğuladınız ki, məhz Azərbaycanın müstəqilliyinin qurtuluş tarixi bu salonda ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən yarandı

və yazıldı. Məhz Heydər Əliyevin zəkası, cəsarəti, siyasi səriştəsi sayəsində dövlətimiz və xalqımız məhv olmaq təhlükəsindən qurtardı. Müstəqil dövlətimiz quruldu, inkişaf etdi. Cənab Prezident İlham Əliyevin yorulmaz fəaliyyəti nəticəsində bu gün Azərbaycan regionda və dünyada güclü dövlət, böyük nüfuz sahibi kimi tanınır. Biz 15 iyun – Milli qurtuluş gününü daim xatırlamalı, gənc nəslə öyrətməliyik. İndi Azərbaycan dövləti çox güclüdür, onu heç bir qüvvə sarsıda bilməz. Eyni zamanda, unutmamalıyıq ki, məkrli düşmənimiz, bizim inkişafımızı gözü götürməyən qüvvələr var. “Beşinci kolon”un siyasi möhtəkirləri var. Biz bir xalq olaraq bu çirkin niyyətli düşmənlərlə qəti mübarizə aparacağıq. Xalqımız inanır ki, Azərbaycanın sağlam siyasi qüvvələrinin ifadəçisi olan Milli Məclis həmişə bu mübarizənin önündə olacaq, bundan sonra da müstəqil dövlətimizin inkişafına öz töhfəsini verəcəkdir. Xalqımız inanır ki, cənab Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Azərbaycan qarşıya qoyulan bütün məqsədlərə çatacaq, daha böyük uğurlar əldə edəcəkdir. Milli qurtuluşumuz mübarək olsun! Tanrı birliyimizi qorusun! Sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Musa müəllim. İndi isə yuxarıdakı cərgədən Ramil Həsən, buyurun.

R.Həsən. Çox sağ olun. Hörmətli Sahibə xanım, icazənizlə, iki məsələ ilə bağlı fikrimi bölüşmək istəyərdim. Əlbəttə ki, biz bir neçə gündən sonra 15 iyun – Milli qurtuluş gününü qeyd edəcəyik. Sizin də xüsusilə vurğuladığımız kimi, Milli qurtuluş günü bizim üçün tarixi bir andır, böyük bir şərəfdir. Hər birimiz, yaşımızdan, cinsimizdən, mənsubiyyətimizdən asılı olmayaraq, Azərbaycanda yaşayan hər bir vətəndaş bu gün bu gözəl vətəndə, bu gözəl dövlətdə rahat yaşaya bilirsə, əlbəttə ki,

ümummilli liderimizə ömrüboyu minnətdar olmalıdır. Buna görə biz də fəxr və qürur hissi ilə ümummilli liderimizi hər zaman yad edirik, gələcək nəsillərimiz də hər zaman yad edəcəklər.

Hörmətli Sahibə xanım, bir neçə gün bundan əvvəl Avropa Şurası Parlament Assambleyasının Azərbaycan üzrə məruzəçisi, Avstriyadan olan deputat Azərbaycanda, Yasamalda baş verən polis və vətəndaş arasındakı hər hansı bir münasibətlə bağlı öz fikrini bildirərək yenidən Avropa Şurası Parlament Assambleyasının, Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyevin xüsusilə vurğuladığı kimi, qərəzli, ikili standartlı mövqeyini ortaya qoymuşdur. Ona görə mən də fürsətdən istifadə edərək, xahiş edirəm ki, hər birimiz imkanımız çərçivəsində bütün beynəlxalq təşkilatlardakı fəaliyyətimizdə bu prosesi açıq və aydın şəkildə tənqid edən, konkret faktlarla ortaya qoyan fikirlərimizi ifadə edək.

Bunun davamı olaraq qeyd etmək istəyərdim ki, dünən Siyavuş müəllimin çox gözəl bir məqaləsi yayımlanmışdır. O, məqalədə bildirir ki, Azərbaycanın milli siyasətinə və milli maraqlarına xidmət edən bir neçə dövlət strukturları var, onlar barədə fikir ifadə edərkən biz həssas olmalıyıq və yadımızdan çıxarmamalıyıq ki, düşmən dövlət də bizim bununla bağlı fikirlərimizə və bəyanatlarımıza yanaşmaqdadır. Ona görə də bunların hər birisi bilavasitə, bir daha və bir daha cənab Prezident İlham Əliyevin xüsusilə vurğulamış olduğu hücum diplomatiyasının bizim üçün nə qədər vacib və əhəmiyyətli olduğunu, Sizin rəhbərliyiniz altında Azərbaycanın beynəlxalq parlament təşkilatlarındakı nümayəndə rəhbərləri ilə görüşlərdə də vurğulamış olduğumuz fikri bir daha təsdiqləməkdədir. Bu, xarici siyasət ilə bağlı olan fikrimizdir.

Eyni zamanda, hücum diplomatiyasında qazanmış olduğumuz uğurlu nəticələr də bunun içərisindədir ki, Avropa İttifaqının Azərbaycan, Gürcüstan, Ermənistan üzrə məruzəçiləri şovinst və faşist Ermənistanın üçüncü yolun çəkilməsi ilə bağlı fikirlərinə açıq-aydın şəkildə etiraz etmiş, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü faktiki və diplomatik terminlərlə təsdiq etmişdir. Bu isə bizim uğurlarımızdan biri sayılmalıdır.

Çox az vaxt qalsa da, fürsətdən istifadə edərək, icazə-nizlə, hörmətli Baş nazirimiz Əli müəllimə bir məktub ünvanlamağı nəzərdə tutmuşam. Hörmətli Sahibə xanım, hazırda Ucar rayonundan 9500 vətəndaş bizə müraciət eləyib. Onlar içməli su, suvarma suyu ilə bağlı ciddi problemlərlə qarşılaşmaqdadırlar. Problemlərin həlli və torpaqların şoranlaşmasının qarşısının alınması ilə bağlı məsələlərdə də, xahiş edirəm, bizim müvafiq hökumət qurumlarımıza, hörmətli Baş nazirimizə müraciət edirəm, lazımı tədbirlər görsünlər, vətəndaşlarımızın bu problemlərinin həllinə kömək etsinlər. Çox sağ olun. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, nəzərinizə çatdırım ki, biz bu müzakirəni saat 12.45-də qurtaracağıq. 45 dəqiqə çəkir. İndi isə, Zahid müəllim, buyurun.

Z.Oruc. Hörmətli Sədr, 1991-ci ildə o vaxtkı Ali Sovetin, indi interyerini dəyişən Milli Məclisimizin binasına daxil olanda bir vaxtlar onu sürəkli alqışlarla qarşılayanların əvəzinə, ayaqları ilə etiraz eləyənləri görəndə Heydər Əliyevin sayəsində özünə mənşəb qazanan qocaman bir deputat irəliyə çıxıb demişdir ki, iki dövrün qəhrəmanı olmaq mümkün deyil. Söhbət, əlbəttə, Sovetlər Birliyi və müstəqil Azərbaycanın bir-birindən fərqli for-

masiya olmasından gedirdi. Lakin Heydər Əliyev sübut elədi ki, millətində xidmət eləmək üçün hansı ideoloji quruluşa mənsub olmağın heç bir fərqi yoxdur. Yetər ki, sənin böyük idealların olsun. 1993-cü il iyunun 15-də Azərbaycan Heydər Əliyevin əli ilə xilas oldu. O vaxtlar hələ daş yuxuları görməyən, Prezident sarayında birinci şəxsə xeyli təriflər yağdıran yazıçı Əkrəm Əylisli böyük hərflərlə yazırdı ki, Azərbaycan xaos diktaturasından xilas oldu. Həqiqətən, belə idi. İndi həmin əsəri tapıb yenidən çap eləmək lazımdır ki, gerçək tarix və əlyazmalar yansın.

Bəli, sovet rejimini çökdürdüyünü iddia edən milli cəbhəmiz 3 ildə üç dəfə hakimiyyəti dəyişməyə məcbur eləyəndən sonra özləri də kiçik bir əyalətə çəkilib, dövləti öz sahibinə qaytardılar. Əbülfəz Elçibəyin həyatı boyu məcburən də olsa, ən düzgün addımı, mənəcə, bu qərar olmuşdur. Lakin Heydər Əliyevin Bakıya qayıdışı təkcə 1991-ci ildə müstəqilliyini elan eləyən Azərbaycanı deyil, 1918-ci ildəki Cümhuriyyətimizi, üçrəngli bayrağımızı, demokratik respublikanın qurucu liderləri olan Rəsulzadəni, Xoyskini, Topçubaşovu da xilas elədi. Ən sonda indi sağ qaldıqları üçün böyük liderə borcunu onun ruhu ilə döyüşərək qaytaran Elçibəy ardıcıllarını da ölümdən qurtardı. Heydər Əliyev istəsə idi, nüfuzunun ən yüksək çağında yeni bayrağın, yeni himnin, yeni gerbin arxitekturasını cızardı. Lakin fenomen, tarixi şəxsiyyət kimi o, əsrin əvvəlləri ilə sonunu varisliyi birləşdirdi. Bütün uğur və məğlubiyyətləri ilə bərabər, Cümhuriyyətin, həmçinin tarixi, siyasi və sovet keçmişimizin arasında körpülər yaratdı.

O vaxtkı hadisələrin baş qəhrəmanı Surət Hüseynov 27 illik susqunluqdan sonra indi müsahibələr verir və onu hərbi qəhrəmandan xalq düşməninə çevirən demokratlara

qəzəbini yağdırır. Onları öz adı ilə çağırır. Adam bir anlıq düşünür ki, nə yaxşı, o vaxtkı cəbhə iqtidarı minlərcə vətəndaşımız kimi Ermənistanı əsir düşməyib. Yoxsa tarixdə onları hansı adla çağırardılar? Məğlubiyyətlərini qələbə, faciələrini nailiyyət kimi təqdim eləyən qüvvələrin Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlişinə nəzəri olaraq mane olmaq imkanları vardı. Bundan ötrü bircə yol mövcud idi. Dövləti qurmaq və qorumaq. Lakin ilahi ədalət o missiyanı Heydər Əliyevə nəsis etdi. Rəsulzadə və silahdaşları dövləti qorumaq istəyirdilər, gücləri çatmadı. Elçibəy dövlət qurmaq istəyirdi, bacarmadı. Dövlət insanı Heydər Əliyev gəldi, gördü və qurdu. Bax, bu salon şahiddir ki... Hörmətli Sədr, rica edirəm, fikirlərimi sona çatdırım.

Sədrlik edən. Mikrofon verin.

Z.Oruc. Bax, bu salon şahiddir ki, məhz xalqın qəzəbi və nifrəti qarşısında 1993-cü il iyunun 13-də istefaya getməyə məcbur olan İsa Qəmbər, əgər gerçəkdən də Elçibəyin varisidirsə, gərək gedib ulu öndərin qarşısında təzim eləsin. Çünki Heydər Əliyev Xalq Cəbhəsinin rəhbərlərini təkcə polkovnik Surət Hüseynova girov düşmək təhlükəsindən, rüsvayçılıqdan qurtarmamışdı, eləcə də Elçibəyin dəfn törəsinə qatılıb, böyük siyasətçilərə xas müdrikliklə özünü siyasi rəqib sayanlardan nə qədər uca olduğunu göstərmişdi. Qoy, indi Elçibəyin davamçıları gedib Fəxri Xiyabanda öz borclarını qaytarsınlar.

15 ilin tarixi yalnız bir günə və bir ilə məxsus deyil. Heydər Əliyevin haqq elədiyi keçici qırmızı bayraqlarla 1969–1984-cü illərdə sovet Azərbaycanının dövlətçilik, yəni parlaq quruculuq işini təşkil edəndə də uğurlu günlər Azərbaycanın aktivinə yazılırdı. Heydər Əliyev əsrlərin və nəsillərin arzusunu yerinə yetirdi və o, 1990-cı illərin əvvəllərində bir illik hakimiyyətin timsalında “iqtidar necə

olmalı deyil?” sualına cavab verənlərin alternativini göstərdi. İndi çoxları sual edir, nə üçün insanlar 1991-ci ildə Bakıdakı hakimiyyəti qoyub kiçik bir muxtar respublikaya üz tuturdular? Bunun cavabı çox sadədir. Çünki o vaxt dövlət adamı Heydər Əliyevin şəxsiyyətinə görə Bakı deyil, Naxçıvan Azərbaycanın siyasi paytaxtına çevrilmişdi. Bəli, mənəvi hakimiyyət kimdədirsə, faktiki rəhbərlik də ondadır. 1993-cü ildə, sadəcə, xalqımız onu rəsmiləşdirdi.

Bütün həyatı boyu Heydər Əliyevi iki qüvvə müşayiət eləyib: mütləq qalibiyyət və labüd məğlublar. Belə bir tarixi deyim var: “Dahilər doğulanda nadanlar ona qarşı birləşirlər”. Şəxsi uğurunu daim millətlə bölüşən, onu xalqının adına yazan böyük lider heç vaxt öz şəxsi, yəni fərdi ağrılarını toplumun üzərinə qoymayıb. Əslində, Heydər Əliyevin şəxsi düşmənləri yoxdur. Dövlətə, millətə, azadlığımıza düşmən kəsilmələr eyni ilə Heydər Əliyevə kin-küdurət bəsləyirlər.

Hörmətli Sədr, son olaraq çox parlaq, çox uğurlu çıxışınıza görə Sizə təşəkkür edirəm. Hakimiyyət birinciliyində “Əliyev” soyadlı şəxs olmayanda da Heydər Əliyevin xilas elədiyi Azərbaycan dövləti onun silinməz adı ilə yaşamaqda davam edəcək. Prezident İlham Əliyev 15 iyundan başlanan müstəqilliyin əbədi və dönməz xəttini 17 ildir, davam etdirir. Əminəm ki, bu bəşəri təhlükədən çıxanda bu da 15 iyunun növbəti təkrarı olacaq. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Zahid müəllim, mən mövzunun vacibliyini nəzərə alaraq vaxt verdim, amma bir də vaxt verməyəcəyəm.

Hörmətli həmkarlar, üzr istəyirəm, mən bir az bundan öncə sizə dedim ki, müzakirə 12:45-də qurtaracaq. Ancaq 11:45-də bitəcək. Sadəcə, Ramil müəllim o qədər sürətlə danışdı ki, onun sürəti mənə də keçdi, mən də 12:45

dedim. Xahiş edirəm, Tural Gəncəliyev.

T.Gəncəliyev. Hörmətli Sədr, hörmətli deputatlar, həmkarımız Ramil müəllimin də qeyd etdiyi kimi, iyunun 10-da Avropa Parlamentinin üzvləri, Avropa İttifaqı – Azərbaycan Parlament Əməkdaşlıq Komitəsinin həmsədri, Avropa Parlamentinin Azərbaycan və Ermənistan üzrə həmməruzəçiləri tərəfindən Ermənistanın ölkəmizin işğal olunmuş ərazilərdən çəkilməsi ilə bağlı bəyanat yayılmışdır. Biz Dağlıq Qarabağ bölgəsinin Azərbaycanlı İcması olaraq, bu bəyanatı alqışlayırıq və dəstəklədiyimizi bildiririk. Çox fərəhləndirici haldır ki, 2019-cu ilin dekabr ayında Brüsselə səfər edərkən biz bu bəyanatın müəllifləri ilə, həm Trayan Besesku, həm də xanım Marina Kaljurandla görüşmüşdük. Bu görüşdə onlar Dağlıq Qarabağ azərbaycanlılarının mövqeyini xüsusilə öyrənmişdilər, bizdən sorğu etmişdilər. Erməni nümayəndə heyəti ilə də dəfələrlə görüşdüklerini və onların mövqələrini artıq bildiklərini qeyd etmişdilər. Bizdən əsas mövqeyimizin nə olduğunu soruşmuşdular. Biz Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərinə döndükdən sonra erməni əhalisi ilə birlikdə, ölkəmizin beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədləri çərçivəsində sülh şəraitində yaşamağa hazır olduğumuzu söyləyəndə bu mesaj onları çox mütəəssir etmişdi. Onlar bizdən xahiş etmişdilər ki, bu mesajımızı hər yerdə qeyd edək.

Bu insanlar çox mühüm şəxslərdir, böyük nüfuz sahibidirlər. Trayan Besesku, bildiyiniz kimi, Rumıniyanın Prezidenti olmuşdur. Marina Kaljurand isə Estoniyanın keçmiş xarici işlər naziridir. Bu insanların Avropa institutlarında, Avropa Parlamentində nüfuz sahibi kimi çıxışları göstərir ki, beynəlxalq təşkilatlarda, Avropa institutlarının kluarlarında Ermənistanın işğalçı, qeyri-qanuni fəaliyyəti, siyasəti artıq ifşa olunmaqdadır. Bu cür görkəmli, yəni

nüfuzlu şəxslərin dilindən bu fikirlər artıq səslənmişdir. Qeyd etdiyimiz kimi, Ermənistanın üçüncü yolla bağlı qanunsuz fəaliyyətinə qarşı səylərimizi müvafiq şəkildə davam etdirəcəyik. Bunun beynəlxalq təşkilatlar qarşısında qaldırılması, bu qanunsuz fəaliyyətin ifşa edilməsi ilə bağlı əlimizdən gələnlər bütünlüklə addımları atmağa səy göstərəcəyik. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Tural müəllim. Hörmətli həmkarlar, icazənizlə, mən sözü indi Səməd Seyidova vermək istərdim. Səməd müəllim, komitə sədri kimi Tural müəllimin qaldırdığı və bundan öncə Ramil müəllimin dediyi mövzu ilə bağlı bəlkə bir fikir bildirəsiniz. Buyurun.

S.Seyidov. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli dostlar, hörmətli həmkarlar, bu gün biz tarixi bir bayramın və günün – 15 iyun – Milli qurtuluş bayramının qeyd olunması ilə bağlı çox gözəl sözlər eşitdik. Belə bir bayramdan öncə Avropa Parlamentində belə bir sənədin qəbul olunması, bir də təkrar edirəm, Avropa Parlamentində qəbul olunması, hesab edirəm ki, çox vacib və tarixi bir əhəmiyyət kəsb edir. Ona görə ki, bu, cənab Prezidentin apardığı hüququn aliliyi uğrunda mübarizəsidir. Hüququn aliliyi isə həmişə Azərbaycanın milli maraqlarında olub. Avropa Parlamentinin rəsmilərinin Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərində qeyri-qanuni fəaliyyətlə bağlı birgə bəyanatı həm Azərbaycanın ərazi bütövlüyü ilə bağlı, həm də Azərbaycanın apardığı haqq işi ilə bağlı xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bununla yanaşı, Azərbaycanın parlament diplomatiyasına xüsusi imkanlar və töhfələr yaradır.

Siz bilirsiniz ki, bizim Avropa Parlamenti ilə birgə işçi qrupumuz var. O işçi qrupuna Cavanşir müəllim rəhbərlik edir. Tural müəllim burada qeyd etdi, Avropa Parlamentində dəfələrlə görüşlər keçirilib və biz həmişə

qanunun aliliyi tərəfində dayanmışıq. Bu gün də onlar bu məsələnin altından xətt çəkərək Avropa İttifaqında, Avropa Parlamentində, Avropa təsisatlarında bizi müdafiə etmək üçün deyil, bizim məsələmizi düzgün şərh etməklə özlərini müdafiə edirlər. Bu nöqtəyi-nəzərdən bu, çox vacib və əhəmiyyətli bir məsələdir.

Bir məsələni də qeyd etmək istəyirəm. Bu, çox vacib olan bir məsələdir. Biz Avropa Parlamentinin üzvü deyilik. Biz Avropa Parlamenti qarşısında öhdəliklər götürməmişik, ancaq Avropa Parlamentinin məruzəçiləri düzgün, obyektiv bir bəyanat verirlər. Mən Avropa Şurasının məruzəçilərinə üzümü tuturam. Ona görə ki, biz Avropa Şurasının həqiqi üzvüyük və Avropa Şurası qarşısında öhdəliklərimiz mövcuddur. Qoy, bu qəbul olunmuş düzgün sənəd həm Avropa Şurası, həm də başqa təsisatlar üçün bir örnək olsun. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Səməd müəllim. Azay Quliyev. Azay müəllim, buyurun.

A.Quliyev. Təşəkkür edirəm, hörmətli xanım Sədr. Hörmətli millət vəkilləri, dəvət olunmuş qonaqlar, mən də Milli qurtuluş günü münasibəti ilə həm hörmətli həmkarlarımı, həm də xalqımızı təbrik edirəm. Mən də bu tarixi günlə bağlı fikir bildirmək, bir neçə kəlmə demək istərdim. Əlbəttə, düşünürəm ki, hamımız həmin dövrü bir anlığa göz önünə gətirməliyik. Həmin dövrdə nə baş verirdi? Əgər ulu öndər xalqın tələbi ilə hakimiyyətə dəvət olunmasa idi, gəlməsə idi və qurtuluş hərəkətinə başlamasa idi, ölkədə nə baş verərdi? Bu barədə qısa fikirlərimi bildirmək istəyirəm. Bilirsiniz ki, həmin dövrdə AXC–Müsavat cütliyünün ölkədə yaratdığı siyasi böhran, anarxiya və idarəetmədəki özbaşınalıq baş alıb gedirdi. Məhz ulu öndər hakimiyyətə gəlməklə həmin anarxiyanın və

özbaşını alıb qarşısını aldı.

İkincisi, ölkədə artıq faktiki vətəndaş müharibəsi baş vermişdi, qardaş qanı axıdılırdı. Ulu öndər iyunun 4-də Gəncədə baş vermiş hadisə ilə bağlı Azərbaycana gələrək məhz qardaş qırğınının, vətəndaş müharibəsinin qarşısını aldı. Yəqin razılaşırsınız ki, əgər həmin dövrdə qardaş qırğınının qarşısı alınmasa idi, Azərbaycanın taleyinin necə olacağı bəlli deyildi. Ya Əfqanıstan, ya da Suriya ssenarisi Azərbaycanda təkrarlanacaqdı. Ulu öndər o dövrdə qanunsuz silahlı dəstələrin və silahlı müxalifətin varlığına son qoydu. Bilirsiniz ki, həmin dövrdə bir neçə siyasi partiyanın öz siyasi birləşmələri var idi, əlində silah tutan hakimiyyətə gəlmək, prezident olmaq istəyirdi. Bu da Azərbaycan dövlətçiliyi üçün çox böyük bir təhdid idi. Ona görə də məhz ulu öndər Heydər Əliyevin cəsarətli və dəmir iradəsi nəticəsində həmin qanunsuz silahlı birliklər tamamilə ləğv edildi və vahid komandanlıq ordu komandanlığına birləşdirildi.

Çıxaracağımız mühüm dərslərdən biri də budur ki, həmin dövrdə ölkə faktiki olaraq separatçı qüvvələr tərəfindən parçalanmışdı. Biz cənubda baş verən hadisələri, şimalda olan separatçı qüvvələrin baş qaldırmasını yaxşı xatırlayırıq və belə bir ssenari, təəssüflər olsun ki, həm dəxildə, həm də xaricdə körüklənirdi. Məhz ulu öndər Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlməsi və 15 iyun – qurtuluş davasını başlaması nəticəsində Azərbaycan real parçalanmadan xilas edildi.

Nəhayət, sonuncu, gəldiyimiz nəticə ondan ibarətdir ki, bütövlükdə, bütün bu hadisələrin fonunda Azərbaycan müstəqilliyini real olaraq itirmək təhlükəsində idi. Azərbaycan bu təhlükədən qurtuldu və ulu öndərin rəhbərliyi ilə yeni dövlət quruculuğu prosesinə başlandı. Hətta

bilirsiniz ki, həmin dövrdə iki dəfə silahlı dövlət çevrilişinə cəhdlər edildi və bunun da qarşısı uğurla alındı. Nəhayət, Azərbaycanda stabillik yaradıldı, sivil, demokratik dövlətçilik quruculuğuna başlandı, Konstitusiya və digər mühüm aktlar qəbul edildi.

Mən bu tarixi bayram münasibəti ilə xalqımı bir daha təbrik edirəm və düşünürəm ki, biz bu tarixdən həmişə dərs çıxarmalıyıq. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Yuxarıdakı cərgədən Ceyhun Məmmədov. Ceyhun müəllim, buyurun.

C.Məmmədov. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli deputatlar, elmin və səhiyyənin yüksək inkişaf etdiyi bir dövrdə bəşər övladı ciddi bir sınaqla üz-üzə qalıb. Azərbaycan pandemiya ilə mübarizə istiqamətində ilk gündən operativ və adekvat qərarlar qəbul etdi. Prezident İlham Əliyev və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyeva prosesin bütün məsuliyyətini və ağırlığını öz üzərlərinə götürdülər. Xalqımızla birlik, həmrəylik nümayiş etdirdilər. Qısa müddətdə ölkəmizdə bu sahədə böyük uğurlara nail olundu. Azərbaycan xalqı Prezident İlham Əliyevin “Biz birlikdə güclüyük” şüarını əsas götürərək pandemiya ilə mübarizədə birlik və həmrəylik nümayiş etdirdi. Bütün dövlət qurumları, həkimlərimiz, polislərimiz pandemiya ilə mübarizəyə öz gərgin əməkləri ilə töhfə verdilər, ictimai mənafeyi fərdi mənafedən üstün tutdular, bütün çətinliklərə baxmayaraq, öz vəzifə borclarını şərəflə, ləyaqətlə yerinə yetirdilər. Təəssüf hissi ilə qeyd etmək lazımdır ki, hər şeyi qara görən, şəxsi marağı ictimai mənafedən üstün tutan qaragüruh qurumlar belə bir həssas məqamda, pandemiya ilə mübarizədə Azərbaycan xalqının yanında olmaq, birlik və həmrəylik nümayiş etdirmək əvəzinə, əsas güclərini qarşıdurma yaratmağa, birlik və

həmrəyliyi pozmağa, vətəndaşları dövlət əleyhinə qaldırmağa, hökumətin atdığı hər addımda hansısa qüsurları axtarıb tapmağa çalışdılar, vətəndaşları hüquq mühafizə orqanlarına itaətsizliyə çağırırdılar. Ancaq Azərbaycan xalqı böyük müdriklik nümayiş etdirərək bu oyunun qurbanına çevrilmədi. Əksinə, birlik və həmrəyliklərini hər zamankı kimi qorudular.

Hamımıza məlumdur ki, bu təxribatların əsas hədəfi və məqsədi Azərbaycan dövlətçiliyi və Azərbaycan Prezidentidir. Biz əminik ki, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan xalqı bu sınaqdan da üzüağ çıxaraq hər zaman olduğu kimi dövlətçiliyimizə qarşı olanlara öz layiqli yerlərini göstərəcək. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Ceyhun müəllim. İndi isə İlham Məmmədov. İlham müəllim, buyurun.

İ.Məmmədov. Çox sağ olun, hörmətli xanım Sədr. Ölkəmizin ən şərəfli tarixi 1993-cü il iyunun 15-də məhz bu binada yazılıb. Bu elə bir tarixdir ki, bu tarixi ulu öndərimiz əbədi yazdı. Müstəqilliyimizin əbədi olması tarixini yazdı. Həyatda elə hadisələr var ki, onlar zaman müstəvisində öz həllini tapırlar. Ancaq elə məsələlər də var ki, onlar məkan müstəvisində öz həllini tapır. Məhz bu binanın içərisində 1993-cü il iyunun 15-də ulu öndərimiz həm zaman, həm də məkan müstəvisini birləşdirərək Azərbaycanın və müstəqilliyimizin əbədi tarixini yazdı.

O tarix heç vaxt silinməməlidir. Mən möhtərəm cənab Prezidentimizin bu barədə məhz Tərtər Olimpiya Kompleksində gənclərimiz və idmançılar qarşısında etdiyi çıxışından, bəzi məqamları xatırladaraq fikrimi əsaslandırmaq istəyirəm. Möhtərəm cənab Prezidentimizin Ermənistan–Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı fikirləri qarşımızda yeni, həlli vacib məsələləri müəyyən etdi.

Tarixi həqiqətlərin öyrənilməsinin və düzgün qiymətləndirilməsinin vacibliyini bir daha nəzərimizə çatdırdı, yeni fəaliyyət istiqamətini müəyyənləşdirdi.

Gənclərə müraciət etdi ki, “Əziz gənclər, bax, bu gün bu ermənilərin yaşadığı ərazilər bütünlüklə bizim torpaqlarımızdır və bunun üçün uzağa getmək lazım deyil. XX əsrin əvvəllərində çar Rusiyası tərəfindən dərc edilmiş xəritələrə baxmaq kifayətdir. Hər kəs görər ki, indiki Ermənistanın bütün ərazisindəki toponimlərin mütləq əksəriyyəti Azərbaycan mənşəlidir və mən bizim alimlərdən bunu dərc etmələrini xahiş edirəm. Balaca bir kitab dərc etsinlər. Bax, bu balaca bir kitabda ölkəmizin tarixi həqiqəti yazılacaqdır, bu, tarixçilərin qarşısında yeni bir yoldur və bu balaca kitab bizim Dağlıq Qarabağ həqiqətlərini dünyaya çatdırmağımız üçün də əyani bir vasitəmiz olacaqdır”.

Dövlət başçısı yenə də gənclərə müraciət edir ki, “bax, İrəvan bizim qədim torpağımızdır. Azərbaycan Demokratik Respublikası qərar qəbul edib, İrəvan Ermənistana verilib. Özü də müstəqilliyimizdən cəmi bir gün sonra, may ayının 29-da və bu elə bir uzaq vaxt olmayıb. Ermənilər iddialarından əl çəkdilərmə? Xeyr. Onlar bizim Zəngəzur torpağını da işğal edərək böyük türk dünyası coğrafiyasını parçalamış oldular”. Cənab Prezident qeyd etdi: “İlk dəfə bu tarixi faktlarla bağlı məsələni mən qaldırdım. Mənə qədər heç kim bunu qaldırmayıb, bizim tarixi kitablarda buna rast gəlmək nadir hallarda mümkündür. Sanki belə bir fakt olmayıb. Mən bunu müxtəlif kürsülərdən qaldırdım”.

Doğrudan da, möhtərəm cənab Prezidentimiz bizə bir daha istiqamət verib. Bu tarix yazılmalıdır. Məhz 15 iyun – Milli qurtuluş günü tarixi də yazılmalıdır ki, ulu öndərimizin qurduğu bu müstəqil Azərbaycanın əbədi

olması və tarixdə olduğu kimi yazılması daim bizim fəaliyyət istiqamətimiz olsun, gələcək nəsillər də bunu qiymətləndirsinlər. Diqqətinizə görə minnətdaram.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, İlham müəllim. İki nəfər də çıxış edəcək. Cavid Osmanov, sonra Fəzail müəllim Ağamalı. Onunla da biz müzakirələri qurtarıyıq. Cavid müəllim, buyurun.

C.Osmanov. Təşəkkür edirəm, Sahibə xanım. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri, qonaqlar! Son günlər hər bir Azərbaycan vətəndaşı ölkə Prezidentinin bu günlərdə söylədiyi “Azərbaycan heç vaxt bu qədər müstəqil və bu qədər güclü olmamışdır” sözləri ilə, təbii ki, haqlı olaraq fəxr edir. Bu sözlərin kökündə ölkə Prezidentinin illər boyu apardığı uğurlu xarici və daxili siyasətin nəticəsi dayanır. Bu gün Azərbaycan durmadan inkişaf edir. Ölkəmizin hər bir bölgəsində sosial problemlər həll olunur, yeni xəstəxanalar, məktəblər inşa edilir, infrastruktur layihələr həyata keçirilir, yeni istehsal müəssisələri yaradılır. Bu gün Azərbaycan COVID-19 pandemiyası dövründə Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatında donor ölkə kimi çıxış edən bir ölkəyə çevrilmişdir və 30-dan çox ölkəyə öz humanitar yardımlarını əsirgəməmişdir.

Bu gün Azərbaycan Qoşulmama Hərəkatı kimi güclü və nüfuzlu beynəlxalq bir təşkilatın sədrliyini edir. Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasına sədrlik edir. Bu gün Azərbaycan dünyada neft-qaz və nəqliyyat layihələrinin təşəbbüskarı və iştirakçısına çevrilmişdir. Bu gün Azərbaycan dünyanın yeni enerji coğrafiyasını cızır. Təbii ki, bunlar ölkə Prezidentinin birmənalı olaraq yorulmaz fəaliyyətinin nəticəsidir.

Heç şübhəsiz ki, Azərbaycanın bugünkü vəziyyəti və dünya dövlətləri tərəfindən birmənalı olaraq yüksək qiymətə

mətləndirilməsinin təməli 1993-cü il iyunun 15-də – Milli qurtuluş günündə qoyulmuşdur. Çünki bugünkü Azərbaycan Heydər Əliyev siyasəti ilə inkişaf edir, Heydər Əliyev ideyalarını yaşadır. Amma çox təəssüf ki, Azərbaycanı gözü götürməyən qüvvələr və 1992–1993-cü illərdə xəyanət dolu bir hakimiyyətdə təmsil olunanlar bu gün də ayrı-ayrı qüvvələrin, xüsusən ermənipərəst qüvvələrin əllərində bir alətə çevrilərək ölkəmizə, xalqımıza qarşı şər-böhtan və təhqir kampaniyasını aparmaqda davam edirlər. Hətta bu gün konstruktiv və sağlam düşüncəli müxalifəti də “tryapka” adlandırmaqdan heç də çəkinmirlər. Məgər bu, Azərbaycan xalqına olan növbəti bir təhqir deyilmi? Bu gün də onlar bu işlərini davam edirlər. Mən hər birimizi belə qüvvələrə qarşı bir olmağa çağırıram. Çünki biz birlikdə güclüyük. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Cavid müəllim. Fəzail Ağamalı, buyurun.

F.Ağamalı. Təşəkkür edirəm, xanım Sədr. Hörmətli həmkarlar, mən 15 iyun hadisələrini çox yaxşı xatırlayıram. Həmin zaman kəsiyində proseslərin içərisində yer almışdım. Doğrudan da, 15 iyun ərəfəsində Azərbaycan fəlakətli bir durumda idi. Dövlət idarə edilmirdi, anarxiya hökm sürürdü, insanlar gecələr çörək növbəsində dayanaraq səhər çörəksiz evə qayıdırdılar. Azərbaycanda parçalanma reallıq idi. Ermənilərin də hücumları geniş miqyas almaqda idi. Bax, belə bir zaman kəsiyində, çox fəlakətli bir dövəmdə Azərbaycan xalqı, hər zaman olduğu kimi, müdriklik nümayiş etdirdi.

Onu da deməliyəm ki, bir tərəfdə hakimiyyətə gəlməyə çalışan Ayaz Mütəllibovun tərəfdarları, başqa bir tərəfdə isə hakimiyyət hərisliyi ilə alışıb-yanan Azərbaycan Xalq Cəbhəsi və Müsavat cütünü Heydər Əliyev amilinə böyük

qısqanclıq göstərir, necə olursa-olsun, onun hakimiyyətə gəlməsinə imkan vermək istəmirdilər. Lakin bütün bu cəhdlər Azərbaycan xalqının iradəsi qarşısında sındı, aradan qalxdı. Mən deyərdim ki, məhdud sayda ziyalıların ciddi fəaliyyəti ilə, Azərbaycan xalqının iradəsi ilə iyunun 15-də ulu öndərimiz siyasi hakimiyyətə gəldi və bu, tarixi zərurət idi. Azərbaycan xalqı böyük fəlakətlərdən, həqiqətən, xilas oldu, milli dövlətçiliyimiz məhv olmaq vəziyyətindən çıxdı. Azərbaycan özünün, doğrudan da, itirilmiş olan ümidlərini bərpa etməyə başladı.

Ulu öndərimiz iyunun 15-də siyasi hakimiyyətə gəlməklə, müasir milli dövlətçiliyimizin təməl daşını qoydu və bu təməl daşı üzərində bu gün dünyada böyük nüfuz sahibi olan dövlətimiz mövcuddur, xalqımıza və bəşəriyyətə ciddi və əhəmiyyətli töhfələr verməkdədir. Mən bir daha ulu öndərimizin müqəddəs ruhu qarşısında baş əyirəm və xalqımızı bu şərəfli tarix münasibəti ilə təbrik edirəm.

Mənim toxunacağım ikinci məsələ son vaxtlar polisimizə qarşı aparılan şər, böhtan, qərəzli təbliğatdır. Düşünürəm ki, bunun arxasında məkrli qüvvələr dayanır. Bizim polisimiz Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda şəhid verməkdən başlamış bu günə qədər dövlətçiliyimizə xidmət etməkdədir. Bu məkrli qüvvələrin niyyətləri baş tutmayacaq. Mən əminəm ki, bugünkü çətin zaman kəsiyində polisimiz yenə də dövlətimizin yanında olub, üzərinə düşən missiyanı yerinə yetirəcəkdir.

Sonda bir təklif vermək istəyirəm. Xahiş edirəm, buna imkan yaradın. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Bu gün Azərbaycanda pandemiyaya qarşı, doğrudan da, fədakar və mətin mübarizə aparan həkimlərimizlə, tibb işçilərimizlə bərabər, polislərimiz də var. Hər birimiz üçün çox önəmli bir yer olan “Üç alov” qülləsində həkimlərimizin

şərəfinə görüntülər var. Mən təklif edərdim ki, “Üç alov” qülləsində eyni şəkildə polislərimizin fədakarlığı naminə, onların şərəfinə görüntülər yayılsın. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Fəzail müəllim.

Hörmətli həmkarlar, indi isə gündəliyin məsələlərinə keçirik. Bildiyiniz kimi, bu gün biz yeddi məsələ müzakirə edəcəyik. Gündəliyin ilk üç məsələsi ikinci oxunuşda olan qanun layihələridir. 1-ci məsələ Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il dövlət büdcəsinin icrası haqqında qanun layihəsidir. Layihəni İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri Tahir Mirkişili təqdim edəcək. Mən Tahir müəllimə söz verməmişdən əvvəl, xatırladım ki, keçən dəfədən çıxış üçün 20 nəfər yazılan var. İndi onların adları monitorda görünəcək. Əgər bu hörmətli deputatlarımızdan kim istəsə, həmin siyahıdan çıxıb bilər. Kim yazılmaq istəsə, artıq bu siyahıdan sonra yazılacaq. Tahir müəllim, buyurun.

T.Mirkişili, Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri.

Çox sağ olun, hörmətli Sədr. Hörmətli həmkarlar, mən də, icazənizlə, fürsətdən istifadə edərək, hər birinizi və bizim seçicilərimizi qarşıdan gələn 15 iyun – Milli qurtuluş bayramı münasibəti ilə təbrik edirəm. Bu faciələrin bir daha təkrar olunmaması üçün dövlətimiz güclüdür və inşaallah bundan da güclü olacaqdır.

Hörmətli Sədr, mən layihənin təqdimatına keçməmişdən əvvəl qısa şəkildə vacib bir məlumatı həmkarların diqqətinə çatdırmaq istəyərdim. Çünki məsələ iqtisadi məsələ olduğundan, düşünürəm ki, hər kəs üçün maraqlı ola bilər. Məsələ bundan ibarətdir ki, pandemiyanın iqtisadiyyata təsiri bu gün dünyada ən çox maraq kəsb edən məsələlər-

dən biridir və təxminən iki gün öncə Azərbaycanda 2020-ci ilin beş ayının iqtisadi nəticələri elan olunmuşdur. Bu iqtisadi nəticələrdə iqtisadiyyatın pandemiyanın təsirinə hansı formada məruz qalması rəqəmlərdə öz əksini tapmışdır. Xatırladım ki, gözlənilmədiyi kimi, Azərbaycanda ümumdaxili məhsul bu ilin beş ayında 1,7 faiz azalmış, amma bütün bu azalmalara baxmayaraq, Azərbaycanda iqtisadiyyatın iqtisadi artımla məşğulluğu təmin edən əsas sektorlarında artım baş vermişdir. Belə ki, Azərbaycanda bu ilin beş ayı ərzində qeyri-neft sənayesinin 14 faiz, kənd təsərrüfatının 3,6 faiz, büdcə gəlirlərinin 17 faiz artması və orta aylıq əmək haqqının 740 manata çatdırılması dövlətimizdə son dövrlər ərzində görülən tədbirlərin nəticəsidir. Mən xüsusi qeyd etmək istərdim ki, bu gün Azərbaycan dünyada yeganə ölkədir ki, həm insan sağlamlığını qoruyur, həm də iqtisadiyyatın hədəf sektorlarında iqtisadi artıma nail ola bilir. Bunu xüsusi təqdir etmək lazımdır.

Hörmətli həmkarlar, bildiyiniz kimi, Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il dövlət büdcəsinin icrası haqqında qanun layihəsinin plenar iclasda birinci oxunuşda müzakirəsi zamanı Milli Məclis üzvlərinə ətraflı məlumat verilmişdir. İclasda layihənin konseptual müzakirəsi zamanı 17 deputat çıxış etmiş, bir çox təklif və suallar səsləndirilmişdir. Qaldırılan məsələlərin bir çoxu, xüsusilə də büdcənin ehtiyat fondu və dövlət proqramı ilə bağlı suallara hörmətli maliyyə naziri Samir müəllim tərəfindən aydınlıq gətirilmiş və müvafiq izahat verilmişdir. Bir sıra təkliflər dövlət büdcəsinin icrası ilə bilavasitə əlaqədar olmadığına görə onlara növbəti ilin büdcə müzakirələrində baxılması məqsəduyğun hesab edilmişdir.

Yekun olaraq Milli Məclisin üzvləri qanun layihəsini birinci oxunuşda konseptual olaraq qəbul etmişlər. Qanun

layihəsi və hesabat birinci oxunuşdan sonra bizim komitədə müzakirə edilmişdir. Hazırda ikinci oxunuşda sizə müzakirə üçün təqdim edilən qanun layihəsi ilə bağlı komitənin yekun rəyi aşağıdakılardan ibarətdir. 2019-cu il Azərbaycanda ən sürətli, əhatəli islahatlar ili kimi yadda qalmışdır. Aparılan iqtisadi islahatlar sürətli və inklüziv iqtisadi inkişafı nəticələnməmişdir. 2019-cu ilin dövlət büdcəsi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti möhtərəm cənab İlham Əliyevin müəyyən etdiyi strateji inkişaf prioritetləri və sosial-iqtisadi siyasət istiqamətləri ilə uzlaşdırılaraq global iqtisadiyyatda gedən proseslərin, icmal və dövlət büdcələrinin əsas parametrlərinə ehtimal olunan təsirləri nəzərə alınmaqla icra olunmuşdur. 2019-cu il dövlətimizin iqtisadi qüdrətinin möhkəmləndirilməsi xalqımızın rifah halının yüksəldilməsində irəliyə doğru daha bir uğurlu addım olmuş, bütün sosial proqramlar, xüsusən də iki sosial paket icra olunmuş, nəzərdə tutulmuş hədəflərə nail olunmuşdur. Dövlət və icmal büdcələrinin gəlirləri proqnozda nəzərdə tutulduğundan artıq, xərcləri isə təsdiq edilmiş büdcə ayırmaları həddini aşmadan icra olunmuşdur. Proqnoza nisbətən xərclərin az icra olunmasına baxmayaraq, heç bir sosial layihənin, prioritet xərclərin və tədbirlərin ixtisar olunmaması təqdirəlayiq hal kimi qiymətləndirilmişdir. Dövlət büdcəsinin kəsiri proqnoza nisbətən qat-qat az olmuş, onun ümumi daxili məhsulda xüsusi çəkisi isə cəmi 0,3 faiz olmuşdur.

2019-cu ilin dövlət büdcəsinin icrası Azərbaycan Respublikasının Prezidenti möhtərəm cənab İlham Əliyevin müəyyən etdiyi inkişaf kursunun ardıcıl surətdə davam etdirilməsi, əsas dövlət və sosial vəzifələrin həyata keçirilməsi, əhalinin sosial müdafiəsinin yaxşılaşdırılması, ölkədə makroiqtisadi sabitliyin qorunması və iqtisadiyyatın

stimullaşdırılması istiqamətində öz müsbət rolunu oynamışdır. Eyni zamanda, aparılan müzakirələr göstərmişdir ki, 2019-cu ildə ölkənin uzunmüddətli sosial-iqtisadi inkişafının prioritet istiqamətləri, o cümlədən təhsil, səhiyyə, sosial, mədəniyyət, idman və fiziki infrastruktur layihələrinin reallaşdırılması, əhalinin aztəminatlı təbəqələrinin sosial müdafiəsi, dövlətin milli təhlükəsizliyinin və müdafiə qabiliyyətinin gücləndirilməsi, kənd təsərrüfatının stimullaşdırılması, dövlət borcu və beynəlxalq təşkilatlara üzvlük haqlarının ödənilməsi və digər zəruri dövlət tədbirlərinin icrası üçün maliyyə təminatının yaradılması diqqətdə saxlanılmış və müvafiq olaraq icra edilmişdir.

Hörmətli həmkarlar, bütün bunları nəzərə alaraq, 2019-cu il dövlət büdcəsinin icrası haqqında qanun layihəsinin ikinci oxunuşda da qəbul olunmasını dəstəkləməyinizi sizdən xahiş edirəm. Çox sağ olun, minnətdaram.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Tahir müəllim. Hörmətli həmkarlar, ikinci oxunuş olduğuna görə biz bu qanun layihəsini əvvəlcə əsas kimi qəbul etməliyik və ona görə xahiş edirəm, münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.01 dəq.)
Lehinə	79
Əleyhinə	0
Bitərəf	2
Səs vermədi	0
İştirak edir	81
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Burada yetərsay yoxdur. Çünki bir qrup adam artıq zaldan çıxıb. Buyurun, Şakir müəllim. Sizdə vəziyyət necədir?

Ş.Şabanov. 17 nəfər lehinə səs verib.

Sədrlik edən. Lehinə 17 nəfər səs verib, onda yetərsay var. Oldu, çox sağ olun, qəbul edildi. İndi isə qanun layihəsinin müzakirəsinə başlayırıq. Dediym kimi, 20 nəfər deputat artıq keçən dəfədən yazılıb. Yuxarıdan isə 2 nəfər indi yazılıb. Ona görə siz indi yazılmışsınız. Şakir müəllim, eşidirsiniz məni? İki nəfərdən bir mən söz verəcəyəm. Buyurun, Jalə Əliyeva.

J.Əliyeva. Təşəkkür edirəm, Sahibə xanım. Bu gün Azərbaycan bütün dünyada güclü bir dövlət modeli ortaya qoymaqladır. 2019-cu il ölkəmizdə sosial sahədə misilsiz addımların atıldığı bir il kimi dünya tarixinə daxil oldu. Biz ölkəmizin gücünü bu gün bütün dünyanı bürüyən “koronavirus” adlı bəla ilə mübarizə sahəsində də bariz şəkildə gördük və görürük. Pandemiya fəlakəti başlayan dan bəri onun nəticələrinin ölkəmizə təsirinin daha az olması, bizim az itki və ziyanla bu problemdən xilas olmağımız üçün dövlətimiz müvafiq tədbirlər görür və bu tədbirlər bu gün də davam etdirilməkdədir. Əlbəttə ki, bu da düşünülmüş siyasətin, ölkə rəhbərinin bütün zamanlarda, dövrlərdə atdığı düzgün addımlarının nəticəsidir. Unutmayaq ki, bundan 10 il əvvəl dünyanı bürüyən iqtisadi böhran Azərbaycandan yan ötdü. Bu da bir daha Azərbaycan dövlətinin gücü, qüdrəti sayəsində oldu. Biz pandemiya ilə mübarizədə də əminik ki, yenə də qalib gələcəyik və arzu edirik, bütün dünya ölkələri, həmçinin Azərbaycan bu problemdən mümkün olduqca az itki ilə qurtula bilsin. Əminik ki, belə də olacaq. Çünki bizim arxamızda güclü dövlət dayanır.

Hazırda müzakirə etdiyimiz Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il dövlət büdcəsinin icrası haqqında qanun layihəsinin təhlili də ən gözlənilməz, dünyahəcmli, ən

çətin məqamlarda belə ölkəsini və xalqını həmin çətin və gözlənilməz məqamlardan xilas etmək iqtidarında olan güclü bir dövlətin mövcud uğurlarının mahiyyətini ortaya qoyur.

Mən deputatı olduğum rayonlar kontekstində fikirlərimi bir neçə kəlmə ilə davam etdirmək istəyirəm. Belə ki, ötən il büdcə müzakirələri zamanı Zərdab və Ucar rayonları ilə bağlı səsəndirdiyimiz təkliflərdən bir çoxu, ard-arda 7 təklif nəzərə alınıb və bəzilərinin artıq icrasına başlanılıb. Əlbəttə ki, biz bunun üçün təşəkkür edirik. Vaxt az olduğundan mən plana salınmış və hazırda həyata keçirilməkdə olan işləri sadalamıram. Lakin fürsətdən istifadə edərək bu gün də həllini gözləyən bəzi məqamları ümumiləşmiş şəkildə səsəndirmək istəyirdim. Zərdab rayonu üzrə rayonun qazlaşdırılması işinin tamamlanması, yarımçıq qalmış kanalizasiya tikintisi işlərinin yenidən başlandırılması, qəzalılı vəziyyətdə olan kənd orta məktəblərinin yeni tikintisinin plana salınması, rayon mərkəzi xəstəxanası üçün təcili yardım maşınlarının təmin edilməsi, hər iki rayonun əsas yollarının və kəndarası yolların əsaslı təmiri, hər iki rayonun əkin sahələrinin və həyətyanı sahələrin suvarılması üçün sistemin yenidən qurulması işlərinə vəsait ayrılması.

Hörmətli həmkarlar, sonuncu təklifimizlə bağlı bildirmək istəyirəm ki, əkin sahələrinin suvarılması işlərinin inkişafı məqsədi ilə cənab Prezidentin ard-arda verdiyi sərəncamlar kənd təsərrüfatı ilə məşğul olan hər bir ölkə vətəndaşı tərəfindən sonsuz minnətdarlıqla qarşılanır. Eyni zamanda, deputatı olduğum Zərdab və Ucar rayonları sakinlərinin həmin rayonların suvarma sistemlərinin yenidən qurulması və içməli su təminatının yaxşılaşdırılması ilə bağlı xahişlərini də bu tribunadan bir daha səsəndirərək bu məsələnin həllinə köməklik göstərilməsini xahiş edirəm.

Eyni zamanda, iki əhəmiyyətli məqama da toxunmaq istəyirəm. Bu, aztəminatlı ailələrdən olan, ciddi müalicəyə və əməliyyata ehtiyacı olan uşaqlarla bağlıdır. Bir qayda olaraq bu qəbildən uşaqlarımız Heydər Əliyev Fondu, şəxsən onun rəhbəri xanım Mehriban Əliyevanın dəstəyi ilə, himayəsi ilə sağlamlıqlarına qovuşurlar. Lakin düşünrük ki, ölkə üzrə icbari tibbi sığortaların tam həcmdə tətbiqinə qədər məhz bu təbəqədən olan uşaqların səhiyyə xərclərinin qarşılınması üçün xüsusi bir proqramın tətbiqinə ehtiyac var.

Bir aktual məsələni də diqqətə çatdırmaq istəyirəm. Karantin dövründə məktəbəqədər təhsil müəssisələri bağlandı. Bu gün də həmin vəziyyət davam edir və hələlik nə zaman açılacaqları bəlli deyil. Artıq bütün ölkə üzrə iş yerlərinin fəaliyyəti bərpa edilib. Valideynlər işə çıxırlar. Burada söhbət xüsusilə analardan gedir. Öhdəsində azyaşlı bir və bir neçə uşağı olan valideynlər, məktəbli yaşında olanları bir tərəfə qoyaq, belə vəziyyətdə nə etməlidirlər? Onlar uşaqlarını hara qoysunlar? Bəzi müəssisə və idarə rəhbərləri onlara öz hesablarına məzuniyyət təklif edirlər. Nazirlər Kabineti yanında operativ qərargah bu təbəqəyə güzəştlər ediləcəyini açıqlamışdı. Biz qərargahdan məsələni nəzarətdə saxlamalarını və bununla bağlı rəsmi qərar verilməsini xahiş edirik.

Sonda bir daha layihəni dəstəklədiyimi və ona səs verəcəyimi bildirirəm. Diqqətinizə görə minnətdaram.

Sədrlik edən. Sağ olun. Hörmətli həmkarlar, mən xatırladım ki, bizim çıxışlarımız 5 dəqiqə olacaq. Çünki bu müzakirə keçən dəfəki müzakirələrin ardıdır. Ona görə mən bunu səsə qoymadım. Çıxışlar 5 dəqiqəyədək olacaq, sual və təklif 3 dəqiqədir. Siyavuş müəllim, sualınız var, ya da təklifiniz, buyurun.

S.Novruzov. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Birinci növbədə, Sizə bir daha təşəkkürümü bildirirəm, geniş imkan yaratdınız ki, hər bir deputat qurtuluş günü ilə əlaqədar öz ürək sözlərini desin. Amma mən hesab edirəm ki, bizim günümüz elə qurtuluş gününə həsr olunmalıdır. Çünki qurtuluş olmasaydı, dövlət büdcəsi də olmazdı. Yəni qurtuluşun gətirdiyi dövlət büdcəsidir, həmin inkişaf etmiş Azərbaycandır. Biz bunu birinci oxunuşda müzakirə etmişik, hörmətli Sədr. Mən deputat həmkarlarımdan xahiş edirəm, bunun ikinci oxunuşda geniş müzakirəsinə elə bir ehtiyac yoxdur. Əgər kimsə təkid etmirsə, səsə qoyaq, qəbul edək və günümüzü qurtuluşa həsr edək. Sağ olun.

Sədrlik edən. Siyavuş müəllim, sağ olun. Bu Sizin təklifinizdir. Ancaq 1-ci məsələyə keçəndə mən dedim ki, kim istəyirsə, siyahıdan çıxıb bilər. Əgər çıxış etməyə təkid edən varsa, buyursun. 1 nəfər. Onda elə hamı danışacaq. Xahiş edirəm, bizim siyahımız var, gəlin, siyahı ilə davam edək.

Ancaq Siyavuş müəllimin Milli qurtuluş günü ilə bağlı təklifinə əsasən mənim ayrı bir təklifim var. Gündəliyi qurtarandan sonra kim istəyir, çıxış edə bilər. İndi isə yuxarıdakı cərgədən Erkin Qədirlidir. Buyurun, Erkin müəllim.

E.Qədirlidir. Çox sağ olun, hörmətli xanım Sədr. Dəyərli millət vəkilləri, mən büdcənin icrası ilə bağlı birinci oxunuşda üzrlü səbəbdən olmadım. Çünki AŞPA-nın Hüquq komitəsinin videokonfrans vasitəsi ilə toplantısında idim. İkinci oxunuşda konkret təklifim yoxdur. Amma daha öncəki çıxışlarımda həmişə bizə təqdim olunan layihələrin əsaslandırılması olmadığını vurğulamışdım. Eyni şeyi indi də demək istəyirəm. Düzdür, tekstual layihələrdə nisbətən asan ola bilər, xüsusilə hüquq layihələridirsə, güman qurmaq olar. Amma iqtisadçı olmayan deputatlar üçün rəqəmsal layihələr üzrə güman qurmaq o qədər də asan deyil.

Çeşidli suallar yaranır. Deyək ki, büdcənin istər artıqlaması ilə, istərsə də hansı isə kəsirlərlə icra olunması əlavə izahlar tələb edir. Rəqəmlərdən bunu bilmək olmur. Məsələn, “Səhmlərində dövlət payı olan müəssisələrdən alınan dividendlər” üzrə proqnoz 22,2 faiz icra olunub – belə yazılıb. Məsələn, bu rəqəm nəyi bildirir? Şəxsən mənə aydın deyil, yəni proqnozmu yanlış olub, müəssisələrimi rentabelli olmayıb, onların idarə edilməsini düzgün qurulmayıb, yoxsa səhmdarların ümumi iclasında dividendləri paylamamaq qərarı verilib. Yəni bu rəqəm informativ olmadığından nəyin lehinə, nəyin əleyhinə səs verməli olduğumu, məsələn, mən iqtisadçı olmayan bir deputat kimi anlamaqda çətinlik çəkirəm. Başqa rəqəmlərlə də əlaqədar eyni şeyi deyə bilərəm.

Odur ki, belə layihələr olanda, mənəcə, bunun izahı da verilməlidir. Çünki biz hər halda burada mühasibat uçotu ilə məşğul oluruq, biz siyasi qərar veririk. O siyasi qərarların da önəmli nəticələri ola bilər. Məsələn, hökumət, indiki örnəyi götürsək, özəl payçıların payını alıb müəssisələri qismən, tam milliləşdirmək, yaxud əksinə, öz payını satıb özəlləşdirmək qərarı verə bilər. Bunlar hamısı önəmli məsələlərdir. Mən ümumi səsvermədə bitərəf səs verdim. Çünki təkrar edirəm, məlumatsızam. Hesab edirəm, daha doğrusu, arzu edirəm ki, gələn illərin büdcəsinin icrası ilə bağlı olan layihələrdə bu rəqəmlərin izahı hansı isə şəkildə verilsin. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Erkin müəllim. Mələhət xanım, sualınız var? Buyurun. 3 dəqiqə.

M.İbrahimqızı. Çox sağ olun, xanım Sədr. Mən sual verəcəyəm deyə çıxışdan çıxacağam. Qorxdum ki, mənə vaxt çatmaz. 13-cü yerdəyəm. Sözsüz ki, 2019-cu il dövlət büdcəsinin icrası haqqında qanun layihəsinə ikinci

oxunuşda səs verəcəyik, dəstəkləyirik. Mənə elə gəlir ki, büdcə haqqında geniş müzakirəyə ehtiyac yoxdur. Görülən bütün möhtəşəm işlər gözümüzün qabağındadır. Mənim sualım nədən ibarətdir? Hörmətli Samir müəllimə bildirmək istəyirəm. İnşaallah, 2019-cu il üçün 2018-ci ildə planlaşdırılıb, 2020-ci il üçün bu il planlaşdırılacaq. Məndə təmsil olunduğum Nəsimi rayonunun məktəbləri ilə bağlı belə bir statistika var. Məsələn, 54 nömrəli məktəb respublikada ən nümunəvi məktəblərdən biridir. 54 nömrəli məktəbin binası 800 nəfər şagird üçündür, amma orada 1600 nəfər var. 1600 nəfərin 800-ü Hökməli, Məhəmmədi, Kürdəxanı və sair kəndlərdəndir. Nəsimi rayonunda, mənim təmsil olunduğum bölgədə nə qədər məktəblər varsa, onların hər birində ən azı 300 nəfər şagird var. Məndə dəqiq rəqəmlər var, rəsmi də təqdim edə bilərəm, ən az 200–300 nəfər şagird isə Bakı kəndlərindəndir.

Möhtərəm Prezidentimizin, eləcə də möhtərəm Birinci vitse-prezidentimiz Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə, dəstəyi ilə yeniləşən Azərbaycanda yeni, möhtəşəm məktəblər tikilir. Amma o kəndlərdə 100 minlərcə pul xərclənir, kənd əhalisinin, kənd məktəblərinin sayına uyğun məktəblər tikilir, amma əksini görürük. O məktəbin dərs keyfiyyətinin aşağı olması ilə bağlı kəndlərdən şəhər məktəblərinə, yaxşı məktəblərə axın olur. Bu problem, əslində, Azərbaycanın rayonlarında da var.

2020-ci ildə məktəblər üçün əlavə korpusun tikilməsində, mən çox xahiş edərdim ki, Samir müəllim, Siz hər bir şeyə çox diqqətlə yanaşırsınız, bu məktəblərin rentabelliyimi deyim, maliyyə ifadəsini bilmirəm, o nəzərə alınsın. Bir daha təkrar etmək istəyirəm ki, şəxsən mənim seçildiyim bölgədə, dairədə olan 15-ə yaxın məktəbin hər

birində minimum 300, 400, 500, eləsi var, 600 nəfər uşaq Bakı kəndlərindəndir. Mən xahiş edirəm ki, gələcəkdə məktəb layihələri veriləndə bunlar nəzərə alınsın. Xanım Sədr, mənə şərait yaratdığınız üçün çox təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Mələhət xanım, çox sağ olun. Suala yazılanların sayı çoxalır. Ona görə də mən sualları cəmi 1 dəqiqə edəcəyəm. Xahiş edirəm, nəzərə alın. Fazil Mustafa. Fazil müəllim, buyurun.

F.Mustafa. Çox sağ olun. Mən çıxışdan çıxacağıma görə suala yönəldim. Sualımı hörmətli Samir müəllimə yönəltmək istəyirəm. Naxçıvanda qalan insanlarla bağlı problem həllini tapmayıb. Yəni təyyarə reysləri açılır, göstərilib ki, internetlə, yaxud da kartla bilet almaq olar. İndi də biletlər tükənib, iyulun 5-ə qədər vaxt verilibdir. Məsələn, oğlu hərbi ximətdə olan ana oraya oğlunu görməyə gedib, 3 aydır ki, orada ac-susuz bir daxmada yaşayır, pulu da yoxdur. Mən nəyi təklif edirəm? Dövlət təcili çox sayda təyyarə ayırsın, xarici ölkə deyil ki. Çox xahiş edirəm, Maliyyə Nazirliyinin bütün imkanlarını nəzərə alın. Əgər imkan yoxdursa, şəxsən mən öz maaşımdan 20 adama bilet ala bilərəm. Hesab edirəm ki, həmkarlarım da bu aksiyaya qoşularlar. İmkansız insanların oradan bura, buradan ora getməsinə təcili həll etməliyik ki, öz vətəndaşımız bu qədər sıxıntı içərisində qalmasın. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Fazil müəllim. Yuxarıdakı cərgədən Emin Hacıyev. Buyurun.

E.Hacıyev. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri, bu günlərdə möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyev “Sumqayıt şəhərində müasir işıqlandırma sistemlərinin quraşdırılması ilə bağlı tədbirlər haqqında” Sərəncam imzalayıb. Bu, ölkə rəhbərimizin Sumqayıt sakinlərinə diqqəti və qayğısının növbəti təzahürüdür. Buna

görə seçicilər adından cənab Prezidentə təşəkkür edirəm.

Sumqayıt şəhəri bu gün sənaye mərkəzi kimi inkişaf edir, şəhərin infrastrukturu yenilənir, abadlaşır, amma eyni zamanda, problemlər də var. Fürsətdən istifadə edərək, buradan seçicilərimin iki problemini aidiyyəti orqanlara çatdırmaq istəyirəm. Təmsil etdiyim 43 sayılı Sumqayıt 3-cü seçki dairəsində keçirdiyim görüşlər və mənə edilən çoxsaylı müraciətlər zamanı seçicilər içməli suyun fasilələrlə və aşağı təzyiqlə verilməsindən şikayət edirlər. Suyun təzyiqinin aşağı olması su xətlərinin köhnə olması, suyun yüksək təzyiqinə görə baş verə biləcək qəzanın qarşısını almaq üçün azaldılması ilə izah olunur. Bu su xətləri təxminən 40 il əvvəl binalar inşa edilərkən çəkilib. Amma isti yay günlərində, özü də COVID-19 infeksiyası ilə mübarizədə şəxsi gigiyenanın vacib olduğu, suya tələbatın artdığı bir dövəndə sumqayıtlıların bu probleminin həlli zəruridir. Mən buradan müvafiq qurumlara, “Azərsu”nun səlahiyyətli şəxslərinə müraciət edərək, xahiş edirəm ki, Sumqayıtda əhalinin sayının artmasını nəzərə alaraq, sakinlərin içməli suya tələbatını tam təmin etmək üçün bu məsələ ciddi araşdırılaraq tədbir görülsün, problem həllini tapsın.

Bu gün Sumqayıt şəhərində daha bir aktual məsələ çoxmənzilli binaların istilik problemidir. Sumqayıtda layihə üzrə mərkəzləşdirilmiş istilik sisteminə qoşulmalı olan yaşayış binalarından indiyədək yalnız 263-ü, yəni 28 faizi istiliklə təmin olunub, 680 binada, yəni 72 faizində istilik problemi hələ də mövcuddur. Bu binaların mərkəzləşdirilmiş istilik sisteminə qoşulmaması payız-qış mövsümündə əhali üçün böyük çətinliklər yaradır. Havalar soyuyan kimi sakinlər evlərini qızdırmaq üçün qazdan və elektrik enerjisindən istifadə edir. Bu isə müxtəlif qəzalara

və sakinlər üçün əlavə məsrəflərə səbəb olur.

Bu gün Sumqayıtda istilik sisteminin yenidən qurulmasına, 36 yeni qazanxananın tikilməsinə ehtiyac var. Regionların inkişafı üzrə Dövlət Proqramında Sumqayıt şəhərindəki binaların istilik təchizatı məsələsi öz əksini tapıb. Amma 2020-ci ilin dövlət büdcəsində investisiya layihələri istiqamətində bu vəsait nəzərdə tutulmayıb. Hökumətə müraciət edərək Sumqayıt sakinlərinin istilik enerjisinə tələbatının təmin edilməsi və istilik xətlərinin yenidən qurulması üçün bir daha bu məsələnin nəzərdən keçirilməsini xahiş edirəm.

Qeyd etməliyəm ki, cənab Prezident İlham Əliyevin göstərişi ilə Sumqayıt şəhərinə çəkilən yeni alternativ qaz xətti şəhərin istilik təchizatının tam bərpa edilməsi və qazanxanaların fasiləsiz qazla təmin olunması üçün böyük əhəmiyyət təşkil edir. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Malik Həsənov. Malik müəllim, buyurun.

M.Həsənov. Hörmətli həmkarlar, bu gün müzakirəmizə təqdim edilən 2019-cu il dövlət büdcəsinin icrasına dair hesabat sənədi ilə mən də tanış olmuşam. Hələ ötən il hazırda icra olunan dövlət büdcəsi layihəsi müzakirə olunan zaman onun müstəqil Azərbaycan tarixində ən irihəcmli büdcə layihəsi olmasını, eyni zamanda, özündə geniş sosialyönümlülüüyü əks etdirdiyini görmüşük. Lakin elə cari ilin ilk ayından dünya ölkələrində COVID-19 virusunun yayılması ölkələrin iqtisadiyyatına son dərəcə ağır zərbə vurdu və bu tendensiyalar bizim əsas ixrac məhsulumuz olan neftin dünya bazarındakı qiymətinin aşağı düşməsinə səbəb oldu. Bu da, təbii olaraq, büdcəmizin mədaxil hissəsinin proqnozlaşdırılan gəlirlərinin azalmasına və məntiqi olaraq büdcəyə iqtisadi təzyiqləri artırmış oldu.

Son günlər dünya bazarında neftin satış qiymətinin 40 dollar civarında olması və həmin məbləği ötməsi bir qədər ümidverici görünə bilər, ölkəmizdə koronavirusun yayılması və genişlənməsi optimistliyimizi azaldan amillərdəndir. Təbii, ölkə üzrə yoluxanların sayının artması dövlətimizi yeni önləyici tədbirlər görməyə vadar edir ki, bu da iqtisadiyyatımıza əlavə təzyiqlərin artacağı anlamına gəlir. Virusun ölkəmizdə yayıldığı ilk günlərdən möhtərəm cənab Prezidentimizin apardığı siyasət əhalinin daha həssas qruplarına sosial müavinətlərin verilməsi, sahibkarlığın inkişafını dəstəkləmək üçün xüsusi vergi rejiminin tətbiq olunması, səhiyyə infrastrukturunun təkmilləşdirilməsi kimi addımlar, təbii olaraq, büdcənin qəbulu zamanı nəzərdə tutulmayan və gözlənilməyən əlavə xərclərin meydana çıxmasına səbəb olmuşdur. Bu xərcləri qarşılamaq üçün ölkənin baş maliyyə qurumu tərəfindən operativ müdaxilələr həyata keçirilmiş, büdcənin təsdiqlənmiş xərcləri maddələri üzrə haqlı olaraq müvafiq yerdəyişmələrlə həyata keçirilmişdir.

Ölkəmizdə qeyri-neft sektorundan danışan zaman əsas sahə olaraq kənd təsərrüfatı, turizm və ölkəmizin əlverişli coğrafi mövqeyindən istifadə etməklə, nəqliyyatda sərnəşindəşməyə və yükdaşımaya sahələridir. Pandemiya dövründə göründü ki, turizmdə sərnəşindəşməyə tamamilə müflis vəziyyətə düşdü. Deməli, bütün vəziyyətlərdə qeyri-neft sektoru üçün istinad edəcəyimiz yeganə sahə kənd təsərrüfatıdır. Bu sahəni inkişaf etdirmək üçün ən başlıca, vacib şərt daha çox əkin sahələrinin suvarılma dövrünə daxil edilməsidir. Həm suvarılan sahələrin miqyasının genişləndirilməsi, həm də meliorativ tədbirlərin görülməsi artıq neçə ildir ki, kənd təsərrüfatında ən ağır problemlərdəndir. Bu mənada hesab edirəm ki, bütün ölkə

üzrə su təchizatının yaxşılaşdırılması üçün hazırda icra olunan büdcədən 4 milyon vəsaitin ayrılması çox azdır.

Mənim də seçildiyim bölgə Cəlilabad rayonudur və Cəlilabad rayonunda da bu sahədə xeyli işlər görülmüşdür. Lakin bununla belə, bu sahələr üçün əlavə dövlət vəsaitinin ayrılmasına, yeni, müasir layihələrin işlənməsinə ciddi ehtiyac vardır. Rayonda ümumi təhsil müəssisələrinin maddi-texniki bazasının yaxşılaşdırılması məqsədi ilə davamlı tədbirlər görülür. Belə ki, hazırda hörmətli Mehriban xanımın tapşırığı ilə Heydər Əliyev Fondu tərəfindən Muğan kəndində 500 şagirdlik məktəb tikilib. Cəlilabad şəhərinin yeni yaşayış massivində 624 şagirdlik tam orta məktəb isə tikilir. Ona görə də mən fürsətdən istifadə edib, Cəlilabad sakinləri adından və öz adımdan hörmətli Mehriban xanıma minnətdarlığımızı bildirirəm.

Bununla yanaşı, hazırda rayon üzrə 41 məktəb qəzalı vəziyyətdədir ki, onların da 28-i uyğunlaşdırılmış, 13-ü isə birtipli yararsız binalarda yerləşir. Mütəxəssislərin fikrincə, qəzalı vəziyyətlərdə olan məktəblərin 33-ü üçün yeni binalar tikilməli, 8-nin binası isə əsaslı təmir edilməlidir. Buna görə də bəzi məktəblər uçmaq təhlükəsində olduğu üçün valideynlər övladlarını dərəcə buraxırlar. Bu barədə vətəndaşlar mənə çoxsaylı müraciətlər edirlər və aidiyyəti orqanlar qarşısında bu məsələnin qaldırılmasını xahiş edirlər.

Qaldıracağım digər məsələ isə rayonda qaz təchizatının yaxşılaşdırılması ilə bağlıdır. Əhalinin təbii qazla təchizatı hələ də qənaətbəxş deyildir. Hazırda 120 yaşayış məntəqəsinin cəmi 52-si qazlaşdırılmışdır ki, bu da 43,33 faiz təşkil edir. Ümumilikdə, 68 kənd yaşayış məntəqəsi, Cəlilabad və Göytəpə şəhərlərinin yeni yaşayış massivlərindəki 1361 ev təbii qazdan istifadə edə bilmir. Nəzərə

alsaq ki, Cəlilabad rayonunun qazlaşdırılmamış kəndlərinin 40-a yaxını dağ kəndləridir və bu kəndlərin də 10-u İran İslam Respublikası ilə sərhəd zonasında yerləşir, bu kəndlərdə qazlaşma olmadığına görə kənd əhalisi rayon mərkəzinə yerləşmək məcburiyyətində qalır. Bu da sərhəd zonasının boşaldılması ilə nəticələnir, həm də demoqrafik proseslərə mənfi təsir...

Sədrlik edən. Sağ olun, Malik müəllim. Vaxtınız bitdi. Razi Nurullayev, sual, 1 dəqiqə. Buyurun.

R.Nurullayev. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli deputatlar, mən bu sualı 2015-ci ildən Samir müəllimə vermək istəyirəm. Bu sualı ölkənin Mərkəzi Bankının sədrinə də ünvanlayıram. Samir müəllim, manatın dəyərdən düşməsində, maliyyə sistemimizin Marian çökəkliyi dərinliyində çat verməsində, bunun nəticəsində ölkəmizin sosial-iqtisadi inkişafının ciddi ləngiməsində özünüzün məsuliyyət daşdığınızı qəbul edirsinizmi? O zamanın və bu günün maliyyə naziri kimi Sizin məsuliyyətiniz və günahınız olmayıbmi? Cavabınıza görə təşəkkür edirəm və xahiş edirəm ki, bu sualın sərtliyini şəxsinizə qarşı dəyərləndirməyin. Təbii ki, mən Sizə hörmətdə qüsur etmək istəməzdim. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. İltizam Yusifov. İltizam müəllim, buyurun.

İ.Yusifov. Çox sağ olun, Sahibə xanım. Hörmətli deputat həmkarlarım, mən büdcənin icrası haqqında qanun layihəsinə, sözsüz, müsbət münasibət bildirəcəyəm. Bir sual səsləndirmək istəyirəm. Deputat həmkarım Erkin Qədirli bu məsələyə toxundu, mən də toxunmaq istəyirəm. Çox kiçik bir rəqəmdir, səhmlərində dövlətin payı olan müəssisələrdən alınan dividendlər bu büdcənin ümumi 0,100 faizi edir. Bu, təxminən 28 minin bir hissəsidir.

Sualım belədir: Digər müəssisələrdən alınan gəlirləri hansı maddədə görmək olar? Belə müəssisələr varmı? Yoxsa onların gəlirləri, ümumiyyətlə, yoxdur?

İkinci sualım xərclər hissəsi ilə bağlıdır. Burada sənaye, tikinti və faydalı qazıntılar bölməsi var. 6 milyard bir-başa dövlət və ...

Sədrlik edən. Sağ olun. Bəxtiyar Əliyev. Üzr istəyirəm, Bəxtiyar müəllim. Əziz Ələkbərov, sualınız var?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. 1 dəqiqə.

Ə.Ələkbərov. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri, mən də çıxışımı təklifim ilə əvəz eləmək istəyirəm. Əvvəla, onu deyim ki, “Qaçqınların və məcburi köçkünlərin statusu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda “qaçqın və məcburi köçkün” anlayışları kifayət qədər aydın izah edilmişdir. Lakin adında “qaçqın” sözünü daşıyan Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsi, ümumiyyətlə, qaçqınların problemləri ilə məşğul olmur, heç bir qaçqının şikayətinə baxmır. Başqa sözlə, bu Komitə qaçqınların problemləri ilə məşğul olmağı özünün vəzifə borcu hesab eləmir. Onlar çoxdan yaddan çıxarıblar ki, qurumun əsasnaməsində yazılıb, onlar məhz qaçqınların və məcburi köçkünlərin məskunlaşdırılması, sosial müdafiəsi ilə bağlı dövlət siyasətini həyata keçirən mərkəzi icra hakimiyyəti orqanıdır. Ona görə də mən təklif edirəm ki, Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsi ya məcburi köçkünlərlə yanaşı, qaçqınlarla işləmək üçün öz strukturuna yenidən baxsın, ya da bu vəzifəni...

Sədrlik edən. Bəxtiyar Əliyev. Buyurun, Bəxtiyar müəllim.

B.Əliyev. Çox sağ olun, Sahibə xanım. Hörmətli Sədr,

hörmətli deputatlar, Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il dövlət büdcəsinin icrası haqqında qanun layihəsindən göründüyü kimi, biz ötən ili çox uğurla başa vurmuşuq, qarşıya qoyulmuş bütün vəzifələr öz həllini tapmışdır. Ötən ilin büdcəsinin gəlirləri təxminən 24,3 milyard, xərcləri isə təxminən 24,5 milyard manat təşkil etmişdir. Daha doğrusu, gəlirlərdən də bir az artıq xərclər olmuşdur. Bu nə üçün belə oldu? Yadımızdadır ki, ötən ildə çox böyük sosial layihələr həyata keçirildi. Əhalinin pensiyaları, tələbələrin təqaüdləri, təqaüd alınacaq yerlərin sayı artırıldı. Dövlət kimsəsizlərlə bağlı öz öhdəliklərini daha da genişləndirdi, ünvanlı sosial yardım artırıldı. Ümumiyyətlə, 2019-cu ili “Sosial layihələr ili” adlandırmaq mümkündür. Nəzərə alsaq ki, təxminən 4 milyarda yaxın əlavə vəsait yönəldildi, hesab edirəm, “Büdcə zərfi haqqında” Qanuna uyğun olaraq, hökumətin büdcədə müəyyən dəyişikliklər etməsi, təbii, qanunauyğun bir haldır. Bu da əhalinin daha güclü sosial müdafiəsini təmin etməyə yönəlib.

Əhalinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi, eyni zamanda, özünüməşğulluğun təmin edilməsi istiqamətində görülmüş işlərlə yadda qaldı. Yeni vergi siyasəti, sahibkarlığın qeyri-neft sektorunda inkişaf etdirilməsi üçün büdcədə qarşıya qoyulmuş vəzifələrin həlli imkan verdi ki, uğurlu bir büdcə icra edilsin. Hesab edin ki, maliyyə intizamının möhkəmləndirilməsi sahəsində görülmüş işlər də büdcə vəsaitinin daha səmərəli xərclənməsinə imkan vermişdir. Ayrı-ayrı icra hakimiyyəti orqanlarında büdcə vəsaitinin səmərəsiz istifadəsi, bəzi hallarda isə mənimsənilməsi bir daha göstərir ki, maliyyə intizamının gücləndirilməsi məqsədi ilə yeni tədbirlər hazırlanıb həyata keçirilməlidir və bu iş mütəmadi

xarakter almalıdır. Bu istiqamətdə Milli Məclis qanunvericilik bazasını daha da möhkəmləndirmək üçün qəbul edilmiş qanunları yenidən təhlil etməli, ehtiyac yaranarsa, qanunlara zəruri əlavə dəyişikliklər etməlidir. Bununla yanaşı, ən mühüm məsələlərdən biri həmin qanun layihələrinin, həm də büdcə zərfinə təqdim edilən investisiya layihələrinin antikorrupsiya ekspertizasından keçirilməsidir. Hesab edirəm ki, Azərbaycan Respublikası Prezidenti cənab İlham Əliyevin korrupsiyaya qarşı mübarizə ilə bağlı həyata keçirdiyi siyasətin qanunvericilik bazasının əsaslarından biri də antikorrupsiya ekspertizasının təşkil edilməsidir. Biz elə etməliyik ki, heç kim nə vəzifə səlahiyyətlərindən, nə nüfuzundan, nə də başqa vasitələrdən istifadə edərək büdcə vəsaitlərini təyinatından yayındıran qeyri-qanuni yollarla israfçılığa yol verməsin.

Büdcənin icrasının təhlili göstərir ki, ən səmərəli və şəffaf xərclənən vəsait Prezidentin Ehtiyat Fondundadır. Sual olunur, niyə? Cavab çox sadədir. Çünki cənab Prezident vəsaiti zəruri sahələrə ayırır və onların icrasını daim nəzarətdə saxlayır. Ümumiyyətlə, sirs deyil ki, cənab İlham Əliyevin və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın bilavasitə nəzarəti altında həyata keçirilən bütün layihələr keyfiyyətlə və vaxtında icra edilir. Hesablama Palatasının büdcənin icrası haqqındakı rəylərinin təhlili göstərir ki, bəzi dövlət qurumlarının rəhbərləri öz vəzifələrinə məsuliyyətlə yanaşmadıqlarına görə ya layihələrin icrası yarımçıq qalır, ya da olduqca keyfiyyətsiz icra edilir, mənimsəmələrə yol verilir.

Burada deputatlar illərdir seçildikləri rayonların məsələlərini qaldırırlar, problemlərini deyirlər və hökumətdən xahişlər edirlər. Mən təklif edərdim ki, büdcə layihəsi hazırlanarkən istər İqtisadiyyat Nazirliyi, istərsə də Maliyyə

yə Nazirliyi deputatlarla birlikdə büdcəyə təklif olunan ayrı-ayrı investisiya layihələrinin geniş müzakirəsini keçirsin və yalnız bundan sonra bu məsələlər Milli Məclisdə müzakirəyə təqdim edilsin. Ona görə də yaxşı olardı ki, banklarla bağlı da bir sıra məsələlərə diqqət yetirilsin. Maliyyə Nazirliyi istehlak kreditlərindən daha çox kiçik və orta biznesə kreditlərin ayrılmasına üstünlük verilməsinin təşviq edilməsi metodlarını işləməlidir. İstehlak kreditləri çox yaxşıdır. Amma bu, əhalinin üzərinə daha çox öhdəlik götürməsinə, borclanmaya getməsinə, nəhayət, sonda dövlətin əhalinin bu borcunu ödəməsinə gətirib çıxarır. Ona görə hesab edirəm ki, bu məsələlərə də yenidən baxılmalıdır. Bütövlükdə, qeyd etməliyəm ki, Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il dövlət büdcəsinin icrası haqqında qanun layihəsi uğurlu maliyyə ilinin göstərişi kimi yüksək qiymətləndirilməli və qəbul edilməlidir. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Bəxtiyar müəllim. Səttar Möhbəliyev, buyurun.

S.Möhbəliyev. Təşəkkür edirəm, hörmətli xanım Sədr. Hörmətli millət vəkilləri, əziz qonaqlar və media mənsubları! Bu gün bütün ölkələrin iqtisadiyyatı ciddi sınaq dövrünü yaşayır. Baş verən mənfi təzahürlər Azərbaycan iqtisadiyyatına da təsirini göstərməkdədir. Belə bir şəraitdə iqtisadi artıma nail olmaq, irimiqyaslı sosial və investisiya layihələrini həyata keçirmək, infrastrukturunu təkmilləşdirmək, ölkənin müdafiə qüvvəsini gücləndirmək vəzifələrinin həlli böyük səy və uzaqgörənlik tələb edir.

2019-cu il dövlət büdcəsinin icrası barədə bizə təqdim edilən hesabatdan göründüyü kimi, Azərbaycan ötən ilin mürəkkəb iqtisadi şəraitində belə, qarşıya qoyulmuş vəzifələrin əksəriyyətini reallaşdırmışdır. İlk növbədə iqtisadi

sadi sabitlik təmin edilmiş, qeyri-neft sektorunun artım sürəti neft sektorunun artımını və ilin əvvəlində proqnozlaşdırılmış sürətini 4,8 faiz bənd üstələmişdir. İl ərzində əhalinin orta aylıq əmək haqqının 16,6 faiz artması fonunda, inflyasiyanın gözlənilən səviyyədən də az, birrəqəmli səviyyədə saxlanması nəticəsində alıcılıq qabiliyyəti yüksəlmişdir. Alıcılıq qabiliyyətinin güclənməsi öz növbəsində kiçik və orta sahibkarlığın genişlənməsinə təkan vermişdir. İnflyasiya templərinin cilovlanmasında, əhalinin maliyyə infrastrukturuna etibarının artmasında, kiçik və orta sahibkarların maliyyə resurslarına əlçatanlığının təmin olunmasında Maliyyə Nazirliyinin, İqtisadiyyat Nazirliyinin, Mərkəzi Bankın birgə həyata keçirdiyi monetar siyasətin uğurlu olmasını xüsusi qeyd etməliyəm. Bu siyasət nəticəsində əhalinin bankda yerləşdirdiyi əmanətlərinin məbləği əvvəlki il ilə müqayisədə 13,1 faiz artmış, manatın məzənnəsinin uzun müddət ərzində dayanıqlı olması son 3 ildə depozitlərin strukturunda milli valyutanın xüsusi çəkisini artırmışdır. Kredit münasibətlərinin təkmilləşdirilməsi, o cümlədən Mərkəzi Bankın uçot dərəcəsinin yaranan vəziyyətə çevik uyğunlaşdırılması, fond birjalarının fəaliyyətinin genişlənməsi, nağdsız hesablaşmaların stimullaşdırılması istiqamətlərində irəliləyiş olmuşdur. Lakin burada bir məqamı qeyd etmək istərdim ki, kiçik və orta sahibkarlar bir çox hallarda bankdan kredit alarkən onun necə qaytarılması haqqında düşünmürlər. Müddət bitdikdən sonra isə çətin vəziyyətə düşürlər. Buna görə də müvafiq təşkilatların sahibkarların maarifləndirilməsi istiqamətində işinin gücləndirilməsini, maliyyə məsləhətçiləri institutunun yaradılmasını vacib hesab edirəm.

Dövlət büdcəsinin gəlirlərinin proqnozlaşdırılan məb-

ləğdən artıq icra olunması, son dövrlərdə sahibkar və işçi arasında sivil əmək münasibətlərinin formalaşmasının, vergi siyasətinin müasir dövrün tələblərinə uyğunlaşdırılmasının, korrupsiyaya qarşı mübarizənin gücləndirilməsinin nəticəsi kimi qiymətləndirilməlidir. Proqnoza qarşı fiziki şəxslərin gəlir vergisinin 8,2 faiz, əlavə dəyər vergisinin 23,6 faiz, gömrük rüsumlarının 23,3 faiz artıq icrası məhz bu tədbirlər sayəsində əldə edilmişdir. Nəzərə çarpandır ki, il ərzində ölkə ərazisinə gətirilən mallardan tutulan əlavə dəyər vergisi üzrə proqnoz 125,7 faiz icra olunmuşdur. Hesab edirəm ki, bu sıçrayışlı artım gömrük sistemində aparılan islahatların, korrupsiya ilə mübarizənin gücləndirilməsinin nəticəsidir. Bununla yanaşı, qeyd etməliyəm ki, dövlət büdcəsinin gəlirlərində Dövlət Neft Fondundan transfertin xüsusi çəkisi 2018-ci illə müqayisədə bir qədər azalsa da, yüksək, təqribən 47 faiz miqdarında qalmaqda davam edir. Cari ildə xarici faktorların təsiri altında neftin qiymətinin ucuzlaşmasını nəzərə alaraq, hesab edirəm ki, müvafiq icra hakimiyyəti orqanları indidən Dövlət Neft Fondundan dövlət büdcəsinə transfertin məbləğinin və dövlət büdcəsinin gəlirlərinin xüsusi çəkisinin azaldılması istiqamətində səylərini artırmalıdır.

Dövlət büdcəsi icrasının digər əsas göstəricisi toplanmış gəlirlərdən necə istifadə edilməsidir. Təqdim olunan sənəddən görünür ki, 2019-cu ildə icra 96,8 faiz səviyyəsində olmuşdur. Lakin bu xərcləri təhlil edərkən sırf statistik rəqəm baxımından deyil, xərclərin səmərəliliyi mövqeyindən yanaşmalıyıq. Yəni ilk növbədə çəkilən xərclər sosial-iqtisadi sahədə qarşıya qoyulan hədəflərə nail olunmasını təmin etmişdirmi, sualının cavabını tapmalıyıq. Elə bilirəm ki, bunun cavabı ölkədə həyata keçirilən sosial islahatlarda, əhəlinin sosial təminatının və

müdafiəsinin gücləndirilməsi üzrə tədbirlərdə və infrastruktur layihələrində, dövlət büdcəsindən maliyyələşən təşkilatlarda əməyin ödənilməsi sisteminin təkmilləşdirilməsində təzahür olunur. Hesab edirəm ki, 2019-cu ildə bu sahələrdə kifayət qədər böyük nailiyyətlər əldə edilmişdir.

Sədrlik edən. Sağ olun, Səttar müəllim. Sevinc Fətəliyeva. Sevinc xanım, buyurun.

S.Fətəliyeva. Çox sağ olun, Sahibə xanım. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri, dövlət başçısı Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında ölkəmizdə aparılan islahatlar, sosialyönümlü tədbirlər, yeni obyektlərin istifadəyə verilməsi əhali tərəfindən yüksək qiymətləndirilir və rəğbətlə qarşılanır. Müzakirə etdiyimiz 2019-cu il dövlət büdcəsinin icrası haqqında qanun layihəsinə daxil olan bir çox məsələlər günün tələblərinə uyğun müəyyən edilmişdir. Lakin həll edilməsi arzu olunan bəzi məsələlər də vardır ki, onların aradan qaldırılmasına və gələcəkdə büdcədən bu sahəyə də vəsait ayrılmasına ehtiyac duyulur. Millət vəkili seçildiyim ərazi üzrə bir neçə məsələni diqqətə çatdırmaq və əhalinin məmnunluğunun, yaşayış şəraitinin yaxşılaşdırılması məqsədi ilə yaxın zamanda qeyd etdiyim məsələlərin öz həllini tapması üçün nəzərə alınmasını istərdim. Suraxanı rayonunda mövcud olan kanalizasiya şəbəkəsinin yenidən qurulmasına, Zığ və Hövsan qəsəbələrinin kanalizasiya şəbəkəsi olmayan sahələrində bu problemin aradan qaldırılmasına böyük ehtiyac var.

Baxmayaraq ki, son dövrlərdə millət vəkili seçildiyim ərazidə asfalt örtüyünün çəkilişinə mütəmadi olaraq diqqət ayrılır, lakin kanalizasiya probleminin mövcudluğu digər məsələlərin vaxtında aradan qaldırılmamasına səbəb olur və əhali arasında narazılıq yaradır. Eyni zamanda, Hövsan və Zığ qəsəbələrində, Hövsan bağları, quşçuluq, südçülük,

Zığ bağları, Qumadası və digər ərazilərdə mütəmadi olaraq korroziyaya uğramış, sıradan çıxmış su xətlərinin dəyişdirilməsinə və yeni su xətlərinin çəkilməsinə baxmayaraq, bəzi ərazilərdə problem öz həllini tapmamışdır. Yaxşı olardı ki, qeyd etdiyim qəsəbələrdə daxili yolların əsaslı təmir edilərək asfaltlanması, mövcud olmayan yerlərdə kanalizasiya və su şəbəkələrinin qurulması nəzərdən kənar qalmasın və bu sahəyə də maliyyə vəsaiti ayrılınsın.

Hövsan şəhər tipli qəsəbədir. Eləcə də əhali baxımından həmin ərazidə artım nəzərə çarpacaq dərəcədə hiss olunur. Qəsəbədə poliklinikanın mövcud olmasına baxmayaraq, əhalinin sağlamlığının tam təmin olunması və əhalinin məmnunluğu baxımından müasir tipli yeni xəstəxananın tikintisinə ehtiyac var. Eyni zamanda, əhalinin asudə vaxtını səmərəli keçirməsi və mədəni istirahətinin təmin edilməsi baxımından Hövsan qəsəbəsində olan yeganə mədəniyyət evinin təmirinə vəsaitin ayrılması arzuolunandır.

Dövlətimiz tərəfindən təhsilə göstərilən qayğı danılmazdır. Gənclərin təhsili və onların gələcəyinin təmini dövlət siyasətinin prioritetidir. Müşahidələr göstərir ki, ali təhsillə yanaşı, bu gün peşə məktəblərinə də böyük ehtiyac var. Cənab Prezident İlham Əliyevin 2016-cı il 6 dekabr tarixli Fərmanı ilə “Azərbaycan Respublikasında peşə təhsili və təliminin inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi” təsdiqləndi. Bu Strateji Yol Xəritəsi 2020-ci ilədək strateji baxış, 2025-ci ilə qədər uzunmüddətli baxış və 2025-ci ildən sonrakı dövr üçün hədəf baxış olmaqla, müasir tələblərə cavab verən və ölkəmizin reallıqlarına uyğun peşə təhsilinin yenidən qurulmasını özündə ehtiva edir. Qeyd etdiklərimi nəzərə alaraq müasir tələblər baxımından əmək bazarına uyğun kadrların yetişdirilməsi üçün seçicilərin arzusu əsasında Suraxanı rayonunda da texniki

peşə məktəbinin tikintisinin nəzərə alınmasını istərdik.

Bütün dünyanı bürüyən virus pandemiyası həyatımızın bir çox sahələrində dəyişikliklərin olmasına zərurət yaradıb. Əhalinin sağlamlığının qorunması baxımından təhsil müəssisələrinin fəaliyyətinə də yeniliklər əlavə olunmuş, onlayn tədris prosesinə start verilmiş və dərslərin keçirilməsinə başlanmışdır. Tədris ilinin sonunun yaxınlaşmasına baxmayaraq, çox təəssüflə qeyd etməliyəm ki, deputatı seçildiyim ərazidə bəzi yerlərdə rabitə xəttinin olmaması və sosial durumu aşağı olan əhalinin ödənişli xidmətlərdən yararlanma bilməməsi şagirdlərin onlayn dərslərə qoşulmasında məhdudiyyət yaradıb. Vətəndaşların çoxsaylı müraciətlərini nəzərə alaraq, kabelləşmənin tezləşməsi üçün büdcədə bu məsələnin də nəzərdə tutulmasını xahiş edərdim.

Hörmətli həmkarlar, müəyyən müddət öncə Zığ qəsəbəsində baş vermiş sürüşmə zamanı əlaqədar təşkilatların keçirdiyi baxış nəticəsində sürüşmə, uçqun və köçmə proseslərinə məruz qalmış ərazidə yaşayan insanların təhlükəsizliyinin qarşısını almaq məqsədi ilə 59 ailəyə “Dədə Qorqud” adlandırılan yaşayış sahəsi yaxınlığında 6 hektar torpaq sahəsi ayrılmış və əhalinin müəyyən hissəsi həmin ərazidə məskunlaşmışdır. Yaxın günlərdə daha 56 ailənin köçürülməsi də nəzərdə tutulub, lakin həmin ərazidə yaşayış üçün zəruri olan infrastruktur mövcud deyil. İnsanların yaşayış şəraitinin və rahatlığının təmin edilməsi məqsədi ilə ərazinin infrastrukturunun qurulmasına ciddi ehtiyac var.

Sədrlik edən. Sağ olun, Sevinc xanım. Elman Məmmədov. Elman müəllim, sualınız var?

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Bir dəqiqə.

E.Məmmədov. Çox sağ olun, hörmətli Sədr. Mən

hörmətli Baş nazirimizə, hökumət üzvlərinə müraciət edirəm. 2017-ci il 24 yanvar tarixli 11 nömrəli Qərara, minlərcə məcburi köçkünün hüququnun pozulmasına səbəb olan qərara yenidən baxılmasını hökumətimizdən xahiş edirəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Zahid Oruc.

Z.Oruc. Hörmətli Sədr, hörmətli Məclis üzvləri, hörmətli hökumət üzvləri, biz bu çətin dövrdə 2019-cu ili dəyərləndirərkən indiki zamanın ağır çağırışlarını nəzərə alırıq. Bununla bərabər, 2019-cu ildə baş vermiş böyük dəyişikliklər hazırda ölkəmizin bu bəşəri təhlükənin qarşısında möhkəm dayanmasında önəmli rol oynayır. Birinci olaraq bu cəhətdən islahatlar qeyd edilir. Mənim ələmdə, ötən dəfəki çıxışımızda da dediyimiz kimi, söhbət yalnız ayrı-ayrı struktur və kadr islahatları, institusional tədbirlərdən getmir. Biz artıq dərəcədə yeni hakimiyyət quruculuğundan bəhs eləyə bilərik. Bu, ilk növbədə hökumətin yeniləşməsi ilə başladı və 2019-cu ilin ən böyük, ən mühüm hadisəsi məhz odur. Özünü nədə göstərdi? Şübhəsiz, kadrlar dəyişildi və bu, yalnız isimlərin dəyişməsi deyildi. Hökumətin içərisində yer alan bir sıra simalar bizə bəllidir, onlar bu və ya digər formada iqtisadiyyatda da müəyyən fəaliyyət göstərməkdə idilər. Ona görə də məmur burjuaziyası və sair kimi terminlər meydana çıxmışdı. Bu da haqsız deyildi, əsasları var idi və çox ciddi problemlər yaradırdı. İlk növbədə rəqabətin qarşısını alırdı, qeyri-şəffaflığa səbəb olurdu, büdcə resurslarının bu və ya digər formada yayındırılmasına yol açırdı. Həmçinin hər bir nazirliyin öz çevrəsində yaratdığı müxtəlif şirkətlər, firmalar və sair vasitəsi ilə büdcə vəsaitinə əl uzadırdılar. Şübhəsiz, hökumətdə baş verən dəyişiklik bu problemləri aradan qaldırmağa imkan verdi.

İndi yeni hökumət haqqında bu sözü, ən az, minimal səviyyədə demək artıq mümkündür. Əminəm ki, bu proses elə bir səviyyədə davam edəcək ki, cənab Prezidentin iradəsi ilə artıq məmur şəxs, bütövlükdə, biznes fəaliyyətindən tam kənarlaşmış olacaq.

2019-cu ilin ən önəmli hadisələrindən biri 1990-cı illərdən qalan problemin hökumət səviyyəsində həlli oldu. Şəhid ailələri qarşısında məlum məsələ birinci oxunuşda da vurğulandı. Bu, hörmətli Samir müəllimin nitqində də xüsusi olaraq qeyd edildi. Şübhəsiz, bu, çox önəmli bir məsələ idi. Çünki dövlətin vətəndaş qarşısında, xüsusilə də Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda həyatını verən insanların qarşısında borcunun yerinə yetirilməsinin ayrı, mənəvi, siyasi idarəetmə mənası var.

Başqa mühüm məsələ şəffaflıqla bağlıdır. 2019-cu ildə ayrı-ayrı məmurlara qarşı sərt tədbirlər intensivliyi ilə əvvəlki illərdən qat-qat fərqləndi. Bu mənada biz deyirik ki, 2015-ci ilə qədər Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın iqtisadi müstəqilliyini təmin etmək adına böyük transmilli layihələrə daha çox zaman ayırması səbəbindən bir sıra məmurlara, bir sıra şəxslərə dözümlə yanaşmaqda idi. Amma sərt tədbirlər görülməyə, ayrı-ayrı adamlar büdcə oğurluqlarına, cinayətlərinə görə artıq həbsə atılmalı oldular. Mən düşünürəm ki, cənab Prezidentin özünün çıxışlarından o ifadəni desək, bir sıra hallarda həm ayrı-ayrı nazirlər içərisində, o cümlədən bölgələrdə icra hakimiyyətləri sistemli cinayətlərlə məşğul olublar. Bunlar da ekranlarda göstərilib, dövlət təhlükəsizliyi orqanlarının, antikorrupsiya qurumunun məlum həbsləri bunu sübut edir. Əlbəttə, nəzərə alırıq ki, biz indi hökumətin hesabatını dinləmirik, bu, sırf dövlət büdcəsinin icrası ilə bağlı məsələlərdir. Amma bunu qeyd etməmək mümkün deyil.

Mən, əlbəttə, nəzərə alıram, cəmi 1 dəqiqə qalıb. 2019-cu ildə hökumətin elan etdiyi ən mühüm məsələlərdən biri büdcə vəsaitləri ilə bölgələr və paytaxt arasındakı qeyri-proporsionallığı, qeyri-mütənasibliyi aradan qaldırmaq, rayonların müstəqil yaşamasına şərait yaratmaq və sairdir. İndi artıq bir çox həmkarlarımız tərəfindən su problemləri və bölgədə real məşğulluq məsələləri üzə çıxarılır. Bunu da həyata keçirmək üçün uzun on illər daha sistemli yanaşmalar olmalı idi.

“Kanalüstü” deyilən termin adi ictimai bir ifadədir. Mənim təmsil etdiyim Bərdə bölgəsində kanalüstü ərazilərdə yaşayanlar bu su problemi ilə illərlə keçinirdilər, amma dövlət də çox ümumi tədbirlər həyata keçirirdi. Bunun nəticəsində 859 artezian quyusu fəaliyyət göstər-məkdədir. Lakin iki məsələni həll etmək lazımdır. Texniki məsələləri sadələşdirmək lazımdır ki, vətəndaş ora çox asanlıqla çata bilsin. Bu, məşğulluq üçün çox önəmli rol oynayacaq. Şəffaflıq da bütün büdcə xərcləmələrində özünü göstərir.

Sədrlik edən. Rauf Əliyev, buyurun.

R.Əliyev. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli millət vəkilləri, hörmətli qonaqlar, mən də, təbii ki, 2019-cu il dövlət büdcəsi ilə bağlı layihəyə səs verəcəyəm, həmkarlarımı da buna dəvət edirəm. Bir neçə problemlə məsələlər var, onları bu gün deyil, büdcə müzakirəsində səsləndirəcəyəm. Amma bir vacib məsələ-yə toxunmaq istəyirəm. Söhbət Xəzər rayonunun Binə, Türkan, Şağan və Qala qəsəbələrində yeraltı suların, qrun-t sularının çıxmasından gedir. Bu qəsəbədə 3 minə yaxın əhali bu vəziyyətdə yaşayır. Çətinlik ondan ibarətdir ki, payız, qış aylarında belə yaşamaq mümkün deyil. Bu sakinlər bizi evlərinə dəvət edirlər. Təsəvvür edin, bir

otaqdan o biri otağa taxtalar qoyurlar. Beləcə, o suyun içərisində yaşayırlar. Çıxış yolu nədən ibarətdir? Çıxış yolu ondan ibarətdir ki, bu gün o qəsəbələrdə kollektor tikilməlidir. Təbii ki, bu, maliyyə yönümlü bir layihədir. Biz hörmətli həmkarım Soltan Məmmədovla qol çəkib, Baş nazirə, iqtisadiyyat nazirinə məktub göndərmişik. Bu gün fürsətdən istifadə edirik. Dövlət, hökumət nümayəndələri, hörmətli nazirimiz buradadırlar. Onlar da bu məsələdə kömək etsinlər. Çünki bu məsələ payızı, qışı gözləyə bilməz. Bu yay “Azərsu”ya pul ayrılmalıdır və o kollektorlar tikilməlidir ki, bu yeraltı qrunt suları o boru vasitəsi ilə getsin. Ona görə çox xahiş edirəm, bu məsələdə bizə kömək edin.

Vaxtım var, bir məsələyə də toxunmaq istəyirəm. Burada hörmətli həmkarım Mələhət xanım çıxış etdi və dedi ki, bir çox şagird Bakı kəndlərindən şəhərə axın edir, burada oxuyurlar. Mən demək istəyirəm ki, vaxt var idi, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, Birinci vitse-prezident Mehriban xanım tapşırıq verdi və Buzovnada yeni bir kompleks tikildi. O zaman o məktəbdə 450 nəfər uşaq oxuyurdu. Yeni kompleksin açılışında cənab Prezident və hörmətli Mehriban xanım da iştirak edirdilər. 1200 yerlik kompleks məktəb tikildi. Bu gün məlumat vermək istəyirəm ki, o məktəbdə 2500 uşaq oxuyur. Əhali artır. 1990-cı ildə Buzovnada 28–30 min əhali var idi, bu gün isə orada 50 min əhali yaşayır. Amma əhali artdıqca qəsəbələrdə o infrastruktur dəyişmişdir. Burada çıxış yolu nədən ibarətdir? Biz artıq hörmətli təhsil nazirinə müraciət etmişik ki, büdcəyə baxılanda nəzərə alınsın ki, əlavə komplekslər tikilməlidir. Bu gün tək Buzovnada deyil, Bakı kəndlərinin hər bir qəsəbəsində bu problem var. Ona görə mən Mələhət xanımın təklifinə qoşularaq xahiş

edərdim, büdcədə baxılsın ki, bu qəsəbələrdə, kəndlərdə əlavə korpuslar tikilsin. Diqqətinizə görə minnətdaram.

Sədrlik edən. Sağ olun. Əli müəllim, buyurun.

Ə.Hüseynli. Çox sağ olun, hörmətli Sahibə xanım. Hörmətli həmkarlar, bu gün 2019-cu ilin dövlət büdcəsinin icrası ilə bağlı ikinci oxunuşda çox səmərəli müzakirələr gedir. Təsadüfi deyil ki, bizim bu müzakirələr Milli qurtuluş günü ərəfəsində həyata keçirilir. Hörmətli həmkarlarımız qurtuluş günü ilə bağlı çox səmərəli, çox dəyərli fikirlər söylədilər. Bu fikirlərini söyləyə bilməyənlər mətbuatda da çıxış edirlər. Mən həmkarlara xatırlatmaq istəyirəm ki, bu ənənə parlamentdə həmişə mövcud olub, yəni iclasın başlanğıcında əvvəllər yarım saat, bu gün isə 45 dəqiqə müzakirələr oldu və heç nə dəyişməyib. Hesab edirəm ki, bizim qurtuluş gününə olan münasibətimizi ehtiva etməyimizin, səsəndirməyimizin müxtəlif formaları olur və ölkəmizdə də qurtuluş günü ilə bağlı tədbirlər bir neçə gün ərzində davam edəcək.

Eyni zamanda, hörmətli həmkarlar, hesab edirəm ki, bu cür fundamental məsələlərin müzakirəsi zamanı iclasın gedişində, əlbəttə ki, millət vəkillərinin Nizamnaməyə uyğun olaraq sual vermək, təklif vermək imkanları da var. Amma Nizamnamə bu sualların məhz məruzəçidən sonra verilməsini nəzərdə tutur. Bu baxımdan hesab edirəm ki, sual adı altında, əslində, digər həmkarların vaxtından istifadə etmək o qədər də uğurlu üsul deyil.

Biz bir çox hallarda sual-təklif adı altında, ümumiyyətlə, məsələnin mahiyyətinə aid olmayan, məsələn, 2019-cu ilin büdcəsi ilə bağlı heç bir mahiyyəti olmayan təklifləri də eşitdik. Həmkarımız Əziz müəllim Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinin fəaliyyəti ilə bağlı, hesab edirəm, heç bir əsası olmayan

fikirlər səsləndirib. Bildirmək istəyirəm ki, möhtərəm cənab Prezident 2018-ci ildən başlayaraq struktur islahatları, kadr islahatları həyata keçirmiş və bu islahatlar ilk növbədə Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsini əhatə etmişdir. Biz cənab Prezidentin “Qobu Park” yaşayış massivinin salınması ilə də bağlı həm Komitənin işinə, həm də qaçqınlarla əlaqədar vəziyyətə verdiyi çox dəyərli töhfəsini gördük. Hesab edirəm ki, bu bizim ümumi mövqeyimizdir, sədarətin mövqeyidir. Əgər hansı isə bir anlaşılmazlıq varsa, ya biz düz başa düşməmişik, ya da hesab edirəm ki, həmkarımız məsələni düzgün, ölkə Prezidentinin siyasətinə uyğun olaraq dəyərləndirə bilməmişdir.

Hörmətli Sahibə xanım, hesab edirəm ki, millət vəkillərinin çoxsaylı və əhəmiyyətli çıxışlarını nəzərə alaraq, məsələni ikinci oxunuşda artıq səsə qoymaq olar. Səsə qoyulmasını təklif edirəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əli müəllim. Bəli, mən də düşünürəm ki, biz bu məsələni kifayət qədər müzakirə etdik. Təklifə də qoşuluram. Hamısını səsə qoya bilməyəcəyik. Prosedur var, siz bilirsiniz. Layihə üç maddədən ibarətdir. Xahiş edirəm, 1-ci maddəyə münasibət bildirək. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri

(saat 12.55 dəq.)

Lehinə	86
Əleyhinə	3
Bitərəf	1
Səs vermədi	1
İştirak edir	91
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, vəziyyət necədir?

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilib, bitərəf 1 nəfərdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul olundu.

İndi isə hörmətli həmkarlar, 2-ci maddəyə səs verməliyik. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.56 dəq.)
Lehinə	87
Əleyhinə	3
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	91
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilib, bitərəf 1 nəfərdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

İndi isə 3-cü maddəni səsə qoyuram. Hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.56 dəq.)
Lehinə	86
Əleyhinə	2
Bitərəf	1
Səs vermədi	1
İştirak edir	90
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilib, bitərəf 1 nəfərdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi. İndi isə hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, qanun layihəsinin ikinci oxunuşda bütövlükdə qəbul edilməsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.57 dəq.)
Lehinə	87
Əleyhinə	3
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	91
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, buyurun.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilib, bitərəf 1 nəfərdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli qonaqlar, çox sağ olun. Biz sizi bəlkə də yorduq.

Hörmətli həmkarlar, 7 dəqiqədən sonra fasiləmiz başlayacaq.

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Fasiləsiz? Oldu. İndi isə hörmətli həmkarlar, gəlin, gündəliyin 2-ci məsələsinə keçək. 2-ci məsələ “Məhkəmə-Hüquq Şurası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Məlumat vermək üçün Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü Əminə Ağazadəyə söz verirəm. Əminə xanım, buyurun.

Ə.Ağazadə, *Milli Məclisin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü.*

Çox sağ olun, Sahibə xanım. Hörmətli həmkarlar, ədalət mühakiməsinin keyfiyyətinin və səmərəliliyinin artırılması sahəsində görülən tədbirlər çərçivəsində məhkəmələrin fəaliyyətinin, monitoring sisteminin təkmilləşdirilməsi məqsədi ilə “Məhkəmə-Hüquq Şurası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda təklif olunan dəyişikliklər birinci oxunuşda konseptual olaraq təqdim

olunmuşdur. Birinci oxunuş zamanı Məhkəmə-Hüquq Şurasının tərkibi, fəaliyyəti, hakimlərin məsuliyyətə cəlb olunması ilə bağlı bəzi təkliflər səsləndirildi. Lakin bu təkliflər təqdim olunan qanun layihəsinin müzakirə predmeti deyil. Eyni zamanda, xahiş edirəm, nəzərə alınız ki, “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Qanunun hazırda qüvvədə olan 79-1-ci maddəsinə əsasən monitorinqin nəticələri hakimlərin fəaliyyətinin Məhkəmə-Hüquq Şurası tərəfindən qiymətləndirilməsi zamanı nəzərə alınır.

Ona görə bu gün müzakirəyə təqdim edilən hakimlərin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi maddəsinə təklif edilən dəyişikliklər yalnız uyğunlaşdırma məqsədi daşıyır. Həmkarlarımı qanun layihəsinə ikinci oxunuşda səs verməyə çağırıram. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əminə xanım. 2 nəfər yazılıb. Qüdrət müəllim, buyurun.

Q.Həsənquliyev. Sağ olun. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri, mən birinci oxunuşda da konseptual baxımdan bu layihəyə dair öz fikirlərimi bildirmişdim və söyləmişdim ki, hakimlər yalnız cinayət törətdikdə vəzifəsindən kənarlaşdırıla bilərlər. Hakimləri intizam məsuliyyətinə cəlb etməklə vəzifəsindən kənarlaşdırmaq hakimlərin müstəqilliyinin əlindən alınmasıdır. Ona görə də mən buna bir daha öz etirazımı bildirirəm və əleyhinə səs verəcəyəm.

Sahibə xanım, hesab edirəm ki, Siz burada Osman müəllimə öz etirazınızı bildirməliydiniz. Cəmil Həsənli ləyaqətini itirmiş bir insandır.

Sədrlik edən. Qüdrət müəllim, çox üzr istəyirəm, bir də təkrar edin, mən nəyə etiraz bildirməliydim?

Q.Həsənquliyev. Osman müəllim, əslində, burada Cəmil Həsənlinin dili ilə müxalif partiyaları, hökumətlə

dialoga gedən partiyaları təhqir etdi. Yeni Azərbaycan Partiyası haqqında, o cümlədən Osman müəllimin özü haqqında, Siz biləsiniz ki, mətbuatda “tryapka” sözündən yüz dəfə ağır sözlər işlənilib, Cavid müəllim haqqında, üzr istəyirəm. Parlamentin bu yüksək tribunasından o təhqirləri burada təkrar səsləndirmək etik baxımdan nə dərəcədə doğrudur? Axı biz həmkarlıq.

Cəmil Həsənli ləyaqətini itirmiş bir adamdır. İndi biz əxlaqsız, ağzından zibil tökülən, mənəviyyatsız adamların təhqirlərini burada təkrar səsləndirməliyik? Ona görə də, Cavid müəllim, mən hesab edirəm ki, Siz ikinci dəfədir, insanları təhqir edirsiniz. Növbəti dəfə bunun cavabı çox sərt olacaq. Hesab edirəm, danışıqda diqqətli olun və çalışın ki, həmkarlarınızı aşağılamayasınız. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Qüdrət müəllim, mən düşünürəm ki, Cavid müəllim, əslində, müdafiə edirdi. Sadəcə, o sözü sitat kimi gətirdi. Sizin də deməyiniz ki, mən gərək mütləq buna müdaxilə edəydim, düşünürəm ki, o müdafiə etdi və sadəcə, sitat gətirdi.

Musa Quliyev. Musa müəllim, buyurun.

M.Quliyev. Çox sağ olun. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkili, ilk öncə deyim ki, hörmətli Qüdrət müəllim, Siz təcrübəli bir siyasətçisiniz, Milli Məclisdə çoxdandır, təmsil olunursunuz. Bir az dözümlü yanaşmaq lazımdır. Yəni bura siyasi müzakirə, siyasi dartsımlar yeridir. Emosiyalar da ola bilər. Hesab edirəm, bir az korrekt yanaşmaq lazımdır. Əgər hər hansı bir irad varsa, onu ikilikdə də həll etmək olar.

Mən birinci oxunuşda bu layihəyə səs vermişəm, ikinci oxunuşda da dəstək verəcəyəm. Hörmətli xanım Sədr, çıxışa yazılmaqda məqsədim nədən ibarət idi? Həm Sizə,

həm də hörmətli Əli müəllimə dərin hörmətimin əlaməti olaraq dövlət büdcəsinin müzakirəsi ilə bağlı təkid etmədim. Amma Əmək və sosial siyasət komitəsinin təklifləri var idi. Təəssüf ki, nə birinci oxunuşda, nə də ikinci oxunuşda biz bunları səsəndirə bilmədik. Mən onu yazılı şəkildə stenoqrama düşmək üçün protokola təqdim edəcəyəm və hökumətə də göndərəcəyəm. Xahiş edirəm, üçüncü oxunuşda imkan olarsa, düzdür, üçüncü oxunuşun tələbləri fərqlidir, amma vacib bilinsə, təkliflərimiz var, onları səsəndirmək üçün bizə imkan yaradasınız. Bu layihəyə səs verəcəyəm. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Musa müəllim. Nəzərə alınar. Siyavuş Novruzov. Siyavuş müəllim, buyurun.

S.Novruzov. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Mən, sadəcə olaraq, Yeni Azərbaycan Partiyasının ünvanına deyilən fikirlərlə əlaqədar hörmətli Qüdrət müəllimə demək istəyirəm ki, Cavid Osmanov burada başqa söz demədi. Cavid Osmanov qeyd etdi ki, bu adam hamımızı təhqir edir. Siz də cavab verin. İndi parlamentdə olan partiya sədrləri, parlamentdən kənarında olan partiya sədrləri, Ədliyyə Nazirliyində 57 partiya təşkilatı qeydiyyatdan keçir, bu adam bunların 56-sını təhqir edir, buna bir cavab verin, münasibətinizi bildirin. Sizin əvəzinizə mən gedib münasibət göstərməliyəm? Xeyr.

Yeni Azərbaycan Partiyasının ünvanına kim söz deyirsə, biz qabağında hazırıq. Cənab Prezident haqqında, Birinci vitse-prezident haqqında kim nə deyirsə, biz qabağında hazırıq. Qalan şeyləri də biz etməli deyilik ki. Ona görə Cavidin dediyi sözlər həqiqətə uyğundur və düzgün deyir. O, tamamilə düz fikirlər ifadə edir ki, parlamentdə təmsil olunan hər bir siyasi partiya, parlamentdən kənarında təmsil olunan siyasi partiyalar, bu adam

sizi aşağılayıb. Bütün Amerika mətbuatında, dünya mətbuatında sizin əleyhinizə olmayan ifadələr işlədir. Ona kim cavab verməlidir? Hər kəs gedib öz cavabdehliyini daşsın. Sağ olun.

Sədrlik edən. Hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, biz indi qanun layihəsi haqqında danışmalıyıq. Səsə qoyaq. Ancaq mən bir şeyi unuttum, müzakirələrə bir az başımız qarışdı. Biz əvvəlcə qanun layihəsinin ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul etməliyik. Xahiş edirəm, münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.05 dəq.)
Lehinə	88
Əleyhinə	2
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	91
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, buyurun.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Qəbul edildi, sağ olun.

İndi isə qanun layihəsinə maddələr üzrə münasibət bildirməliyik. Burada iki abzasdır. Maddələr üzrə səsə qoyuram. Xahiş edirəm, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.05 dəq.)
Lehinə	89
Əleyhinə	2
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	92
Nəticə: Qəbul edildi	

Məlumat verin, Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Qəbul edildi.

İndi isə hörmətli həmkarlar, qanun layihəsinə ikinci oxunuşda bütövlükdə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.06 dəq.)
Lehinə	89
Əleyhinə	2
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	92
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, buyurun.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin 3-cü məsələsi Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsidir. Bu layihə barəsində yenə də, Əminə xanım, Sizdən xahiş edirəm, məlumat verin.

Ə.Ağzadə. Hörmətli Sədr, hörmətli həmkarlar, birinci oxunuş zamanı qanun layihəsi barədə ətraflı məlumat vermişdim. Bilirsiniz ki, bu layihə cənab Prezidentin “Məhkəmə-hüquq sistemində islahatların dərinləşdirilməsi haqqında” Fərmanının icrası ilə bağlıdır. Layihənin məqsədi cinayət mühakimə icraatında müasir informasiya, kommunikasiya texnologiyalarının üstünlüklərindən istifadə edilməsi, habelə xüsusi karantin rejimində və digər xüsusi hallarda cinayət prosesinin videokonfrans əlaqə vasitəsi ilə davam etdirilməsini təmin etməkdir.

Layihə, bütövlükdə, cinayət mühakimə icraatında innovativ üsullardan istifadə etməklə obyektivliyin və effektivliyin yüksəldilməsi, habelə məhkəməyə müraciət imkanlarının genişləndirilməsi, həmçinin xarici dövlətlərin, məhkəmələrin hökmlərinin və ya digər yekun qərarlarının tanınması üzrə icraatın nizamlanması məqsədi ilə hazırlanmışdır. İndiki mərhələdə təqdim olunmuş qanun layihəsi, birinci oxunuş zamanı da qeyd etdiyim kimi, cinayət mühakiməsində tərəflər arasında münasibətləri daha da şəffaf etmək, prosedurları sürətləndirmək, vaxtı azaltmaq məqsədi daşıyır. Layihə komitədə və plenar iclasda dəstəklənmişdir. İkinci oxunuşda da səsə qoyulmasını xahiş edirəm. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əminə xanım. Hörmətli həmkarlar, biz əvvəlcə qanun layihəsini ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul etməliyik. Buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.08 dəq.)
Lehinə	88
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	89
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, əsas kimi qəbul edildi. Hörmətli həmkarlar, indi isə müzakirəyə başlayırıq. Mən görürəm ki, burada 5 nəfər yazılıb. Qabaqcadan deyirəm, kim çıxış edəcəksə, ancaq qanun haqqında danışsın. Mən qanun haqqında danışmayan adama mikrofon verməyə-

cəm. Razi Nurullayev.

R.Nurullayev. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli deputatlar, müzakirə etdiyimiz Qanun barəsində keçən dəfə hörmətli Fazil müəllim fikir səsləndirdi və Azərbaycanda hazırkı vəziyyətdə internetin sürətinin və internet probleminin olduğunu dedi. Biz bu Qanunu müzakirə edirik və onlayn proseslərin keçirilməsi baş verəcək, internet üzərindən məhkəmə prosesləri aparılacaq. Təbii ki, bunun üçün Azərbaycanda güclü internet lazımdır. Onsuz da indi pandemiya dövründə hər bir şey rəqəmsallaşır və məhkəmə prosesinin aparılması üçün, doğrudan da, sürətli və müxtəlif yerlərdə təmin oluna biləcək internetə ehtiyac var.

Əslində, mən uzun danışmaq istəmirəm, amma arada müəyyən boşluqlar var. Mən onu yazılı şəkildə təqdim edəcəyəm, vaxt almayım. Mənim təklifim ondan ibarətdir ki, hələ 2014-cü ildə Azərbaycanda Dövlət Neft Fondundan 300 milyon vəsait ayrılırdı ki, Azərbaycanda fiberoptik internet çəkilsin. Bu pandemiya dövründə biz bu Qanunu müzakirə edirik. İnternet üzərindən məhkəmə prosesləri aparılacaq. Məhz elə həmin vəsait ayrılısın ki, bütün Azərbaycanda fiberoptik internet reallaşdırılsın. Keçən dəfə elə Fazil müəllim də bunu dedi və nazirliyin adını çəkdi. Mən də müəyyən araşdırmalar apardım. Gördüm ki, əslində, Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyinə bunun üçün çox az vəsait ayrılıb. Onlar bunu həll edə bilməyəcək və onları günahlandırmağa əsas yoxdur. Onun üçün mən bu məsələnin də elə həll olunmasına bir çağırış edirəm ki, məhz Dövlət Neft Fondundan bu məqsədlər üçün vəsaitlər ayrılısın.

Bir də hörmətli xanım Sədr, bayaq Siyavuş müəllim bir təklif səsləndirdi ki, mümkün olsa, sonda biz Milli qurtuluş günü ilə bağlı müəyyən müzakirələr aparaq. Mənim

də deməyə sözümlər var. Mən istərdim ki, belə bir hal baş versin, o məsələləri vaxt az da olsa, müzakirə edək. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Razi müəllim. Siyavuş müəllim, ümumiyyətlə, dedi ki, ancaq qurtuluş günü ilə bağlı danışmaq.

Biz dünən də komitə sədrləri ilə iclas keçirdik. Bu təklif orada səsənlənmədi. Bu gün biz gündəlik haqqında danışanda səsə qoyduq. Düşünürəm ki, bu təklifi onda vermək lazımlı idi. Mənim ayrı bir təklifim var ki, gündəlik qurtarandan sonra kim hansı məsələ barədə danışa bilməyibsə, biz onu cari məsələlər kimi gündəliyə daxil edək. Mənim təklifim bundan ibarətdir. Fazil müəllim, sualınız var?

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Bir dəqiqə, buyurun.

F.Mustafa. Sahibə xanım, mənim mövzu ilə bağlı çıxışım var idi. Mən vaxt almamaq üçün çıxışımından imtina etdim. Amma bu sözü bir replika üçün aldım ki, bu, deyilməlidir. Bizi əsassız ittiham etdilər, guya ki, heç nəyə cavab verilməyib.

Sədrlik edən. Fazil müəllim, mən Sizdən çox xahiş edirəm, çox hörmətli Fazil müəllim, biz indi qanun haqqında danışmaq. Gündəlik qurtarandan sonra mən vaxt verəcəyəm. Xahiş edirəm. Tahir Kərimli, buyurun.

T.Kərimli. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Hörmətli deputatlar, mən səbirsizliklə gözləyirəm ki, biz layihələri yazılı formada alacağıq, onda üstün də daha yaxşı, keyfiyyətli işləmək olur. İndi gücüm çatan məsələləri deməliyəm. Onu deyim ki, layihəni müdafiə edirəm, doğrudan da, innovativ cəhətdən çox irəliyə gedir, məhkəmə-hüquq sistemində islahatların tələblərinə cavab verir. Çox yaxşı layihədir. Amma xırda təkliflərim var. Nədən

ibatərdir? Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 521-ci maddəsinə əmlak müsadirəsi məsələsi əlavə olunur. Xahiş edirəm ki, buna diqqət yetirilsin. Çünki biz 2012-ci ildə əmlak müsadirəsi məsələsini çıxarmışıq. İstər Cinayət Məcəlləsində, istərsə də Cinayət-Prosessual Məcəlləsində əmlak müsadirəsi məsələsi yoxdur. Burada ancaq xüsusi müsadirə var. Bunun xarici ölkələrdə icra olunması məsələsi qoyulur, bizdə müəyyən narahatlıq yaradır. Yəni olmadığı halda, əmlak müsadirəsi məsələsini daxil etməyimiz doğru deyildi.

İkinci bir təklifim ondan ibarətdir ki, Əminə xanım, düzdür, onlayn qaydada izah etdi. Bu da məni harada işə qane edir. Çünki elektron xəbərləşmə müəyyən sürəti artırır, amma hər bir halda kassasiya etirazının və kassasiya şikayətinin verilmə müddətlərinin azaldılması, mənə elə gəlir ki, tərəflərin hüququnu bir az məhdudlaşdırırsa bilər. Bilmirəm, o beynəlxalq təcrübədir nədir, hər halda mənə belə gəldi. Çoxillik təcrübəsi olan bir adam kimi belə düşünürəm.

Üçüncü danışmaq istədiyim məsələ məhkəmə iclas protokolları haqqındadır. Yaxşı ki, orada audioyazılar barədə qeydlər var. Mən komitədə də təklif etdim, yəni audio və videoyazı olsa, daha yaxşıdır, yəni hər ikisi olsun. Bir də istəyirəm, belə bir qeyd olunsun ki, ümumiyyətlə, məhkəmə iclas protokolunun yazılı qaydada aparılması o hallarda olsun ki, ya bu audio və videoyazının aparılması mümkün deyil, ya da audio və videoyazının aradan çıxma ehtimalı olar. 5 il məhkəmə iclas katibi işləmiş bir adam kimi deyirəm ki, bütün hakimləri, məhkəməni, hamını boğaza yığan o yazıdır. Protokolda hədsiz çox yazılar gedir. Əziyyətlidir, mübahisələr yaradır və sair.

Eyni zamanda, hökm və məhkəmə qərarları ilə də bağlı demək istəyirdim. Axı bu hökmə nə ehtiyac var? Dünyanın 90 faiz ölkələrində, doğrudan da, məhkəmə təkzibi, axırda hökm, yaxud qərar elan olunur. Nəyə lazımdır, orada yazılısın ki, ittiham tərəfi hökmdə bu məsələni irəli sürdü? İddia tərəfin işdə ittiham aktı var. Hansı şahid, zərərçəkmiş, müttəhim nə dedi, bunlar protokolda var. Ancaq hökmdə əsaslandırılmalar ola bilər. Hökm, qərar da buna gedir. Mən xahiş edirəm, gələcəkdə bu məsələlərə baxılsın. Bu, hədsiz vaxt alan bir məsələdir.

Mən fürsətdən istifadə edərək bir söz deyim. Bu, yenə də Qanunla bağlıdır. Məhkəmə-Hüquq Şurası haqqında çıxış etmək istəyirdim. Açıq deyim ki, mən səsvermədə iştirak etmədim. Çünki hətta 1990-cı illərdə, mən baxırdım, 360 deputatın içərisində çoxlu prokuror, rəis var idi. O zaman bir tək hakim mən idim. İndi baxıram, şükür Allaha, deputatların içərisində vəkil, məhkəmədə işləmiş adamlar da var. Amma bir məsələni mütləq deməliyəm ki, hakimlərin məhkəmə-hüquq sistemində islahatla bağlı...

Sədrlik edən. Tahir müəllim, mən çox üzr istəyirəm. Ancaq bu qanun haqqında danışın, xahiş edirəm. Fikrinizi bitirdiniz? Çox sağ olun.

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Xeyr, Siz dediniz ki, o biri qanun haqqında deyirsiniz. Çox sağ olun. Bəxtiyar Əliyev.

B.Əliyev. Çox sağ olun, Sahibə xanım. Mən də hesab edirəm ki, bu gün və birinci oxunuşda da Əminə xanın çox ətraflı, geniş izahat verdi və bu dəyişikliklər olduqca əhəmiyyətlidir, bu gün bu sahədə aparılan islahatlara çox böyük bir dəstəkdir. Eyni zamanda, müasir məhkəmə binalarının tikilməsi bu vəzifələrin daha rahat həyata keçirilməsinə imkan verir. Amma bir məsələ də var ki,

protokolların yazılması olduqca əhəmiyyətli bir məsələdir, bu, prosessual bir sənəddir. Bizim də ən çox axsaadığımız yerlərdən biri ondan ibarətdir ki, innovativ metodlardan kifayət qədər yararlanmadığımızı, yaxud da protokolların düzgün aparılmamasına görə məhkəmələrin ədalətsiz, bəzən dırnaqarası deyək ki, qərar çıxarması haqqında fikirlər səsləndirilir.

Mən bu qanun layihəsi ilə bağlı bir təkliflə çıxış etmək istəyirəm. Cinayət-Prosessual Məcəlləsi 521 maddədən ibarətdir. Amma indiyə qədər təxminən 100-ə yaxın qanun qəbul edilib və 567 dəyişiklik edilibdir. Bunların böyük əksəriyyəti, mən deyərdim ki, mahiyyət üzrə tamamilə yeni dəyişikliklərdir. Vaxtı ilə qəbul edilmiş Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsi tamamilə yeni bir mahiyyət kəsb edir. Mən təklif edərdim ki, Azərbaycan Respublikasının yeni Cinayət-Prosessual Məcəlləsi olsun. Bu, eyni zamanda, Mülki Məcəlləmizə də aiddir. Bunlara yenidən baxılsın. Parlamentdə bu fikir dəfələrlə səslənib. Hüquqşünaslar da bunu səsləndiriblər. Praktiki-kada çalışan insanlar da daim bundan əziyyət çəkdiklərini ifadə ediblər. Hesab edirəm ki, biz bu məsələyə yaxın zamanlarda baxmalıyıq. Bu, olduqca vacib bir məsələdir. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Bəxtiyar müəllim. Hicran Hüseynova. Buyurun, Hicran xanım.

H.Hüseynova. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli həmkarlar, ölkəmizdə ədalət mühakiməsinin daha obyektiv və şəffaf həyata keçirilməsi üçün bu qanun layihəsinin qəbulunu zəruri hesab edirəm. Mən layihəni, xüsusilə, yetkinlik yaşına çatmayanların maraqlarının qorunması baxımından çox əhəmiyyətli hesab edirəm. İstintaq orqanında və məhkəmədə icraatın bilavasitə yetkinlik yaşına çatmayanın

iştirakı olmadan videokonfrans formasında həyata keçirilməsi, videoyazıların aparılması olduqca vacibdir. Zorakılıqdan zərər çəkən uşaqların istintaq zamanı dəfələrlə dindirilməsi baş vermiş cinayəti hər dəfə sanki yenidən yaşaması deməkdir. Bu da onların psixoloji vəziyyətinə, normal inkişafına mənfi təsir göstərir. Öz təcrübəmdə cinsi zorakılığa məruz qalmış bir qız uşağının bütün bu icraat prosesindən keçdikdən sonra uşaq simasının necə dəyişildiyinin şahidi olmuşam.

Beynəlxalq normaların, habelə ölkəmizin 2019-cu ildə ratifikasiya etdiyi “Uşaqların cinsi istismardan və cinsi zorakılıqdan müdafiəsi haqqında” Konvensiyanın əsas tələblərindən biri də cinayət mühakiməsinin o uşaqlara uyğunlaşdırılmasıdır. Yəni uşaqlarla aparılan dindirilmənin sayı məhdud olmalıdır və bu dindirilmələr təhlükəsiz bir şəraitdə təlimləndirilmiş mütəxəssislər tərəfindən aparılmalıdır. İmkan daxilində cinayətin qurbanı olan uşaqla cinayətkarın təması olmamalıdır. Təklif edilən qanun layihəsi artıq bu məsələlərin həllinə imkan verəcəkdir.

Layihədə cinayət törətmiş yetkinlik yaşına çatmayanlar barəsində həbs qətimkan tədbirinin tətbiqinin məhdudlaşdırılması, habelə prokurorun səlahiyyətlərinin genişləndirilməsi və ölkəmizdə, yenə də təkrar deyirəm ki, yuvenal ədliyyənin inkişafı istiqamətində əhəmiyyətli məsələdir. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Hicran xanım. Zahid Oruc, buyurun.

Z.Oruc. Hörmətli Sədr, çox qısa fikirlərimi söyləməyi vacib saydım. Birinci növbədə hamımız vurğulayırıq ki, 2019-cu il 3 aprel tarixində cənab Prezident tərəfindən verilmiş məlum Fərmandan irəli gələn müddəaların həyata keçirilməsi çox önəmlidir və ədalət mühakiməsinin əlça-

tanlığı burada birinci yerdə dayanır. Mən, əslində, bəlkə də bir çoxları üçün mübahisəli görünəcək fikir söyləmək istəyirəm. Doğrudur, hamı indi müasir kommunikasiya sistemlərindən gen-bol yararlanır. Lakin paralel şəkildə demək istəyirəm ki, biz, həqiqətənmi, Azərbaycan vətəndaşının məhkəmə sistemindən birinci növbədə bu innovativ, yaxud elektron məhkəmə modelini gözləyirik? Tədqiqat mərkəzini təmsil edən bir insan kimi deyə bilərəm ki, Azərbaycan insanının xüsusilə də bölgələrdə birinci yerdə qoyduğu məsələ vəkil təminatıdır, hakim sayıdır, işlərin sıxlığıdır, ekspertiza sisteminin düzəlməsidir. Bundan sonra, təbii ki, distant məhkəmə proseslərinin aparılmasıdır.

Doğrudur, yəni mən bunun qətiyyənlə əleyhinə deyiləm. Vurğulamaq istəyirəm ki, inzibati nəzarəti həyata keçirən nazirliyin özünün açıqlamasına görə, məhkəmə sistemimizdə bu elektron məhkəmə modelinin tətbiqi 60 faiz həyata keçirilibdir. Paralel başqa bir rəqəm də vurğulanıb ki, Avropada əhalinin 10 min nəfərinə 0,64 faiz şikayətçi düşürsə, bizdə bu rəqəm 0,3 faizdir. Həqiqətənmi, yəni 10 min adamdan 30 nəfər məhkəmə şikayəti ilə çıxış edib? Doğrudanmı, bu, məhkəməyə inamın ifadəsidir? Biz bunu da Azərbaycan respondentindən, vətəndaşından soruşmağa çalışmışıq. Azərbaycan insanların yarısından çoxu məhkəmə sisteminə inanmır. Bu rəqəmlər açıqdır və çox müsbət haldır ki, nazirlik bu rəqəmləri süngü ilə qarşılamayıb, ehtiram göstərişlər, hətta hörmətli Fikrət müəllimin çıxışında bu nəticələrə istinad olunmuşdu. Biz çox şad olduq ki, bunlar harada isə növbəti dövr islahatlara yararlı olacaq.

Ədalət mühakiməsinin əleyhinə törədilən cinayətlərə görə, hakimlərin özünün qərarlarına görə də cəza sərtləşməlidir, onlar hiss etsinlər ki, özləri də məsuliyyət daşıyırlar.

lar. Bu halda apardığımız islahatlar vətəndaş üçün çox önəmli olacaq, adekvat qarşılanaçaq. Biz parlament, ikinci bir hakimiyyət qolu olaraq, daha çox şikayət almamış olacağıq. Bütün hallarda bu, məhkəmələrin səlahiyyətidir.

Sonuncu məsələni qeyd etmək istəyirəm. Siyasət adamları tez-tez bu ifadədən yararlanırlar – “kontekstdən fikirlərimin çıxarılması”. İndi hörmətli Tahir müəllim də təklif edir. Biz bilirik ki, bütün məhkəmə prosesləri, istər mülki, istərsə də cinayət prosesləri emosional proseslərdir. Burada nəinki vəkil, iddiaçı tərəf və sair, bir çox insan iştirak edir, tərəflər var və bu, çox emosional prosesdir. Sonradan həmin o audioyazıların hissə-hissə hansı isə maraqlara tabe etdirilmiş formada dərci, işıqlandırılması ayrıca problemlər yarada bilər. Mən əminəm ki, bu məsələlər də nəzərə alınmış olacaqdır. Bütövlükdə, mən bu sənədə səs verəcəyəm, sadəcə, bu əhəmiyyətli məqamları vurğulamaq istəyirdim, təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Erkin Qədirli. Erkin müəllim, buyurun.

E.Qədirli. Təşəkkür edirəm, xanım Sədr. Mən komitədə bu layihənin lehinə səs vermişəm. Buradakı arqumentləri təkrarlamaq istəmirəm. Bundan əvvəlki çıxışda dediyim səbəbdən birinci oxunuşda olmadım. Hörmətli Tahir müəllim, yaxşı ki, xatırlatdı. Komitədə bunun üzərində çox dayanmadıq. Amma kassasiya şikayətinin verilməsi üçün müddətin azaldılması – düzdür, mənim qanunvericilik təşəbbüsü hüququnun subyektinin yerinə danışmağım doğru olmaz. Mən yalnız gümanımı bölüşə bilərəm. Mən layihədə o mətni görəndə dərhal ağılıma gəldi ki, Azərbaycan Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyasının XV Protokoluna qoşulub, onu ratifikasiya edib. Düzdür, protokol hələ qüvvəyə minməyib, onu ratifikasiya etmək üçün

bir neçə dövlət qalib. Amma Azərbaycan ratifikasiya edib. XV Protokola görə, Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinə şikayət müddəti 6 aydan 4 aya qədər azaldılıb. Xüsusi bir sənəd də var, ona “İzahedici qeydlər” deyirlər. Orada xüsusilə qeyd olunub ki, informasiya texnologiyalarının sürətli inkişafı nəticəsində şikayətlərin verilmə müddəti azaldıla bilər və hətta bu, məqsədemüvafiq sayılır. Odur ki, təkrar edirəm, qanunvericilik təşəbbüsü hüququnun subyektini yerinə danışmış kimi çıxmasın, amma mənim ağıma gələn güman bu oldu.

Hörmətli Zahid bəyin xatırladığı audiyozlarla bağlı deyim ki, bu, Cinayət-Prosessual Məcəlləsində çox önəmli dəyişiklikdir. Cinayət işlərinin müdafiə tərəfi protokolların uyğunsuzluğu, oradakı ifadələrin düzgünlüyü, onların yoxlanma imkanı baxımından həmişə bu məsələdə əziyyət çəkib. Odur ki, Cinayət-Prosessual Məcəlləsində audiyozların artıq qanunla tələb olunması çox mütərəqqi bir düzəlişdir. Üstəlik, audiyozlarla kağız yazıları arasında ziddiyyət olarkən üstünlüyün audiyozlara verilməsi xüsusilə, çox gözəl, yaxşı təklifdir. Odur ki, mən özüm də lehinə səs verəcəyəm, hamını da bunun lehinə səs verməyə çağırıram. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Erkin müəllim. Kamal Cəfərov. Buyurun, Kamal müəllim.

K.Cəfərov. Sağ olun. Hörmətli xanım Sədr, mən burada qaldırılan məsələlərə qısa qeydlər demək istəyirəm. Razi müəllimin qeydi ilə bağlı bildirmək istəyirəm ki, ümumiyyətlə, məhkəmə və ya prokurorluq işçisi həmin videokonfransın həyata keçirilməsi ilə bağlı özü həmin vətəndaşın evinə gedə bilər və vətəndaş həmin qurumun binasına gələ bilər, onun şəxsiyyətini müəyyən edir, videoəlaqə sistemini, texniki vasitənin işini təmin edir.

Yəni bu üstünlük heç bir halda vətəndaş üçün əlavə məsuliyyət və yük yaratmır. Yəni həmin internetin zəif olması və ya yüksək sürətli olması əvvəlcədən müəyyənləşdirilir və protokollaşdırılır.

Tahir müəllimin qeydi ilə bağlı qeyd etmək istəyirəm ki, 521-ci maddə əvvəlki redaksiyada yalnız iki ölkə arasında olan beynəlxalq müqavilə olarsa, o halda həmin məhkəmə qərarları tanınırdı.

Biz əmlakın müsadirəsi ilə bağlı Varşava Konvensiyasını ratifikasiya etmişik. Varşava Konvensiyasının tələblərinə uyğun olaraq, belə bir maddə əlavə edilir. Hətta MONEYVAL-ın tələblərinə uyğun olaraq, nəzərdə tutulub ki, növbəti mərhələdə bu maddə daha da təkmilləşdirilsin. Yəni bizim cinayət yolu ilə əldə edilmiş vəsaitlərimiz xaricdə olarsa, Azərbaycan tərəfi onu bərpa edə bilər. Eyni zamanda, xarici məhkəmələrin qərarına uyğun olaraq da biz həmin əmlakın bərpasını təmin edə bilərik. Burada da əmlakın bərpasının təmin edilməsi ilə bağlı imtinanın əsasları var ki, bizim mədəni irsin tərkibi olarsa, hansı hallarda imtina edə bilər. Eyni zamanda, həmin əmlak bərpa edildiyi zaman onun yalnız 50 faizi onların tələbinə uyğun olaraq, həmin ölkəyə qaytarılır. Digər 50 faizi isə Azərbaycan dövlətinin büdcəsinə ödənilir.

Audiyozların protokol yazılarından fərqi ilə bağlı isə, əlbəttə, bu, heç bir halda kəsilməyəcək. Yəni audiyozlarla protokol arasında fərq yaranarsa, audiyozuya üstünlük verəcək.

Yekun olaraq müddətlərin azaldılması ilə bağlı, bildiyiniz kimi, qanun layihəsində, eyni zamanda, kassasiya, apellyasiya şikayətinin verilməsi ilə bağlı vətəndaşlar bəzən o müddəti buraxırdılar. O müddətin bərpası ilə bağlı yeni mexanizm təklif edilir. Əvvəl yalnız fəvqəladə hal

baş verdiyi zaman vətəndaş o müddəti bərpa etmək üçün Ali Məhkəməyə müraciət edə bilərdi. İndi isə onun iradəsindən asılı olmayan digər səbəb kimi yeni bir müddəə əlavə edilir və bu halda vətəndaşın istənilən zaman imkanı yaranır ki, artıq müddəti itirdiyi zaman müraciət etsin. Beynəlxalq tövsiyələr də nəzərə alınmaqla, həmin o müddətlər ona görə adekvat olaraq azaldılmışdır. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Kamal müəllim. Sonuncu çıxış. Arzu Nağıyev. Arzu müəllim, buyurun.

A.Nağıyev. Təşəkkür edirəm, Sahibə xanım. Hörmətli həmkarlar, mən də 25 ildən çox əməliyyat strukturlarında işlədiyimə görə bir məsələni çatdırmaq istəyirdim. Bu qanun layihəsinə səs verəcəyəm. Eyni zamanda, bu, əməliyyat işçilərinin işinə müsbət təsir edən müsbət amillərdən biridir. Hicran xanım qeyd etdi, bəzən məhkəmə orqanları əməliyyat orqanlarına tapşırıqları eyni formada göndərir ki, mütləq şəkildə istər şahid, istərsə də digərləri bunu gətirməyə nail olmağa çalışırlar. Lakin onun müşayiət olunması, daşınması, gətirilməsi, hətta bir rayondan o biri rayona aparanda həm təhlükəsizlik baxımından, həm də onun ərzaqla təminatına, demək olar ki, tam şəkildə heç kim hər hansı bir zəmanət vermir.

Məsələn, hərbi hissədə vaxtilə hansı isə cinayətin şahidi olmuş şəxs Tovuz rayonunda yaşayırsa, onu Zaqatala hərbi məhkəməsi dəvət edir. Bu insan da “BP”-nin işçisidir. Siz təsəvvür edin, onu 3 gün işdən çıxarmaq üçün və məhkəmə zalına təhvil verənə qədər hansı prosedurlar həyata keçirilməlidir. Xarici şirkət də, misal üçün, buna icazə vermir. Ona görə də düşünürəm ki, bu, çox mühüm layihədir. Audio, video, digər yazılardan istifadə etmək əməliyyat heyətinin işinə mütləq şəkildə müsbət təsir

göstərə bilər. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Arzu müəllim. Hörmətli həmkarlar, daha çıxış etmək istəyən yoxdur. İndi biz qanun layihəsinə maddələr üzrə münasibət bildirməliyik. Layihə iki maddədən ibarətdir. Ona görə də xahiş edirəm, qanun layihəsinin 1-ci maddəsinin qəbul edilməsinə səs verək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.32 dəq.)
Lehinə	90
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	90
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, zəhmət olmasa, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

İndi isə hörmətli həmkarlar, 2-ci maddəyə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.32 dəq.)
Lehinə	88
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	2
İştirak edir	90
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, Sizdə nəticələr necədir?

Ş.Şabanov. Lehinə 21 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

İndi isə hörmətli həmkarlar, qanun layihəsini ikinci oxunuşda bütövlükdə səsə qoyuram. Xahiş edirəm, münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.33 dəq.)
Lehinə	87
Əleyhinə	3
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	91
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, xahiş edirəm, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 21 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyə daxil olan növbəti üç qanun layihəsi bir oxunuşda qəbul ediləcəkdir. Beləliklə, gündəliyin 4-cü məsələsinə keçirik. Naxçıvan Muxtar Respublikasının Babək rayonunun inzibati ərazi bölgüsündə qismən dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsi müzakirəyə çıxarılır. Bu qanun layihəsinin bir oxunuşda qəbul edilməsi onunla bağlıdır ki, layihənin konseptual müzakirəsinə ehtiyac yoxdur. Məsələ barəsində məlumat vermək üçün Regional məsələlər komitəsinin sədri Siyavuş Novruzova söz verilir. Siyavuş müəllim, buyurun.

S.Novruzov, *Milli Məclisin Regional məsələlər komitəsinin sədri.*

Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sədr, hörmətli deputatlar, doğrudan da, bu qurtuluş günü ərəfəsində Naxçıvan Muxtar Respublikasında bir neçə kəndin və qəsəbənin status alması ulu öndərimizin, milli liderimizin yaratdığı bir rayona göstərilən diqqət və qayğıdır. Mən əvvəlcədən

Milli Məclis deputatlarına, buna münasibət bildirən insanlara öz təşəkkürümü bildirirəm.

Babək rayonu Naxçıvan Muxtar Respublikasında 1978-ci ildə yaranıbdır. Ümummilli liderimizin rəhbərliyi altında o vaxt Babək rayonu adı veriləndir. Mən növbəti çıxışlarımda bunun statusu ilə, yəni qanunvericiliklə deyil, bunun tam başqa, mənəvi və fəlsəfi tərəflərini də qeyd edəcəyəm. Amma qeyd etmək istərdim ki, Babək qəsəbəsinə şəhər və Azərbaycanda çox məşhur, tanınmış olan Nehrəm və Cəhri kəndlərinə isə qəsəbə statusunun verilməsi, doğrudan da, təqdirəlayiqdir. Mən qeyd etmək istərdim ki, Azərbaycanda 4248 kənd var. Bunların içərisində 4 böyük kənd var ki, 1-ci və 2-ci yerləri Nehrəmlə Cəhri tutur. Sonra Masazır və Ərkivan kəndləridir. Bu kəndlərə qəsəbə statusunun verilməsi, doğrudan da, lazımdır, layiqdir.

Blokada şəraitində olan Naxçıvan Muxtar Respublikasında ümummilli liderimizin siyasəti həmişə öndə, qabaqda olub. Prezidentimizin rəhbərliyi ilə çox böyük işlər görüldü. Naxçıvan Ali Məclisinin Sədri hörmətli Vasif Talıbovun rəhbərliyi ilə abadlıq, quruculuq, bütün işlər yüksək səviyyədə aparılır. Yəni heç vaxt hiss etməsən ki, bu, blokada şəraitində olan bir yerdir. Orada olan məktəblər, bağçalar, yollar, kənd mərkəzləri, ən müasir ATS-lərin quruluşu və digər məsələlər, internet şəbəkəsi, qaz, işıq, su – hamısı tam şəkildə təmin olunub. Bir daha qeyd edirəm ki, bunlar hörmətli Prezidentimizin diqqəti, qayğısı və Naxçıvan Ali Məclisi Sədrinin rəhbərliyi altında həyata keçirilib. Ona görə də bu qəsəbələrin, kəndlərin adlarının dəyişdirilməsi qanunvericiliyə tam uyğundur, “Ərazi quruluşu və inzibati ərazi bölgüsü haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 2.8, 5.5, 10-cu

maddələrinə tam şəkildə cavab verir. Hesab edirəm ki, biz buna səs verib qəbul etməklə bu məsələlərin, doğrudan da, indiki vaxtda, qurtuluş günü ərəfəsində vacibliyinin, daha çox həyata keçməsinin tərəfdarı olarıq. Böyük bir töhfə verərik.

Hörmətli Sədr, əgər icazə verirsinizsə, bunun bilavasitə qurtuluşla bağlılığı var. Ona görə də bunları gərək sadalayam. Sadalamasam, çünki tariximizi hər dəfə...

Sədrlik edən. Siyavuş müəllim, əlbəttə, söz verəcəyəm. Mən özüm də iclası elə Milli qurtuluş günü barəsində başladım. Buyurun.

S.Novruzov. Qanun onunla uyğundur. Onunla əlaqədar qeyd etmək istərdim ki, iki dini bayramdan başqa bizim bütün bayramlarımızın hamısı qurtuluş bayramından sonra gəlir. Əgər qurtuluş olmasaydı, bu gün biz heç bir bayramımızı qeyd edə bilməzdik. Burada, Milli Məclisdə hörmətli Eldar müəllimin təşəbbüsü ilə Milli qurtuluş günü bayram günü kimi qeyd olundu, Milli Məclis bu məsələyə qərar verdi və bu, Milli qurtuluş bayramı kimi qeyd edilir. Mən demək istəyirəm ki, qurtuluş qayıdışdan başlayır, ümummilli liderin qayıdışından, onun fəaliyyətindən, onun qurduğu bu dövlətçilikdən, dövlətdən başlayır. Mən xatırlayıram, yəni bu iki kənd haqqında indi burada təqdimat verdim. AXC–Müsavət cütlüyü ölkədə dövlət çevrilişləri üzrə mütəxəssis idilər. Oktyabrın 24-də Naxçıvanda növbəti dövlət çevrilişinə cəhd göstərəndə məhz bu iki kənd – Nehrəm və Cəhri kəndlərindən birinin əhalisi Daxili İşlər Nazirliyini, digərininki isə televiziyanı azad etdi. Ali Məclisin qarşısında durdular və imkan vermədilər. Ona görə də bu kəndlər qəsəbə statusunu almağa layiqdir.

İkinci bir məsələ. Hələ əsrin əvvəlində Andranik türk

ordusundan qovulduqdan sonra iki kəndə – Nehrəmə və Cəhriyə girə bilməyib. Hər iki kənddə də ona qarşı müqavimət göstərdilər. Bir qarış da torpaq verilməyib, Andranikin qoşunları o kəndlərə bir addım da daxil ola bilməyiblər. Bu da bir tarixdir.

Azərbaycanda 215 nəfər Milli Qəhrəman var. 121 nəfər Sovet İttifaqı Qəhrəmanı var, sonra bu adı daha 2 nəfər alıb, 123 nəfərdir. Onların 42-si azərbaycanlıdır. 1 nəfər Cəhri kəndindəndir. 42-dən 1-i, Qəzənfər Əkbərov Böyük Vətən Müharibəsində Sovet İttifaqı Qəhrəmanı olub. Mən Qanunu təqdim etməklə yanaşı, onun fəlsəfəsini də demək istəyirəm ki, o kəndlərə nəyə görə qəsəbə statusu verilir. Dövlətçilik tarixində, dövlətçilik, müstəqillik yolunda bu kəndlərin və Babək qəsəbəsinin, indi siz səs versəniz, şəhər olacaqdır, atdığı addımlar böyük olubdur.

Mən qeyd etmək istəyirdim ki, ümummillə liderimizlə bağlı bu kəndin xatirələri çox böyükdür. Düzdür, burada Ayaz Mütəllibova “bəh-bəh” ilə pənsiya, təqaüd, maşın və sair ayırdıq. Heydər Əliyevə ən çətin anında Bakı şəhərində ikiotaqlı mənzil vermədi. Bakını tikən, quran, yaradan insana ikiotaqlı mənzil vermədi ki, Heydər Əliyev qalsın. Naxçıvana gedəndə o çətin anda Nehrəm kəndinin camaatı Heydər Əliyevi Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə və Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisinə deputat seçdi. Yəni bütün bu çətinliklərin hamısını biz ona görə qurtuluşla bağlayırıq ki, bu yolları keçmişik. İndi mənəvi dəyərlərdən danışırlar. Hansı mənəvi dəyərdən danışırsınız ki, bu boyda Azərbaycanı tikən, quran, yaradan bir insana qarşı indi qurtuluş gününü başqa ad altında təqdim etməyə çalışırlar. Biz də susmalıyıq, danışmamalıyıq, sözü müzə deməməliyik. Niyə? Bizim alnımız açıq, üzümüz ağdır. Biz xilas etmişik. Ulu

öndər bu camaatı gəlib xilas edib. Surətin bir batalyonunun qabağından qaçanlar indi qəhrəmanlıq epopeyası danışirlar.

Mənim çox yaxşı xatirimdədir, 1992-ci il mayın 28-də “Ümid” körpüsünün açılışında idik. Hörmətli Ziyafət müəllim burada iştirak edir. Murtuz müəllim, Ziyafət müəllim və mən ümummilli liderin qəbulunda idik. Süleyman Dəmirəl də həmin vaxt körpünün açılışına gəlmişdi. Ziyafət müəllim ümummilli liderə bir sual verdi ki, Azərbaycan belə bir vəziyyətə düşüb, Siz nə edə bilərsiniz? Biz gənc nəslin nümayəndələriyik. O cavab verdi ki, mən gəlib Azərbaycanı düzəldə bilərəm. Gəldi də, Azərbaycanı düzəltdi də. Bu gün, biz, bax, bu cür müstəqil, gözəl, inkişaf etmiş Azərbaycanda yaşayırıq. Qurtuluş, inkişaf, tərəqqi budur. Hər bir insan, hesab edirəm ki, ümummilli liderin ənənəsini, qoyduğu yolu davam etdirməlidir.

Mən Babək rayonu haqqında danışmaq istəyirəm. İndi Zahid müəllim tədqiqatlar aparır, araşdırır. “Babək” filmi çəkilən ərəfədə ümummilli lider Ziya Bünyadova dedi ki, belə bir film çəkilməlidir. O da dedi ki, axı Babək haqqında ziddiyyətli fikirlər var. Bir qrup alim fərqli danışır. Ulu öndər dedi, sən elə et ki, Babək azərbaycanlı olsun. Bu, Heydər Əliyevin Azərbaycana böyük töhfəsi idi.

Gəncədə dövlət çevrilişi baş qaldırmışdı. Heydər Əliyev Gəncənin iki rayonuna ad verilməsi üçün alimləri, üləmaları toplayır. Biri “Kosmos”, digəri “Yupiter” deyir. Bilirsiniz, elə düşüncəli insan çoxdur. Ulu öndər soruşdu ki, Gəncənin nailiyyəti nədən ibarətdir? Gəncə Nizami Gəncəvini yetişdirib və orada Kəpəz dağı var. İkisinin də adını bu iki rayona verin. Heydər Əliyev belə azərbaycanlı idi. *(Alqışlar.)*

İndi ata-anasını tanımayanlar Heydər Əliyevin azərbay-

cançılığına şübhə edirlər. Faktlar çoxdur. Mən vaxtınızı alıb hamısını danışmaq istəmirəm.

Hörmətli Əli müəllim orada əyləşib. Əli müəllimlə də bağlı bir xatirəni deyə bilərəm. Zakir Zeynalov rəhmətə getmişdi, Əli müəllim həmin vaxt Hüquq siyasəti komitəsində müavin idi. Hüquq siyasəti komitəsinin sədr müavini kimi Əli müəllim Heydər Əliyevin qarşısında Avropa Şurası ilə bağlı məruzə edirdi. O soruşdu ki, bu kimdir? Dedilər, müavindir. Dedi ki, niyə indiyə qədər müavindir? Yəni ulu öndərin bir kəlmə sözü kifayət idi. Sonra Əli müəllim komitə sədri oldu.

Deməli, Məhəmməd Füzuli sözün nəzəriyyəsini yazıbsa, Heydər Əliyev sözün praktikasını həyata keçirib. Biz canımızla, qanımızla bu yolda, bu mübarizədə, bu mücadilədə Heydər Əliyev yolundayıq, bu yolu davam elədirəcəyik, cənab Prezidentimizin yanında, onun dəstəyindəyik, Birinci vitse-prezidentimizin dəstəyindəyik və bu yoldan bizi heç kim döndərə bilməz. Sağ olun. *(Alqışlar.)*

Sədrlik edən. Siyavuş müəllim, çox sağ olun. İclasın əvvəlində dediyim sözlərə Siz çox böyük dəstək oldunuz. Mən çıxışında demişdim, bu zalda çoxsaylı insanlar var ki, o günlərin canlı şahidləridir. Sizin danışdıqlarınızın hamısı elə mənim sözlərimin təsdiqi oldu.

Hörmətli həmkarlar, bu mövzunun davamı olaraq deyim ki, bu gün siz videoçarx izlədiniz. Mən, sadəcə, deməyi unuttum ki, bu videoçarx bizim Mətbuat şöbəsi tərəfindən hazırlanmışdır. Ümumiyyətlə, bu 3 ayda burada göstərilən videoçarxların hamısını Mətbuat şöbəsi hazırlamışdır. Onu da deyim, bu çarxı 1 günə hazırladılar ki, biz 15 iyun tarixini, sadəcə, sözlə deyil, həm də canlı kadrlarla izləyək.

İndi isə Fəzail müəllim, Siyavuş müəllimdən sonra

çıxış etmək istəyirsiniz?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. İmkan var, buyurun.

F.Ağamalı. Sağ olun. Təşəkkür edirəm. Çox hörmətli xanım Sədr, imkan yaratdığınıza görə minnətdaram. Əlbəttə, Siyavuş müəllim çox ciddi xarakter daşıyan arqumentə, fakta söykənərək çıxış etdi. O, həmin dövrdə ulu öndərimizə bütün imkanları ilə, gücü ilə, sədaqətlə xidmət eləyən oğullarımızdan, övladlarımızdan, siyasətçilərimizdən biridir. Ona görə də Siyavuş müəllim kimi insanlara hörmət bəsləmək bizim borcumuzdur. Mən həmin dövrü xatırlayıram və Siyavuş müəllimin söyləmiş olduğu fikirlərlə tam şərikəm, bərabərəm. Bu baxımdan, onun fikirləri tamamilə reallığı özündə ifadə edir.

Təqdim edilmiş qanun layihəsinin, əslində, mahiyyətində, kökündə yenə də Heydər Əliyev fenomeni dayanır. Babək rayonu 1978-ci ildə ulu öndərimizin təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə reallaşa bildi. Mən həmin dövrdə Naxçıvan şəhərində Naxçıvan Dövlət Pedaqoji İnstitutunda müəllim kimi çalışırdım və bu addım, mən deyərdim ki, Naxçıvan ziyalıları, əhalisi tərəfindən çox yüksək dəyərləndirildi və yüksək qiymətləndirildi. Burada Siyavuş müəllimin söylədiyi kimi, o tarixi adların Azərbaycana qaytarılması, onların dəyərləndirilməsi, qiymətləndirilməsi bu günümüzdə hesablanmış olan bir addım idi. Bu, əlbəttə, son dərəcə fəxrediləsi bir tarixdir.

Mən Nehrəm və Cəhri kəndləri haqqında fikrimi ifadə etmək istəyirəm. Nehrəm və Cəhri kəndlərinin əhalisi, ümumiyyətlə, həm Naxçıvan Muxtar Respublikasında, həm də Azərbaycanda gedən ictimai-siyasi proseslərdə son dərəcə ciddi söz sahibi olub. Söhbət müasir Azərbaycan dövlətinin tarixindən, milli azadlıq uğrunda mübari-

zədən, Azərbaycanın və eyni zamanda, Naxçıvanın ərazi bütövlüyünün qorunması uğrunda müharibədən gedir ki, həmin müharibədə blokada şəraitində olan Naxçıvanda döyüşlərdə nehrəmlilərin və cəhrililərin xüsusi çəkisi böyük idi. Bu kəndlərin insanları qəhrəmanlıq tarixinə, qəhrəmanlıq genetikasına söykənərək öz əməllərini bu günə qədər yaşatmaqdadır.

1990-cı illərin əvvəllərində antimillə qüvvələr ulu öndərimizin Bakıda yaşamasına imkan verməyəndə o, Naxçıvana qayıtdı, yenə də onun arxasında, əsasən, bu kəndlər dayandı. Nehrəm kəndi, Siyavuş müəllimin dediyi kimi, ulu öndərimizin böyük siyasətə gəlməsində çox böyük fədakarlıq göstərdi. Mən bunları yaxşı xatırlayıram. Həm Naxçıvan Ali Məclisinə, həm də Azərbaycan Ali Sovetinə onun deputat mandatını məhz Nehrəm camaatı verdi.

Ona görə də Nehrəm və Cəhri camaatını, əlbəttə, Naxçıvan Muxtar Respublikasından ayırmaq istəməzdim, onların xüsusi yerini, rolunu qiymətləndirərək onlara fürsətdən istifadə edib, bu gün minnətdarlıq fikirlərimi də ifadə etmək istəyirəm. Ona görə, hörmətli Sədr, göstərilən arqumentlərə görə Babək rayonu şəhər statusuna, Nehrəm və Cəhri kəndləri isə qəsəbə statusuna layiqdirlər. Həm də siyasi, mənəvi baxımdan onların buna tamamilə haqqı çatır. Ona görə də dəyərli həmkarlarımdan xahiş edirəm ki, təqdim olunan layihəyə müsbət fikir ifadə etsinlər. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Hörmətli həmkarlar, daha çıxış edən yoxdur və mən qanun layihəsini səsə qoyuram. Bir oxunuşdadır, yadınıza salıram, ona görə də səsə qoyuram. Xahiş edirəm, münasibət bildirin.

Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	89
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, xahiş edirəm, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qanun layihəsi qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin 5-ci məsələsi “Sanitariya-epidemioloji salamatlıq haqqında”, “Yerin təkli haqqında” və “Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Qeyd edirəm ki, layihə uyğunlaşdırma xarakteri daşıyır. Məsələyə dair məlumat vermək üçün mən Səhiyyə komitəsinin sədri Əhliman Əmiraslanova söz vermək istəyirəm. Əhliman müəllim, buyurun.

Ə.Əmiraslanov, *Milli Məclisin Səhiyyə komitəsinin sədri.*

Çox hörmətli Sədr, hörmətli həmkarlar, “Sanitariya-epidemioloji salamatlıq haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 18-ci maddəsinə aşağıdakı məzmununda 3-cü hissənin əlavə edilməsi təklif olunur:

“Radioaktiv və ionlaşdırıcı şüalar verən maddələrin tullantılarının zərərsizləşdirilməsi (basdırılması), emalı sahəsində müəssisələrin, habelə bu fəaliyyətlə bağlı digər obyektlərin layihələndirilməsi və fəaliyyəti zamanı ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi “Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi haqqında” və “Əhalinin radiasiya təhlükəsizliyi haqqında” Azərbaycan Respublikası qanunlarının tələblərinə uyğun həyata keçirilməlidir.

Digər dəyişiklik “Yerin təki haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun 21-ci maddəsinin I hissəsinin 15-ci abzasının aşağıdakı redaksiyada verilməsi təklif olunur:

“Balıqçılıq su obyektlərinin vəziyyətinə təsir edə bilən işlərin aparılması, müəssisələrin, qurğuların və digər obyektlərin tikintisi və yenidən qurulması layihələrinin dövlət ekoloji ekspertizasının “Balıqçılıq haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun 28-ci maddəsinə uyğun olaraq keçirilməsi”.

Digər, üçüncü təklif odur ki, “Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 44-cü maddəsinə aşağıdakı məzmununda 2-1-ci hissənin əlavə edilməsi təklif olunur:

“Radioaktiv və ionlaşdırıcı şüalar verən maddələrin tullantılarının zərərsizləşdirilməsi (basdırılması), emalı sahəsində müəssisələrin, habelə bu fəaliyyətlə bağlı digər obyektlərin layihələndirilməsi və fəaliyyəti zamanı ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi “Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi haqqında” və “Əhalinin radiasiya təhlükəsizliyi haqqında” Azərbaycan Respublikası qanunlarının tələblərinə uyğun həyata keçirilir”.

Sahibə xanım, Sizin də qeyd etdiyiniz kimi, bu qanunlarda edilən dəyişikliklər uyğunlaşdırma xarakteri daşıyır. Deputat həmkarlarımdan xahiş edirəm ki, bu dəyişiklikləri dəstəkləsinlər. Sağ olun.

Sədrlik edən. Əhliman müəllim, çox sağ olun. Sadiq müəllim, bu qanun layihəsinə sizin komitədə baxılıb. Siz söz demək istəyirsinizmi?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Buyurun.

S.Qurbanov. Çox təşəkkür edirəm. Əhliman müəllim

qanun layihəsinin izahatını bütünlüklə verdi. Bizim komitəmizdə də buna baxılmış və tövsiyə olunmuşdur ki, burada müzakirəyə çıxarılsın. Sadəcə, suallar olarsa, cavablandırmağa hazırıq. Xüsusi izahat verməyə ehtiyac qalmadı.

Sədrlik edən. Sadiq müəllim, çox sağ olun. Aqil Abbas, buyurun.

A.Abbas. Təşəkkür edirəm, Sahibə xanım. Bir söz demək istəyirdim. Ona görə söz aldım. Yəni elə bununla da bağlıdır. Əvvəla, qanun layihəsinə səs verirəm. Burada “salamatlıq” sözünü oxudum, ona görə söz aldım. Sahibə xanım, indi pandemiya dövrü, karantinlər, hamısını qəbul edirik və hamısına da əməl etməyə borcluyuq. Bu barədə də maarifləndirmə aparmaq bizim, ziyalılardan vəzifəsidir. Məsələnin başqa bir tərəfi var. Yaydır, söhbət gedir ki, Bakıda 40-41, hətta 45 dərəcə istilik olacaq.

Çox adamın, elə mən qarışıq, kənd-kəsəkdə qohum-əqrəbasının ev-eşiyi var. Deyək ki, Zaqatalada, Tovuzda, Daşkəsəndə, yəni belə ərazilərdə heç bir risk yoxdur. Kim isə gedib özünə ev tutar, balalarını ora aparar, bu istidə saxlamaz, ailəsini aparar, qayıdıb gələr, işini işləyər. Yaxud burada heç işi yoxdursa, öz kəndinə gedər. Yəni burada söhbət Bakı qeydiyyatında olan adamlardan gedir.

Olmaz ki, hökumət icazə versin, Bakı qeydiyyatında olan adam ya ailəsini kəndə aparsın, ya da orada kirayə ev tutsun. Artıq bəzi yerlərdə otellər, koteclər də işləyir. Yaxud da ailəsini əmisinin, dayısının, cijisinin evində yerləşdirsin. Burada nə var ki? Sağlam adamdır, ailəsini aparıb qoyar, işinə qayıdar.

Çox xahiş edirəm, Sahibə xanım, hökumət bu barədə fikirləşsin. Həm şəhərin yükü azalar, həm də uşaqlar sərin hava alar. Bilirsiniz, dənizə də aparmaq mümkün deyil. Özü də indi Umayra xanım deyir ki, əhali saat 11-dən 5-ə

qədər evdən çölə çıxmasın, günün isti vaxtıdır, həmin vaxt uşaq da, böyük də xəstələnə bilər. Mənim fikrim bu idi, təşəkkür edirəm. Sizdən də dəstək gözləyirəm, xahiş edirəm. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Hörmətli həmkarlar, qanun layihəsini səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.56 dəq.)
Lehinə	87
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	87
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, Sizdə vəziyyət necədir?

Ş.Şabanov. Lehinə 18 nəfər səs vermişdir.

Sədrlik edən. Sağ olun. Qəbul edildi.

İndi isə hörmətli həmkarlar, gündəliyin 6-cı məsələsinə keçirik. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində, Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsində, “Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” və “Reklam haqqında” qanunlarda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi müzakirəyə çıxarılır. Bunu da qeyd edirəm ki, layihə dəqiqləşdirmə xarakteri daşıyır. Məsələyə dair məlumat vermək üçün Milli Məclis Sədrinin birinci müavini, Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin sədri Əli Hüseynliyə söz vermək istəyirəm. Əli müəllim, buyurun.

Ə.Hüseynli, *Milli Məclis Sədrinin birinci müavini, Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun, hörmətli Sahibə xanım. Tamamilə haqlısınız, bu layihə dəqiqləşdirmə xarakteri daşıyır. Belə ki,

tikinti sahəsində islahatlar həyata keçirən orqanların, qurumların bu layihədə dəqiqləşdirilməsi gədir.

Mən, sadəcə, bir məsələyə diqqət yetirmək istəyirəm. Bir neçə iclas bundan əvvəl də hörmətli həmkarlarımız bu məsələyə toxunmuşdu. Bilirsiniz ki, bizim qanunvericiliyimizdə uzun dövrdür, “müvafiq qanunvericilik orqanı” ifadəsindən istifadə edirik. Bu da təbiidir. Çünki hakimiyyət qolları bir-birinin səlahiyyətinə müdaxilə etməməlidir. Bu ifadə məhz buna imkan verir. 2018-ci ildən isə biz “müvafiq icra hakimiyyətinin müəyyən etdiyi orqan (qurum)” ifadəsini də artıq qanunvericiliyə gətirmişik. Burada da məqsəd cənab Prezident tərəfindən müəyyən səlahiyyətlərin digər quruma asanlıqla ötürülməsidir. Məhz bu ifadələr, hörmətli Sədr, burada yer alır.

Demək istəyirəm ki, bu ifadələrin, yəni hansı orqan, hansı qurum olması cənab Prezidentin müvafiq fərmanı ilə müəyyən olunur. Bu Qanunun mənasında, yəni Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsi ilə bağlı orqanlar İçərişəhər, Dənizkənarı Bulvar İdarəsi, MİDA təşkilatı və Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsidir. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Əli müəllim. Qanun layihəsinə İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsində də baxılıb və komitənin rəyi barədə məlumat vermək üçün komitənin üzvü Məzahir Əfəndiyevə söz vermək istəyirəm. Məzahir müəllim, buyurun.

M.Əfəndiyev, *Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin üzvü.*

Hörmətli Sahibə xanım, söz verdiyinizə görə təşəkkür edirəm. Hörmətli millət vəkilləri, artıq qeyd olunduğu kimi, qanun layihəsi dəqiqləşdirmə və uyğunlaşdırma məqsədi ilə hazırlanmışdır. Komitə üzvləri də tövsiyə etmişlər ki, millət vəkilləri bu qanun layihəsinə səs versinlər.

Fürsətdən istifadə edərək, mən də çox dəyərli millət vəkillərimizin 15 iyun – Milli qurtuluş günü münasibəti ilə söylədikləri təbriklərinə qoşuluram. Özümə şərəf bilirəm ki, mən də bu yüksək kürsüdən Azərbaycan xalqını məhz Milli qurtuluş bayramı münasibəti ilə təbrik edirəm. Bir daha xalqımızı təbrik edirəm. Bütün azərbaycanlıları təbrik edirəm. Düşünürəm ki, Milli qurtuluş günü bütün Azərbaycan xalqı tərəfindən bundan sonra da yüksək əhval-ruhiyyə ilə qeyd olunacaq. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Çıxış etmək istəyən yoxdur. Mən layihəni səsə qoyuram. Buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.00 dəq.)
Lehinə	88
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	88
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, Sizdə vəziyyət necədir?

Ş.Şabanov. 19 nəfər lehinə səs vermişdir.

Sədrlik edən. Sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin sonuncu, 7-ci məsələsi “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Layihə birinci oxunuşda müzakirəyə təqdim edilir. Məsələyə dair məlumat vermək üçün İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin üzvü Anar Məmmədova söz verirəm. Anar müəllim, buyurun.

A.Məmmədov, *Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin üzvü.*

Hörmətli Sədr, hörmətli həmkarlar, hər birinizi salamlayıram. Bildiyiniz kimi, “Əhalinin sağlamlığının qorunması haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə 2019-cu il 27 iyun tarixli Qanun ilə tibb müəssisələrinin akkreditasiyası nəzərdə tutulmuşdur. Adıçəkilən Qanunda nəzərdə tutulmuşdur ki, tibb müəssisələrinin akkreditasiyasına görə “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə müəyyən edilmiş məbləğdə dövlət rüsumu tutulsun. Həmin Qanuna uyğun olaraq, “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik layihəsi hazırlanmışdır. 2020-ci il 2 iyun tarixində cənab Prezident imzaladığı Fərmanla tibb müəssisələrinin akkreditasiyasını Tibbi Ərazi Bölmələrini İdarəetmə Birliyi tabeliyində olan tibb müəssisələrinə münasibətdə həyata keçirən orqan kimi İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyi, digər tibb müəssisələrinə münasibətdə isə Səhiyyə Nazirliyi müəyyən olunub. Əhalinin sağlamlığının qorunması haqqında akkreditasiyanın keçirilməsi ilə bağlı əsas prinsiplər müəyyən olunsada, onun qaydalarının müəyyən olunması Nazirlər Kabinetinə həvalə olunub.

Həmin Qanuna qeyd olaraq, tibb müəssisələrinin akkreditasiyasına görə dövlət rüsumunun dərəcəsi “Dövlət rüsumu haqqında” Qanunla müəyyən olunub. Qanun layihəsində qeyd olunur ki, ambulator xidmət göstərən tibb müəssisələri üçün baza qiyməti kimi 2000 manat müəyyənləşdirilib və o, regionlara görə diferensiallaşdırılır. Bakı şəhərində 100 faiz, Sumqayıt, Gəncə, Mingəçevir, Şirvan şəhərləri və Abşeron rayonları üzrə 70 faiz təyin olunub. Yəni 1400 manat olacaq. Digər rayonlar üzrə isə

2000 manatın 50 faizi olacaq. Stasionar xidmət göstərən tibb müəssisələri üzrə isə baza qiyməti 4 min manat müəyyənləşdirilir. Burada regional prinsip deyil, çarpayı sayına görə prinsip əsas götürülərək müəyyən olunur.

Tibb müəssisələrinin akkreditasiyası hər 5 ildən bir həyata keçirilir və akkreditasiyadan keçən tibb müəssisələrinə akkreditasiya haqqında şəhadətnamə verilir. Akkreditasiyanın keçirilməsi, ölkə miqyasında icbari tibbi sığortanın keçirilməsi çox aktual və əhəmiyyətlidir, yüksək keyfiyyətli tibbi xidmət göstərən müəssisələr tərəfindən müayinə və müalicə üçün seçim hüququnun təmin edilməsidir. Təklif olunan dəyişiklik komitəmizdə müzakirə edilmiş və həmkarlarımız tərəfindən dəstəklənmişdir. Hörmətli millət vəkilləri, bu layihəni dəstəkləməyinizi xahiş edirik. Diqqətinizə görə minnətdaram.

Sədrlik edən. Sağ olun, Anar müəllim. Əhliman müəllim, qanun layihəsinə Sizin komitədə də baxılıb. Buyurun.

Ə.Əmiraslanov. Mən də hesab edirəm ki, müzakirə olunan qanun layihəsi son dərəcə böyük, praktik əhəmiyyət kəsb eləyən bir qanun layihəsidir. Çünki indiyə qədər tibb müəssisələrinin akkreditasiya məsələsi öz həllini tapmamışdı və bu akkreditasiyanın həyata keçirilməsi əhaliyə göstərilən tibbi xidmətin keyfiyyətinin yüksəlməsinə xidmət edəcək. Çünki bu gün ölkəmizdə həm özəl, həm də dövlət tibb müəssisələri fəaliyyət göstərir. Onların fəaliyyətinə 5 ildən bir nəzər salınacaq. Bu və ya digər tibb müəssisəsinin hansı tibbi xidməti yüksək səviyyədə həyata keçirə bilməsi müəyyən olşəcək. Tibb müəssisəsi bu və ya digər xidməti həyata keçirə bilmirsə, o fəaliyyət dayandırılacaq, yaxud da yeni tibbi xidmətin həyata keçirilməsinə icazə veriləcək.

Ona görə mən bu qanun layihəsini dəstəkləyirəm. Bi-

zim komitədə bu qanun layihəsi geniş müzakirə olundu və Milli Məclisin plenar iclasına tövsiyə olundu. Mən millət vəkillərindən bu qanun layihəsini dəstəkləmələrini xahiş edirəm. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Əhliman müəllim. Çıxış etmək istəyən yoxdursa, mən layihəni səsə qoyuram, münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.05 dəq.)
Lehinə	88
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	88
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, Sizdə vəziyyət necədir?

Ş.Şabanov. 20 nəfər lehinə səs vermişdir.

Sədrlik edən. Sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, bizim gündəlik məsələlərimiz bitdi.

Əgər başqa çıxış etmək istəyən yoxdursa, xahiş edirəm...

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. 16 nəfər, 17 nəfər. Xahiş edirəm, nəzərə alın ki, biz bu gün fasiləsiz işləyirik. 3 dəqiqə. 17 nəfər yazılıb. Fazil Mustafa, buyurun.

F.Mustafa. Çox sağ olun, hörmətli xanım Sədr. Mən burada səslənən bəzi fikirlərə öz münasibətimi bildirmək istəyirəm. Burada görünür ki, bəzi deputat həmkarlarımız mətbuatı izləmirlər. Elə bilirlər, bəlkə də heç kimin cavabı verilmir. Cəmil Həsənlinin həmin çıxışı ilə bağlı bizim “20 yanvar dalanı” adlı bir yazımız çıxıbdir. O da 10-dan artıq saytda gedibdir. Milli Şuranın zoomağzasında olan

bu müzakirələrə biz çox əsaslı münasibət bildirmişik. Yəni bu, o deməkdir ki, Azərbaycanda heç bir şəxsiyyətsiz adam xaricdə oturmağından asılı olmayaraq, düşünməsin, başqalarına hücum edəcəkdir və onların hansı isə bir söz kasadlığı olacaq, onlara cavab verməsin.

Mən, ümumiyyətlə, müxalifətlə bağlı siyasətin yenidən gözdən keçirilməsinin tərəfdarıyam. Biz bəzi çərçivələri yenidən elə tərtib etməliyik ki, Azərbaycan müxalifətinin standartlarına uyğun olan insanlar, radikal və ya başqa cinahda olanlar xaricdə olan qaragüruhçularla, ümumiyyətlə, məsuliyyətsiz, dövlətin taleyini düşünməyən insanlarla birləşməyə cəhd etməsinlər. Onlara yeni platforma təklif etmək lazımdır. Çünki siyasətlə məşğul olan adamların küçə adamından fərqi odur ki, onlar ən az dövlətin nə olduğunu anlamalıdırlar. Hakimiyyətə qarşı mübarizənin dövlətə qarşı mübarizə olmadığı fikrini özlərinə qəbul etdirməlidirlər. Biz bu standartları hər halda təklif etməliyik. Yeni bir siyasət formalaşdı, başladı. Təbii ki, koronavirusun mane olduğu proses var.

Çox hörmətli Ədalət Vəliyev Prezident Aparatında şöbə müdiri təyin olunandan sonra Prezidentin tapşırığı ilə bütün partiyalara mesaj göndərdi, dialoq üçün addımlar atdı. Məncə, burada yorulmaq olmaz. Biz bu addımları artırmalıyıq ki, siyasi çevrədə olan siyasi mühitin adamları məhz bu cür sosial şəbəkədə, başqa yerlərdə platforma olmadığına görə digər cinaha kaymasınlar, ora getməsinlər. Biz bunun yollarını doğru tapsaq, məncə, Azərbaycanda müxalifətçiliyin bütün formalarının fəaliyyət göstərməsinə imkan tanımış olarıq. Bir şeyi xatırlatmaq istəyirəm ki, Əbdülhəmid vaxtilə öz opponentlərinə qohumları vasitəsi ilə pul göndərirdi. Deyirdilər, niyə bunu edirsən? Deyirdi ki, onlar, ola bilər, aclıqdan məcbur olub xarici

kəşfiyyata müraciət edərlər, oradan pul alarlar, heç olmasa, öz dövlətimizə bağlı olsunlar.

Sədrlik edən. Tahir Kərimli, buyurun.

T.Kərimli. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sədr, hörmətli deputatlar, bu mövzu ilə bağlı danışmazdan əvvəl, bilirəm ki, Azərbaycan hakimiyyəti xaricdəki vətəndaşlarımızın koronavirusla bağlı ölkəyə gətirilməsi ilə əlaqədar kifayət qədər işlər görür. Amma Dağıstanda da 800-dən yuxarı insanımız var. Bu və ya digər səbəbdən gedib qalıblar. Bir nəfər – Həsənova Bəsti Qasım qızı Moskvadadır, 93 yaşı var, qayıda bilmir. Mənim müvafiq təşkilatlardan xahişim var, bu məsələ ilə ciddi məşğul olsunlar. Dövlətimizin apardığı siyasətə xələl gətirməsinlər.

Fazil bəy dedi ki, cavab vermişik. Doğrudan, cavab vermişik. Bir məsələni deyim ki, namərd özgədən görər, mərd özündən görər. Biz əgər müxalifət işi üçün yaşamışıqsa da, uduzmuşuqsa da, bunun səbəblərini birinci növbədə özümüzdə axtarmalıyıq. Nəyə görə müxalifət 27 ildir qalib gələ bilmir? İndi elə bir vəziyyətdədir, demək olar ki, hər bir orqan və digər mütəxəssisləri yox dərəcədədir. Hansı komanda ilə hakimiyyətə gəlib idarə etmək istəyirsən? Niyə bu günə düşdün? Çünki bu müxalifətçiliyin bünövrəsi əyri qoyulub.

Məgər biz özümüz, xalqımız da, bizim AXC hakimiyyətinin rəhbərliyi özü dost kimi, xilaskar kimi Heydər Əliyevi dəvət etmədi? Dəvət etdi. Bunun üçün özünün dost, xilaskar kimi qəbul etdiyi adamlara, öz komandasına, bizə dedi ki, vəzifənizi dondurun, müxalifət olun, mən qayıdıb gələcəyəm. Bu, yalançı müxalifətçilik idi. Məgər ona kimi YAP bizi söyürdü? Məgər ona kimi indiki hakimiyyət bizə pis söz deyirdi, hakimiyyəti, yeri gələndə, həmişə dəstəkləyirdi. Ayıbı özümüzdə axtaraq. Dostu

qova-qova, axı sən xilaskar kimi qəbul etdiyın bir adamı dəvət etmişən, ağsaqqal adam başda durur, öz komandana deyirsən, vəzifəni dondur.

Yeri gəlmişkən, mən dondurmamışam, adımlı elə “dondurmuş” deyirlər. Mən istefa vermişəm. Bəs bu insafsızlıqdır axı. İndi söyləyəndə mənim də ürəyim ağrıyır. Əlbəttə, ürəyim ağrıyır. Bir neçə qrup, xüsusən dialoqa gedənləri, bizləri söyənələr var. Onlar cığal, heç bir qabiliyyəti olmayan, söyüşkən müxalifət, o Milli Şurada olanların hamısı iqtidarda olublar, bax, bu parlamentdə oturublar. Onlar vəzifədən gedən kimi əjdaha olurlar. Ona görə deyirəm, ayıbı özümüzə axtaraq. Heydər Əliyev bu gün bizə 50 milyardan artıq valyuta ehtiyatı ilə, ordusu ilə bir dövlət qurub gedib, ondan hamımız, o cümlədən müxalifət də, xalq da bəhrələnirik. Gəlin, nə qədər gec deyil, ətəyinizdən daşı tökün, hakimiyyətə gəlmək imkanınız sıfırdır. Gəlin, birləşək, kömək edək və aramızda da belə narahət söhbətlər olmasın. O mütəxəssisləri də kənara qoymayaq. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Tahir müəllim, çox sağ olun. Əli Məsimli, buyurun.

Ə.Məsimli. Çox sağ olun, hörmətli Sədr. 2020-ci ildə parlament seçkiləri keçirilib. Eyni zamanda, çox ekstremal bir il yaşayırıq. Ona görə mən təklif edirəm ki, yaranmış situasiyadan asılı olaraq həm 2020-ci ildə parlament seçkilərinin keçirilməsi zamanı seçicilərin qaldırdığı məsələlər, həm də təşəkkür edirəm ki, geniş imkanlar yaratmışınız, cari məsələlərdə qaldırılan məsələlərlə bağlı 2020-ci ilin dövlət investisiya proqramına yenidən baxılsın, burada qaldırılan məsələlər sistemləşdirilsin və həmin məsələlərin həlli sürətləndirilsin. Ona görə ki, ertələməyi, gözləməyi tələb etməyən xeyli dərəcədə məsələlər var. Qaldırılan

məsələlər də bunu sübut etdi. Məsələn, su təchizatı ilə bağlı məsələ təkəcə Şəkiyə aid deyil, Azərbaycanın bütün kəndlərinə aiddir. Qazlaşma ilə bağlı, məsələn, keçən dəfə Zaqatala deputatı da burada qeyd etdi ki, qazlaşmanın intensivləşdirilməsi lazımdır. Amma təkəcə Zaqatalada deyil, Şəkidə də qazlaşdırılma, deyildiyi kimi, 98 faiz deyil, abonentə görə təxminən 85 faizdir. Amma ərazilər, məntəqələr üzrə bu, 65 faizdir, yəni 72 yaşayış məntəqəsindən 47-si qazlaşdırılıb, 25-i hələ qazlaşdırılmayıb.

Ona görə təklif edirəm, aidiyyəti orqanlar, xüsusən də Şəki–Qax yolu boyu olan o məntəqələrin də qazlaşdırılmasını sürətləndirsin ki, meşələrin qırılması məsələsi təxirə salınsın, yaxud da bu istiqamətdə ekoloji tarazlığın pozulması aradan qalxsın. Ona görə ki, bu, daha çox vəsait tələb edir.

Bu gün mənə gələn bir teleqramı da qeyd etmək istəyirəm. Deməli, Şəkinin Şorsu kəndinə dolu düşüb. Bunun nəticəsində Şorsu kəndində yaşayan 130 pay torpağın 300 hektara qədər əkin sahəsinə güclü ziyan dəyib. Bu, təkəcə Şorsuda deyil, sabah başqa bir kənddə, qonşu rayonlarda da ola bilər. Ona görə Şəki rayonunda dağılan stansiyanın fəaliyyətinin bərpa edilməsini, bir də həmin insanlara qanunvericiliklə müəyyən olunmuş sığorta mexanizmi vasitəsi ilə təcili kömək göstərilməsini vacib hesab edirəm. Bu, çox ciddi məsələlərdir. Çünki həmin insanlar bu gün böyük itkilərə məruz qalıblar. İndiki ekstremal şəraitdə bu, onların gəlirlərini itirməsi deməkdir. Xahiş edirəm, aidiyyəti qurumlar bu məsələyə diqqət etsinlər.

Bir də, hazırda ciddi məsələlərdən biri də uşaqlara qayğıdır. Çox təəssüflər olsun ki, bir sıra məhsulların, uşaq yeməklərinin qiyməti sürətlə qalxır. Hesab edirəm, aidiyyəti orqanlar bu istiqamətdə...

Sədrlik edən. Sağ olun. Sadiq Qurbanov. Sadiq müəllim, sualınız var?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. 1 dəqiqə, buyurun.

S.Qurbanov. Çox sağ olun, dəyərli Sahibə xanım. Sadəcə, dəqiqləşdirmək istədim ki, Siz bayaq mövzu ətrafında, yəni ümummilli liderimizin hakimiyyətə qayıdışı, qurtuluşla əlaqədar dediniz, kim istəyirsə, danışar. Buna cari məsələlər kimi münasibət bildirək? Onu aydınlaşdırmaq istədim. Həmkarlarımız cari məsələlərlə bağlı danışır, ona görə sual vermək məcburiyyətində qaldım.

Sədrlik edən. Bu gün təklif olundu ki, bir az vaxt uzadılsın. Ancaq bizim qonaqlarımız da var idi, gördünüz. Gündəlikdə də 7 məsələ var idi. Dedik ki, cari məsələlər olsun. Kim çıxış etmək istəyir? İndi artıq 17 nəfər oldu. Nəzərə alın ki, biz bu gün fasiləsiz işləyirik. Qüdrət Həsənzadə. Qüdrət müəllim, buyurun.

Q.Həsənzadə. Sahibə xanım, çox təşəkkür edirəm. Bilirəm ki, hamımız yorulmuşuq. Amma elə məsələlər var ki, onlar barədə mütləq danışmaq lazımdır. Əvvəla, mən Musa Quliyevin çıxışından çox təəssüfləndim. Ona görə ki, onu ziyalı kimi tanıyıram. Musa müəllim haqqında mətbuatda çox təhqiramiz fikirlər yazılır, deyilir. Çünki o da qaragüruha cavab verən şəxslərdən biridir. O cümlədən Əli müəllim, Aydın müəllim, Zahid müəllim, Elşən müəllim burada ən çox təhqir olunan insanlardır. Yəni kim o qaragüruhun söyüşlərinə müqavimət göstərsə, o insanlar təhqir olunur. Cəmil Həsənlinin də layiqli cavabı verilmişdir. Burada o adamların ağzına gətirdikləri o təhqiramiz sözləri parlamentdə təkrar səsləndirməyi mən səhv sayıram. Yeni Azərbaycan Partiyası da bunu qınamalıdır. İndi mən deyim ki, Əli müəllim, bilirsiniz, dünən axşam

filankəs Sizin haqqınızda filan sözü dedi, Siz niyə ona cavab vermirsiniz? O təhqiri bir də burada təkrarlayım? Mənim etirazım buna idi, burada başqa bir şey yox idi. Mənə etiraz edən şəxslər haqqında o təhqirlərin dörd-beşini indi Google-da axtarış verdim, sadəcə, özümə sığışdırmıram, burada təkrarlayım ki, bax, sizin haqqınızda bunu deyiblər, bəs siz niyə cavab verməmişiniz. Halbuki Cəmil Həsənlilyə ən sərt cavab verənlərdən biri mən olmuşam.

İkinci məsələ. Sahibə xanım, biz bu məsələni ciddi müzakirə etməliyik. Bizdə indi belə bir vəziyyət yaranıb, bunu mən indi demirəm, əvvəlki seçkilər dövründə də demişəm. Vacib məsələlərlə, cəmiyyəti düşündürən məsələlərlə bağlı daha çox insan çıxış etmək istəyir. O məsələlər, deməli, əhəmiyyətli məsələlərdir, ictimai rezonans doğuran məsələlərdir. Adam da çox çıxış etmək istəyəndə burada bizim bəzi deputatlar təşəbbüslə çıxış edir ki, gəlin, çıxışları 5 dəqiqəyə endirək. Sonra 10–15 adam çıxış edəndən sonra deyirik ki, gəlin, çıxışları dayandıraq. Belə çıxır ki, biz əhəmiyyətsiz, yəni daha az əhəmiyyətli olan, insanları daha az narahat edən məsələlər barədə 10 dəqiqə danışa bilərik. Amma vacib məsələlər barədə 5 dəqiqə danışa bilərik. Nəzərə almaq lazımdır ki, Azərbaycan parlamentində, bu, nə burada oturanların, nə də parlament rəhbərliyinin günahı deyil, bu, xalqın seçimidir, yəni Avropada tək ölkəyik ki, bizdə parlament müxalifətinin fraksiyası yoxdur, bizim alternativ məruzə ilə çıxış etmək, hər hansı qanunlara alternativ münasibət bildirmək imkanlarımız məhduddur. Ona görə bunu da 5 dəqiqəyə endirəndə, məsələni, ikinci oxunuşda mən büdcənin icrası ilə bağlı məsələyə münasibət bildirə bilmədim. Çox xahiş edəcəyəm ki, Siz üçüncü oxunuşda bu imkan yaradasınız, mən münasibət bildirim. Ona görə də mən xahiş edirəm

ki, ya biz Nizamnaməyə dəyişiklik edək, ya da hansı isə məsələnin müzakirəsinə konkret vaxt qoymayaq. Məsələn, Murtuz müəllimin dövründə, Allah rəhmət etsin, hər həftənin ikinci və beşinci günü...

Sədrlik edən. Qüdrət müəllim, çox sağ olun. Amma nəzərinizə çatdırım ki, 10 dəqiqədən 5 dəqiqəyə keçmək məsələnin vacib, ya da vacib olmamasından asılı deyil. Sadəcə, çox adam yazılında ya mən məcbur olaraq təklif edirəm, ya da yerdən təklif olunur ki, 5 dəqiqəyə keçək. Bu, məsələnin vacib, ya da vacib olmamasından asılı deyil.

O ki qaldı o biri məsələlərlə, gündəliklə bağlı, mən yenə də deyim, dünən, həmişə olduğu kimi, plenar iclasdan qabaq biz komitə sədrləri ilə, komissiya sədrləri ilə iclas keçirmişik və heç kim gündəliklə bağlı heç bir irad, heç bir təklif vermədi. Elə deyilmi, hörmətli komitə sədrləri? Bu gün burada qaldırılan məsələlərin müzakirəsi üçün vaxtı artırdım, belə bir imkan yaratdım. Görürəm ki, hələ 17 nəfər var. Amma əvvəl cəmi 15 nəfər yazılmışdı. Hiss edirəm ki, kim çıxış edəcəksə, hansı məsələlərlə çıxış edəcək. Əgər Siz öz şəxsi, yəni seçicilərin qaldırdığı məsələlərlə bağlı çıxış edəcəksinizsə, buyurun, çıxış edin.

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Necə? Buyurun.

A.Əliyev. Çox təşəkkür edirəm, hörmətli Sahibə xanım. Mən çox üzr istəyirəm. Təbii ki, bu gün burada iştirak edən millət vəkili öz fikirlərini söyləyib. Hər kəs yorulubdur. Hər kəsin də şəxsi vaxtına müdaxilə edirik. Biz heç kimin vaxtını almaq istəmirik. Ancaq mən də öz fikirlərimi söyləmək istəyirdim. Birincisi, Sahibə xanım, Sizə, Siyavuş müəllimə öz minnətdarlığımı, təşəkkürümü bildirirəm ki, doğrudan da, 15 iyun – Milli qurtuluş günü ilə bağlı çox ətraflı, mühüm fikirlər söylədiniz. Hər biri-

miz Sizin söylədiyiniz fikirlərlə razıyıq, Sizi dəstəkləyirik.

Ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqı, Azərbaycan dövləti, dövlətçiliyi üçün etdiyi işlərin bu gün say-hesabı yoxdur. Əgər ulu öndər Heydər Əliyev olmasa idi, bugünkü qurtuluş günü olmasaydı, bu gün heç Azərbaycan olmayacaq idi. Biz qardaş qırğınının, parçalanmanın canlı şahidləriyik. Regionlara bölmə hallarının qarşısını qətiyyətlə alan ulu öndər Heydər Əliyevin xatirəsi bizim üçün hər zaman əzizdir. Ulu öndər ən dahi azərbaycanlılardan biridir ki, biz onu hər zaman yaddaşlarımızda yaşadacağıq.

Mən çıxışlarla bağlı fikir söyləmək istəyirəm, hörmətli millət vəkilləri. Əvvəla, hər birimizin səlahiyyəti vardır ki, burada cari məsələlərin müzakirəsi zamanı öz ərazimizdə baş verən hadisələrlə, seçicilərimizin bizə etdiyi müraciətlərlə bağlı fikir söyləyək. Ancaq bir şeyi biz...

Sədrlik edən. Adil müəllim, çox üzr istəyirəm. Cari məsələlər heç vaxt bu zalda müzakirə olunmayıb. Bu, birinci dəfədir. Bu mənim təklifimdir. Mən çox xahiş edirəm, nəzərə alın ki, bu cari məsələlər gündəlik ətrafında 30 dəqiqəlik müzakirələr deyil.

A.Əliyev. Cari məsələlər vaxtı biz, təbii ki, gündəliyə də, bizə olan müraciətlərə də münasibət bildirməliyik. Mən, sadəcə, bir məqama toxunmaq istəyirəm ki, hörmətli millət vəkilləri, biz burada cari məsələlərlə, ərazimizdəki insanların müraciəti ilə bağlı fikirləri söyləyirik və bunu da bitmiş hesab edirik. Hər birimizə qanun ilə, Konstitusiya ilə səlahiyyət verilib ki, bu məsələlərlə bağlı aidiyyəti qurumlar qarşısında məsələ qaldıraq. Biz burada söylədik, bu məsuliyyəti sədarətin, Sədrin boynuna yıxdıq. Bununla da bu məsələni həll etmiş hesab etdik. Ona görə də cari məsələlərlə, problemlərlə bağlı millət vəkillərinin səlahiyyəti vardır ki, aidiyyəti qurumlar qarşısında məsələni

qaldırsın və bu məsələnin də həlli istiqamətində səylər göstərsin. Bu məsələni burada söyləməklə bitmiş hesab etməsinlər.

Mən qaragüruhlarla bağlı söylənilən bütün fikirlərlə razıyam. İstərdim ki, bu məsələdə münasibət bildirmək istəyən insanlarla vahid bir mərkəzdə, vahid bir toplantıda bir yerə yığışaraq bu məsələnin həllində birgə fəaliyyət göstərək. Burada hər dəfə bu məsələni qaldırmaqla, kimlərin isə adlarını burada çəkməklə onları bir insan kimi, səlahiyyətli bir müxalifət kimi dəyələndiririk. Mən hər zaman buradayam və hər zaman bu məsələlərlə bağlı sizlərlə görüşməyə hazırım.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Adil müəllim.

Hörmətli həmkarlar, mən müzakirələri dayandırırım. Biz bu gün bayram ərəfəsindəyik və mən bu iclası bayram haqqında sözlərlə başladım. Biz videoçarxa da baxdıq. Çox hörmətli Siyavuş müəllim, hörmətli həmkarlarım ətraflı danışdı. Sadiq müəllim, yadımdadır ki, elə bu bayram haqqında danışdı. Yenə də mən sizi qarşıdan gələn çox gözəl bayramımızla bağlı, Milli qurtuluş günü münasibəti ilə səmimi qəlbdən təbrik etmək istəyirəm. Möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan dövlətinə daim inkişaf, yeni uğurlar və hər birinizə möhkəm can sağlığı, xoşbəxtlik arzu edirəm. Sağ olun. *(Alqışlar.)*

EDİLMƏMİŞ ÇIXIŞLARIN MƏTNLƏRİ

12 iyun 2020-ci il

Hicran Hüseynova. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli həmkarlar! Bildiyimiz kimi, qarşıdan 15 iyun – Milli qurtuluş günü gəlir. Bu gün müstəqil dövlətçilik tariximizin başlanğıcı günüdür. Bu tarixə qürur hissi ilə münasibət bildirmək istəyirəm.

Ulu öndərimiz Heydər Əliyevin 1993-cü ildə xalqın təkidli tələbi ilə hakimiyyətə qayıdıışından sonra Azərbaycanın həyatında yeni eranın təməli qoyuldu. 1990-cı illərin əvvəlində, gərgin bir zamanda yalnız nominal şəkildə özünü müstəqil aparmağı bacaran, reallıqda isə böyük dövlətlərin geosiyasi maraqlarının toqquşduğu bir müstəvidə de-fakto suverenlik hüquqlarından məhrum olan Azərbaycanın bu gün müstəqil, müasir və qüdrətli dövlətə çevrilməsi prosesi dövlətçilik tariximizin qızıl hərflərlə yazılan səhifələri sayıla bilər. Məhz belə bir çətin durumda, Azərbaycanın müstəqilliyini itirmə astanasında, torpaqlarımızın xarici və daxili separatçılar və naqislərin fəaliyyəti nəticəsində bölünməsi əsnasında ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycanın suverenliyinin qarantına çevrildi, dövlətimizi qorudu və uçurumdan xilas etdi. Bu çətin prosesin bütün ağırlığı, çətinliyi, məsuliyyəti ulu öndərimizin, şərəfi və bəhrəsi isə bütün Azərbaycan xalqının payına düşdü. Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini xilas etməklə yanaşı, ölkəmizi vahid ideologiya – azərbaycançılıq ideologiyası ətrafında birləşdirməyi bacaran ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycanda müasir dövlətçilik fəlsəfəsinin də əsasını qoydu. Bu, vahid, bölünməz və qüdrətli

rətli Azərbaycan dövlətinin əsasının qoyulduğu gün idi.

Ulu öndər xalqımızın keçmişini, öz milli dəyərlərinə bağlılığını çox yüksək qiymətləndirirdi. Odur ki, öz milli kimliyimizin əldə olunması, tariximizin özümüzdə qaytarılması istiqamətində mühüm addımlar atıldı. Xüsusilə dövlətin gələcək təminatını müəyyənləşdirən ulu öndər daxili siyasətin əsas prioritetlərindən biri kimi, ailə, qadın və uşaq siyasətinin yol xəritəsini müəyyənləşdirdi. Ümum-milli lider Heydər Əliyev tərəfindən əsas qoyulmuş dövlət uşaq siyasəti ölkəmizdə uşaqların hərtərəfli və ahəngdar inkişafının təmin edilməsinə yönəlmişdir. Ulu öndər öz çıxışlarında dəfələrlə vurğulamışdır ki, müstəqil dövlətimizdə uşaqların yüksək mənəvi-əxlaqi mühitdə, milli dəyərlər əsasında kamil tərbiyə alaraq layiqli şəxsiyyət kimi yetkinləşməsi olduqca böyük əhəmiyyət kəsb edir.

1993-cü ildən başlayaraq ümummilli lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında ölkəmizdə bu sahənin fəaliyyətini tənzimləyən milli qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi məqsədi ilə ardıcıl islahatlar həyata keçirilmişdir. Respublikamız uşaq hüquqlarının təminatı ilə bağlı bir sıra beynəlxalq sazişlərə, o cümlədən 1994-cü ildə BMT-nin “Uşaq hüquqları haqqında” Konvensiyasına qoşulmuş, ulu öndərin qanunvericilik təşəbbüsü əsasında 1998-ci ildə Milli Məclisdə “Uşaq hüquqları haqqında”, habelə 1999-cü ildə “Valideynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqların sosial müdafiəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunları qəbul edilmişdir.

Dövrümüzdə Azərbaycan qadını ana olmaqla yanaşı, dövlət idarəçiliyində, qanunvericilik aktlarının formalaşmasında, diplomatiya aləmində, iş dünyasında, mədəniyyət sahəsində, elmdə, təhsildə, səhiyyədə və digər mühüm sferalarda öz sözünü deməkdədir. Bunun ən önəmli

səbəblərindən biri Azərbaycanın milli-mənəvi dəyərlər sistemi ilə bağlıdırsa, digər vacib məqam kimi dövlət tərəfindən müstəqil Azərbaycanın yeni tarixində bu siyasətin banisi ümummilli lider Heydər Əliyev olub. Prezident Heydər Əliyevin Ailə və Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsini yaratması, “Azərbaycanda qadınların rolunun artırılmasına dair tədbirlər haqqında” Sərəncamı, “Azərbaycan Respublikasında dövlət qadın siyasətinin həyata keçirilməsi haqqında” fərmanları buna bariz nümunədir.

Uzaqgörən siyasi lider Heydər Əliyevin yaratdığı və nəsillər üçün miras qoyduğu ənənələr bu gün də uğurla davam etdirilir. XX əsrin sonlarında iqtisadi keçid dövrünün ciddi problemləri, Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü və torpaqlarımızın 20 faizini zəbt etməsi ilə bir sıra xoşagəlməz, mənfi sosial hadisələrin baş verməsi, ölkədə bir milyondan artıq əhalinin qaçqın və məcburi köçkün vəziyyətində olduğu bir vaxtda ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin bu sahədə atdığı addımlar, Heydər Əliyev Fondunun gördüyü işlər bu ənənələrin hələ uzun illər yaşayacağına zəmanət verir. Bu baxımdan düşünürəm ki, dövlətçiliyimizi sarsıtmaq istəyən təxribatçı qüvvələr öz istəklərinə nail ola bilməyəcəklər.

Xalqımıza da belə çətin pandemiya dövründə özlərinin təhlükəsizliyi baxımından məsuliyyətli, təxribat xarakterli informasiyalara uymamağı, təmkinli və ehtiyatlı olmağı arzulayıram. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm!

Cavanşir Feyziyev. Hörmətli Sədr və hörmətli həmkarlarım, məlum olduğu kimi, hələ keçən ilin sonlarında Baş nazir Paşinyan Ermənistanla Dağlıq Qarabağı birləşdirəcək 3-cü avtomobil yolunun çəkiləcəyi haqqında açıqlama vermişdi. Keçən həftə isə bu ölkənin Təhlükəsizlik Şurasının katibi nəzərdə tutulan yolun Qubadlı və Cəb-

rayıl rayonları ərazisindən keçərək Ermənistanın Qafan rayonunu Dağlıq Qarabağ ərazisindəki Hadrut rayonu ilə birləşdirəcəyini və tikinti işlərinin yaxın 2–3 il ərzində başa çatdırılacağını bildirib. Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyi işğalçı ölkənin rəhbərliyi tərəfindən ortaya atılan növbəti təxribatla bağlı ATƏT-in Minsk Qrupu həmsədrələrinə müvafiq bəyanatla müraciət edib. Minsk qrupunun həmsədrləri hələlik susmağa üstünlük versələr də, dünən Avropa Parlamentinin yüksək səviyyəli rəsmiləri – Cənubi Qafqaz ölkələri üzrə Avropa İttifaqı – Azərbaycan Parlament Əməkdaşlıq Komitəsinin həmsədri xanım Marina Kaljurand, Avropa Parlamentinin Azərbaycan üzrə məruzəçisi xanım Jelena Zavko və Ermənistan üzrə məruzəçi cənab Trayan Basesku birgə bəyanat verərək erməni təxribatına qarşı qəti etirazlarını bildiriblər.

Bəyanatda bildirilir ki, Avropa İttifaqı Şərq Tərəfdaşlığı ərazisində xalqları bir-birinə yaxınlaşdıracaq, insanlararası təmasları canlandıracaq bütün nəqliyyat dəhlizlərinin açılmasını alqışlamaq istərdi, lakin Ermənistan tərəfindən irəli sürülən layihənin Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərində həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur və belə bir layihənin reallaşması Azərbaycan Respublikasının icazəsi olmadan mümkün deyil. Bəyanatda, həmçinin qeyd olunur ki, bu layihə Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həllinə töhfə vermir, əksinə, işğal olunmuş ərazilərdə möhkəmlənməyə xidmət edir və Ermənistan hökumətinin atdığı addımlar beynəlxalq qanunlara ziddir. Avropa Parlamenti rəsmiləri hər iki ölkəni ATƏT-in Minsk Qrupu çərçivəsində münaqişənin sülh yolu ilə həllinə töhfə verməyə çağırıblar. Bəyanat Avropa Parlamentinin Beynəlxalq Əlaqələr Komitəsinin rəsmi “Twitter” səhifəsində də yayımlanıb.

Göründüyü kimi, Avropa Parlamentinin Cənubi Qafqaz ölkələri üzrə səlahiyyətli şəxsləri açıq mətnlə Dağlıq Qarabağın və ona bitişik rayonların məhz Ermənistan tərəfindən işğal olunduğunu bir daha vurğulayır və bu ərazilərdə Azərbaycanın razılığı olmadan Ermənistanın hər hansı bir fəaliyyət aparmasına etiraz edirlər. Onların bu cəsarətli addımını Azərbaycan dövləti tərəfindən aparılan təmkinli, ardıcıl və sülhsevər siyasətə verilən yüksək qiymət kimi dəyərləndirirəm. Belə bir ədalətli yanaşmaya görə mən Avropa İttifaqı – Azərbaycan Parlament Əməkdaşlıq Komitəsinin həmsədri kimi bütün həmkarlarımız adından Avropa Parlamentinin rəsmilərinə minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm.

Eyni zamanda, qeyd etmək istərdim ki, digər beynəlxalq təşkilatların regionda sülhə və sabitliyə təhlükə yaranan addımlara laqeyd münasibəti Ermənistanı öz işğalçılıq siyasətini davam etdirməyə və mövcud status-quo vəziyyətinin mümkün qədər uzadılmasına şərait yaradır. Bu baxımdan, bilavasitə Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə məşğul olan ATƏT-in Minsk Qrupu həmsədrləri tərəfindən vaxtaşırı olaraq Ermənistanın atdığı təxribatçı addımlara etiraz bildirilməməsi təəssüf doğurur. Hesab edirəm ki, Avropa Parlamenti rəsmiləri tərəfindən erməni özbaşınalığına qarşı verilən reaksiya Avropa Şurası və ATƏT parlament assambleyalarının da bölgəmiz üzrə rəsmi məruzəçiləri üçün yaxşı bir nümunədir. Azərbaycan cəmiyyəti bölgəmizdə sülhə və sabitliyə nail olmaq üçün onların da Ermənistan hökuməti tərəfindən aparılan təcavüzkar siyasətə qarşı ədalətli mövqə sərgiləməsini arzulayır və gözləyir. Diqqətinizə görə minnətdaram.

Aqiyə Naxçıvanlı. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli həmkarlar! Qarşıdan ulu öndər Heydər Əliyevlə və müs-

təqillik tariximizlə bağlı olan gün – 15 iyun Milli qurtuluş günü gəlir. Bu münasibətlə hamınızı təbrik edirəm. Müstəqil Azərbaycanın qurucusu Heydər Əliyevin öz xalqına, millətinə təmənnəsiz xidmətləri yaddaşlara əbədi həkk olunmuşdur. Böyük azərbaycanlının ikinci dəfə hakimiyyətə gəlişindən sonra Azərbaycan cəmiyyətində müstəqil dövlətçilik ideyaları fundamental mahiyyət kəsb etməyə başladı. Məhz ulu öndərin uzaqgörən siyasəti nəticəsində Azərbaycan dünyanın siyasi xəritəsində öz geostrateji mövqeyini möhkəmləndirə bildi. Heydər Əliyev ictimai-siyasi sabitliyi təmin etməklə demokratik dövlət modeli konsepsiyasını həyata keçirməyə başladı.

1993-cü ildə ikinci dəfə hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycanın müstəqilliyini əbədi və dönməz etdi. Azərbaycan özünün əsl müstəqilliyini ulu öndər Heydər Əliyevin qayıdışından sonra əldə etdi. Məhz ulu öndərin zəngin siyasi təcrübəsi, yüksək idarəçilik bacarığı, vətənə və xalqına olan tükənməz sevgisi Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini təhlükədən qurtardı. Ulu öndər ölkəni, xalqını ölkədə olan xaos və anarxiyadan qurtardı, cəmiyyətdə hökm sürən iqtisadi, siyasi və mənəvi psixoloji gərginliyi aradan qaldırdı.

1994-cü ildə Azərbaycan atəşkəs əldə etdi. Konstitusiyaya, bir sıra digər qanunvericilik aktlarına dəyişikliklər edildi, məhkəmə-hüquq islahatları qəbul edildi. Müstəqil Azərbaycan dövləti möhkəm əsaslar üzərində ağıllı, mükəmməl bir dövlət xadiminin siyasəti nəticəsində yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoydu və nəhəng dövlət quruculuğu işlərinə başladı. Qarşıya çıxan bütün sərhədləri yardı və böyük dövlətlərin illərlə əldə edə bilmədiyi nailiyyətlərə qısa bir zamanda Azərbaycan da nail oldu, Azərbaycan dünyada tanındı, Azərbaycanın adı beynəl-

xalq kürsülərdən gəldi, Azərbaycan öz sərvətlərinin sahibi oldu, Azərbaycan tam mənada müstəqil oldu.

1994-cü il sentyabrın 20-də Heydər Əliyevin müəllifi olduğu nəhəng neft müqaviləsi “Əsrin müqaviləsi” oldu. Bu kəmərlər həm Cənubi Qafqazda təhlükəsizliyin təmin olunmasında, həm də xalqımızın daha firavan yaşamasında mühüm rol oynayır. Azərbaycan dünya enerji təhlükəsizliyi sisteminin bir hissəsinə, kredit alan ölkədən kredit verən bir dövlətə çevrildi. Bakı və Sumqayıt şəhərləri tanınmaz olmuş, digər şəhər və rayonlarımız abadlaşdırılmışdır. Buna görə də hamımız Azərbaycan dövlətinin bir vətəndaşı olaraq ailəmizdə, evimizdə uşaqlarımızı vətənə, xalqa, millətə və ölkəmizə sədaqət və hörmət ruhunda tərbiyə etməli, milli irsimizi, böyük qurbanlar hesabına əldə edilmiş müstəqilliyimizi ləyaqətlə qoruyub saxlamalı və Prezidentimizə dəstək olmalıyıq.

Ümumiyyətlə, Azərbaycan tarixinin Heydər Əliyev dövrü taleyüklü məqamları, dövlətçilik uğrunda gərgin mübarizə ilə öz tutumuna, kütləsinə görə bütöv bir mərhələ, epoxadır. Zaman etibarını bizlərə çox yaxın olduğu üçün bu gün həmin dövrün tarixi qiymətini, dəyərini bəlkə də düzgün ifadə etmək bir qədər çətindir. Ancaq heç şübhəsiz, dövlətçilik, idarəetmə, regional siyasət, elm, təhsil, mədəniyyət, idman və sair haqqında yazılacaq nüfuzlu kitablar məhz Heydər Əliyev irsindən qaynaqlanacaq, xalqımızın bu dahi oğlunun fəaliyyəti elmi və elmi-pedaqoji cəhətdən daha mükəmməl öyrəniləcəkdir. Təbii ki, bu kitablarda ümummillə lider Heydər Əliyev bir hakimiyyət ustası, qətiyyətli dövlət başçısı, müdrik siyasətçi, məsuliyyətli vətəndaş, cəsur və tədbirli sərkərdə, vətəninə və millətini hədsiz məhəbbətlə sevən bir insan,

çətin anlarda hər zaman millətinin yanında olmağı bacaran şəriksiz və alternativsiz lider kimi hərtərəfli öyrənilməlidir. Bütün bunlar gənc nəsil üçün xüsusilə vacibdir.

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri, görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin zəngin nəzəri irsində və möhtəşəm fəaliyyətində elm və təhsil məsələləri xüsusi yer tutur. Ulu öndərimiz ölkənin və xalqın taleyində, hərtərəfli tərəqqisində, uğurlar qazanmasında təhsilin xüsusi rolunu, əhəmiyyətini həmişə nəzərə almış, yüksək dəyərləndirmişdir. Dahi rəhbər deyirdi: “Hər bir dövlət əgər istəyirsə ki, öz ölkəsinin inkişafını təmin etsin, öz millətinin elmini, mədəniyyətini dünya standartlarına çatdırsın, o, mütləq hər şeydən çox təhsilə fikir verməlidir, təhsilin inkişafına səy göstərməlidir, təhsil üçün bütün imkanları yaratmalıdır”. Dövlət başçısı bu sahədə mövcud olan problemlərin aradan qaldırılması və Azərbaycanda dünyanın inkişaf etmiş ölkələrinin təcrübəsinə uyğun təhsil strategiyasının həyata keçirilməsi məqsədi ilə ciddi tədbirlər həyata keçirmiş, mühüm tarixi fərman və sərəncamlar imzalamışdır.

Heydər Əliyev bütün həyatı boyu öz xeyirxah əməlləri və ədalətli mövqeyi ilə xalqımızın güvənc yerinə çevrilmişdir. İstər müasir tələbata uyğun elmi kadrların hazırlanmasında, istər Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq aləmə və qlobal iqtisadi mühitə sürətlə inteqrasiya etməsində, istərsə də ölkənin sosial-iqtisadi istiqamətlərdə ciddi uğurlar qazanmasında ulu öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə reallaşan tədbir və islahatların rolu danılmazdır.

Uzaqgörən siyasi lider Heydər Əliyevin yaratdığı və nəsillər üçün miras qoyduğu ənənələr bu gün də uğurla davam etdirilir. Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əli-

yevin dövlətimizin bütün sahələrində apardığı uğurlu islahatlar, o cümlədən ulu öndərin adını daşıyan Heydər Əliyev Fondunun elm, təhsil, mədəniyyət, insanların sağlam təhlükəsizliyi və digər sosial layihələri ilə bağlı gördüyü işlər bu ənənələrin hələ uzun illər yaşayacağına və Azərbaycan xalqının taleyində əhəmiyyətli rol oynayacağına zəmanət verir. Bir sözlə, ulu öndərimizin əsasını qoyduğu dövlətçilik strategiyası uğurla davam etdirilir. Diqqətinizə görə minnətdaram.

Fatma Yıldırım. Hörmətli Sədr, hörmətli həmkarlar, hörmətli hökumət üzvləri, media nümayəndələri! Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə aparılan islahatlar nəticəsində ölkəmiz demokratik dövlət quruculuğu və sosial-iqtisadi inkişaf baxımından keyfiyyətə yeni mərhələyə qədəm qoymuşdur. Hazırda beynəlxalq aləmdə gedən dəyişikliklər dövlət idarəçiliyi sisteminin təkmilləşdirilərək dəyişən şəraitə uyğun bir sistemə çevrilməsini tələb edir. Demokratik və hüquqi dövlətin qurulmasında həyata keçirilən tədbirlərin davam etdirilməsi dövlət idarəetmə sisteminin inkişafını sürətləndirir, dövlət qulluğu sisteminə ictimai etimadı artırır.

Həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində ölkəmizdə dövlət qulluğu sahəsində normativ hüquqi baza yaradılmış, dövlət qulluqçularının dairəsi müəyyənləşdirilmiş, dövlət qulluğuna qəbulun və vakant dövlət qulluğu vəzifələrinin tutulmasının şəffaf və mütərəqqi prosedurları və mexanizmləri formalaşdırılmışdır.

Hörmətli həmkarlar, qeyd edilənlərlə yanaşı, dövlət qulluğu sahəsində bəzi çatışmazlıqların olduğunu da deyə bilərik. Bunlara, əsasən, aşağıdakıları aid etmək olar:

- dövlət qulluğuna dair qanunvericiliyin tətbiqinə və bu qanunvericiliyin tələblərinə nəzarətin həyata keçirilməsi

üçün dəqiq mexanizmlərin olmaması;

- dövlət qulluqçularının üfüqi və şaquli yerdəyişməsi və rotasiyası mexanizmlərin qənaətbəxş olmaması.

Bununla yanaşı, dövlət büdcəsinə qənaət edilməsi və büdcə vəsaitlərindən səmərəli istifadə edilməsi məqsədi ilə dövlət orqanlarının sayının optimallaşdırılması, səlahiyyətlərində təkrarlanmaların aradan qaldırılması, dövlət qulluqçularının sayının müasir tələb və şəraitə uyğunlaşdırılması, dövlət orqanlarında vakant vəzifələrin tutulması mexanizmlərinin sadələşdirilərək təkmilləşdirilməsi, mü-tərəqqi idarəetmə metodlarına keçid zəruri hesab edilir.

Hörmətli həmkarlar, ötən plenar iclasda həmkarım, İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri hörmətli Tahir Mirkişilinin çıxışında səsləndirdiyi fikirləri bölüşərək gələcəkdə dövlət qulluğu sisteminin təkmilləşdirilməsi istiqamətində bəzi təkliflərimin nəzərə alınmasını xahiş edirəm:

Dövlət orqanlarının saxlanması xərclərinin azaldılması və idarəçiliyin təkmilləşdirilməsi sahəsində dövlət orqanlarının səmərəli fəaliyyətinin təmin edilməsi üçün onların strukturu təkmilləşdirilməli, uzun müddət mövcud vakant vəzifələri bağlanmayan qurumlarda ştatların ixtisarı və optimallaşdırılması məsələləri aktuallaşdırılmalıdır.

Dövlət qulluğu vəzifələrinin tutulması və dövlət qulluğuna qəbul sisteminin təkmilləşdirilməsi sahəsində dövlət orqanlarında rəhbər vəzifələrin tutulması mexanizmləri sadələşdirilməli, orqanların rəhbərlərinin bu vəzifələrə kadr seçimində səlahiyyətləri genişləndirilməli, dövlət qulluğuna qəbul üzrə keçirilən müsabiqənin test imtahanı mərhələsində, bilik müsahibələrinin aparılmasında isə peşəkarlıq tələblərini və səlahiyyətlərini müəyyən edən mexanizmlər yaradılmalıdır. Bu gün hər iki mərhələ sanki bir-birini

təkrarlamaqdadır. Yeni tətbiq olunan qəbul sistemi son illər özünü tam doğrultmur. Statistik məlumatlara baxsaq, müsabiqənin hər iki mərhələsindən uğurla keçərək təyinat alanların sayı çox aşağıdır. Bu da, ümumilikdə, dövlət qulluğunda çalışmaq istəyən vətəndaşlarımızda bu qəbul sisteminə inamsızlığı formalaşdırır, gənc, yaradıcı və potensiallı kadrları daha çox özəl sektora yönəldərək orada çalışmağa sövq edir. Ona görə hazırda bu məsələ çox aktualdır və yeni yanaşma tələb edir. Eyni zamanda, qeyd etmək istəyirəm ki, dövlət qulluğunun xüsusi növünə aid olan dövlət orqanlarında inzibati vəzifələrin dövlət qulluğu qanunvericiliyinin tələblərinə uyğun olaraq tutulması üçün zəruri tədbirlər görülməlidir. Çünki dövlət qulluğunun xüsusi növünə aid bəzi dövlət orqanlarının kadr siyasətində hələ də subyektiv amillərin, dostluq, qohumluq əlaqələrinin güclü təsiri vardır.

Ehtiyat kadrlar sisteminin təkmilləşdirilməsi sahəsində dövlət orqanlarında rəhbər vəzifələrin tutulması üçün ehtiyat kadrların formalaşdırılması qaydaları təkmilləşdirilməli, daha işlək mexanizmə çevrilməlidir. Maliyyə, vaxt və digər resurslara qənaət etmək üçün dövlət orqanlarında vakant vəzifələrə müsabiqə keçirilmədən ilk növbədə uyğun olan daxili kadrlardan səmərəli istifadə olunmalıdır. Sonra isə ümumi, vahid ehtiyat kadrlar bankından kadrlar təyin edilməlidir. Bu, həm dövlət qulluğunda karyera yüksəlişinə olan inamın, həm də, ümumiyyətlə, dövlət qulluğunda çalışmaq istəyənlərin sayının artmasına səbəb olacaqdır.

Dövlət qulluğu vəzifələrinin cəlbədiciliyinin artırılması sahəsində dövlət qulluqçularının fəaliyyətində səmərəliliyin, onların qulluqdaqlama motivasiyasının, həmçinin dövlət qulluğunun cəlbədiciliyinin artırılması məqsədi ilə onların əməkhaqqı, sosial müdafiə və sosial təminat

sistemi gücləndirilməlidir, özləri və ailə üzvləri tam paket sağlamlıq sığortası ilə təmin olunmalıdırlar. Dövlət qulluqçularının layiqli həyat səviyyəsinin təmin edilməsi üçün özəl sektorla müqayisədə rəqabət qabiliyyətli əməkhaqqı sistemi yaradılmalıdır. Dövlət qulluqçularının, xüsusilə də aşağı təsnifat vəzifələrdə qulluq keçən dövlət qulluqçularının mənzil-məişət şəraitinin yaxşılaşdırılması və digər sosial təminat mexanizmləri işlənilib hazırlanmalıdır.

Çıxışımın sonunda qeyd etmək istəyirəm ki, ictimai həyatın müxtəlif sahələrində dövlət siyasətini həyata keçirən, vətəndaşların və cəmiyyətin xidmətində olan dövlət orqanlarının səmərəli fəaliyyət göstərməsi, ilk növbədə, bu orqanlarda çalışan dövlət qulluqçularından asılıdır. Bu səbəbdən ümidvar olduğumu bildirirəm ki, səsləndirdiyim təkliflər dövlət orqanlarının kadr potensialının inkişaf etdirilməsi, yüksək peşəkarlığı olan, vətənpərvər, məsuliyyətli, yüksək mənəvi və etik dəyərləri əsas tutan dövlət qulluqçuları korpusunun formalaşdırılması üçün faydalı olacaqdır. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm!

Ramil Həsən. Məlumat üçün bildirirəm ki, hazırda Ucar rayonunun əksər kəndlərində su qıtlığı vardır və bundan ötrü qabaqlayıcı tədbirlər görülməlidir. Ucar rayonunda əhalinin məşğulliyətini, əsasən, əkinçilik və heyvandarlıq təşkil edir. Əhalinin içməli suya olan tələbatı hər gün artmaqdadır. Eləcə də bu vəziyyət əkin sahələri artdıqca əkin üçün suvarmada özünü göstərməkdədir. İçməli suya olan tələbatın ödənilməsi üçün Ağsu rayonu Küllülü su mənbəyindən başlanğıcını götürən Küllülü–Ucar və Küllülü–Zərdab magistral su xəttinin üzərində yerləşən kəndlərdə su bulaqları qurulmuşdur (Müsüslü, Təzə Şilvan, Pirkənd, Qaracallı, Küçəkənd, Alpı, Qulabənd,

Türkəci, Qarabörk, Bağırbəyli, Yuxarı Şilyan, Xələc kəndləri). Lakin bu bulaqlar heç bir kənddə əhalinin suya olan tələbatını tam ödəmir və kəndləri tam əhatə etmir. Əhalinin içməli suya olan tələbatını ödəmək üçün su bulaqlarının sayını azaldaraq həmin kəndlərdəki yaşayış evlərində sayğacları işi aparmaqla, həm su itkisinin qarşısını almış olarıq, həm də kənd əhalisinin içməli suya olan tələbatı ödənilmiş olar. Bu da nəticədə suya qənaət və su təsərrüfatı ilə məşğul olan təşkilatların büdcəsinin artımı deməkdir. Əlavə olaraq qeyd edim ki, Küllülü–Ucar və Küllülü–Zərdab magistral su xəttindən istifadə etməklə, su şəbəkəsi yaradaraq içməli sudan əziyyət çəkən Bərgüşad, Bağman, Boyat və Lək kəndlərində içməli suya olan tələbatı aradan qaldırmış olarıq. Küllülü–Ucar və Küllülü–Zərdab magistral su xəttindən kənarında yerləşən kəndlərdə su təmizləyici qurğuların sayının artırılması hesabına vəziyyətdən çıxmaq olar.

Əkin suyu ilə bağlı suvarma kanallarının yerləşdiyi ərazilərə baxış keçirərək mütəxəssislərin rəyini, 1990-cı ildən hazırkı dövrdə olan vaxtda yaşayış evlərinin və əhalinin say artımını nəzərə almaqla, yeni layihələrin işlənilməsinə ehtiyac vardır. Bilirik ki, hər il yeni evlər tikilir, yaşayış sahələri artırılır, hər tikilən ev yeni su istehlakçısı deməkdir ki, bu da suya olan tələbatın artımının göstəricilərindən biridir.

Bir inzibati ərazidən digər inzibati əraziyə keçən su kanallarından, məsələn, Göyçay, Ağdaş rayonlarının ərazilərindən Ucar rayonu ərazisinə keçən su kanallarından çaylarda suvarma suyunun təminatının yaxşılaşdırılması, qanunsuz müdaxilələrin və su itkisinin qarşısının alınması məqsədi ilə əvvəllər də istifadə olunmuşdur. Hazırda mövcud olan, həmçinin yeni qazılacaq su kanalları geniş-

ləndirilərək beton örtüklə üzlənməli, müəyyən ərazilərdə böyük diametrlı boru xətti ilə əvəz olunmalıdır. Bundan əlavə, Ucar rayonunda kənd arxları da beton üzlüklərlə örtülməli, bəzi kəndlərin ərazisindən keçən çay və arxlarda yeni hidrotexniki qurğular qurulmalıdır ki, bu işlərin hesabına su təsərrüfatında böyük irəliləyişlərə nail olmaq mümkündür.

Mərkəzi Aran bölgəsində Ucar rayonunun torpaqları şoranlaşmaya daha çox məruz qaldığı üçün rayonun kənd təsərrüfatı və digər təyinatlı torpaqlarında meliorativ tədbirlərin görülməsinə böyük ehtiyac vardır. Rayonun ərazisindən keçən Bakı–Qazax magistral şosse yolu çəkilərkən bir neçə yerdə əvvəllər mövcud olmuş, sel və daşqınlar üçün, eləcə də qrunut sularının axıdılması üçün nəzərdə tutulmuş irihəcimli borular çıxarılmış, lakin yenisi ilə əvəz olunmamışdır ki, bu da hazırda əhalinin əziyyət çəkməsinə səbəb olmuşdur.

Ucar şəhərində 88 kilometrlik layihəsi olan kanalizasiya sisteminin 20 kilometri tikilmiş, 68 kilometrinin tikintisi investisiya ayrılmadığından yarımçıq qalmışdır. Şəhər ərazisində kanalizasiya sisteminin işlək vəziyyətdə olması əhalinin antisanitariya ilə üzləşməsinə səbəb olmuşdur. Xahiş edirik, bütün bunları nəzərə alaraq, Ucar camaatının çətin vəziyyətdən çıxmasına köməklik edəsiniz.